

Hiljaista turvallisuutta?

Tutkielma sukupolvien välisestä vuorovaikutuksesta Sukupolvienkorttelissa

Anna Karoliina Eronen

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiologia

Pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty
Valtiotieteellinen tiedekunta

Laitos – Institution – Department
Sosiaalitieteiden laitos

Tekijä – Författare – Author
Eronen, Anna Karoliina

Työn nimi – Arbetets titel – Title
Hiljaista turvallisuutta? Tutkielma sukupolvien välisestä vuorovaikutuksesta Sukupolvienkorttelissa

Oppiaine – Läroämne – Subject
Sosiologia

Työn laji – Arbetets art – Level
Pro gradu -tutkielma

Aika – Datum – Month and year
Toukokuu 2019

Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages
93 + 1 liite

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Tutkielmassa tarkastellaan sukupolvien välistä vuorovaikutusta helsinkiläisessä monisukupolisessa asukas-yhteisössä, Sukupolvienkorttelissa. Työn tavoitteena on selvittää, voivatko sukupolvet lähentyä toisiaan korttelin yhteistiloissa ja yhteistoiminnassa syntyvien sukupolvien välisten suhteiden kautta. Tähän pureudutaan analysoimalla konkreettisia vuorovaikutuksen muotoja asukkaiden arkisissa toiminnoissa hyödyntäen Nick Crossleyn toimijoiden suhteita painottavaa relationaalisen sosiologian teoriaa ja Marja-Liisa Honkasalon käsitystä toiminnan pienyydestä. Yhteistoiminnan omaehtoisuutta tarkastellaan Pasi Mäenpään ja Maija Fahnlen kaupunkiaktiivismin käsittein. Tutkielma kytkeytyy asumistutkimuksen ja kaupunkisuunnittelun keskusteluihin yhteisöllisestä ja monisukupolisesta asumisesta sekä sosiologiseen keskusteluun kaupungissa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Monisukupolvista ja yhteisöllistä asumista on tarjottu ratkaisuksi mm. väestön ikääntymiseen liittyviin haasteisiin, ja sen on nähty lisäävän turvallisuudentunnetta ja yhteisöllisyyttä asumisessa. Tutkielman oleellinen sosiologinen tehtävä on tuottaa tietoa siitä, mitä tällainen konsepti voi asukkailleen tarjota ja millaisia haasteita arjessa voi nousta esiin.

Tutkielman aineisto koostuu kymmenen asukkaan, suunnittelutyöstä vastanneen arkkitehdin ja korttelilla työskennelleen korttelivalmentajan haastattelusta sekä korttelin yhteistiloissa kerätystä havainnointiaineistosta. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja analyysimenetelmänä käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia.

Tutkielman tutkimustulosten mukaan Sukupolvienkorttelin asukkaiden välille muodostuu hentoja suhteita heidän jatkuviissa kohtaamisissaan, tervehtimisissään ja keskusteluissaan. Arkkitehtuurillisella suunnittelulla on voitu mahdollistaa asukkaiden kohtaamisia, ja samalla asukkaiden sosiaalinen kanssakäyminen myös muokkaa tiloja. Kohtaamisten lisäksi yhteistoiminta on osoitus asukkaiden sosiaalisesta toiminnasta, johon osallistuminen on asukkaille vapaaehtoista. Tulosten mukaan vapaaehtoisuuden kääntöpuolena on kuitenkin yhteistoiminnan mahdollinen epäaktiivisuus. Kaikki asukkaat kohtaavat kaiken ikäisiä naapureita, mutta sukupolvien välistä kohtaamista rajoittaa sukupolvien erilainen ajankäyttö. Erot näkyvät mm. osallistumisessa yhteistoimintaan ja eri-ikäisten liikkumisessa yhteistiloissa. Sukupolvilla on myös hieman eri areenat korttelilla. Tästä huolimatta naapureiden kohtaamisissa syntyy arjessa tukea tarjoava sosiaalisten suhteiden verkosto. Tämän lisäksi asukkailla olisi toiveita vielä syvemmälle sukupolvien väliselle avunannolle.

Ensimmäisenä johtopäätöksenä on, että Sukupolvienkorttelin puolijulkisessa tilassa asukkaiden välille syntyy hentoja suhteita, jotka ovat edesauttamassa arkea tukevan sosiaalisen verkoston rakentumista. Tässä syntyy hiljaista turvallisuutta, näkymätöntä perusturvallisuudentunnetta. Mahdollisuus hakeutua yhteisötiloihin voi myös ehkäistä yksinäisyyttä. Toisena johtopäätöksenä esitetään, että sukupolvien välisen avun lisäämisessä vaadittaisiin tiukempien kahdenkeskeisten suhteiden muodostumista tai kollektiivisen alustamaisen avunannon muodon toteuttamista. Sukupolvienkorttelilla on olemassa kollektiivisia väyliä, joita voisi hyödyntää avunannon lisäämisessä. Kolmantena johtopäätöksenä on, että Sukupolvienkorttelin asumiskonsepti lähentää sukupolvia jossain määrin, mutta ei täysin poista vakiintuneita sukupolvien eriytymisen tapoja, jotka liittyvät esimerkiksi ajankäyttöön.

Tutkielman osana toteutettiin tutkimuksen osallistava osa, asukasilta, jossa asukkailta pyydettiin mielipidettä tutkimustulosten merkittävyydestä ja yleistettävyydestä. Tällaisen tutkimusotteen tavoitteena on tunnistaa tutkitavan yhteisön jäsenet yhtäältä tiedon tuottajina kuin informanteina. Asukkaiden osallistaminen tutkimustulosten arviointiin voi myös nostaa tutkimuksen luotettavuuden tasoa.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

monisukupolvinen asuminen, yhteisöllinen asuminen, sukupolvet, seurallisuus, tilallisuus, kollektiivinen toiminta, osallistava tutkimus, asumistutkimus, kaupunkisosiologia

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1 Sukupolvienkortteli	2
1.2 Tutkielman rakenne	5
2. Yhteisöllinen asuminen	5
2.1 Yhteisöllinen asuminen tutkimuskohteena	5
2.2 Monisukupolvinen asuminen	10
2.2.1 Monisukupolvinen asuminen Suomessa	12
2.2.2 Esimerkit Euroopasta	14
2.3 Monisukupolvinen asuminen sosiaalisena sekoittamisena	15
2.4 Monisukupolvisen ja yhteisöllisen asumisen kritiikki	17
3. Kaupunkiasuminen ja vuorovaikutus	19
3.1 Kaupunkimainen asuminen	19
3.2 Kaupunkiseurallisuus	22
3.3 Sukupolvet kaupunkitilan käyttäjinä	23
4. Teoreettinen viitekehys ja tutkimuskysymys	25
4.1 Relationaalinen sosiologia ja pieni toiminta	26
4.2 Kaupunkiaktivismi	27
4.3 Sukupolvet	29
4.4 Tutkimusongelma ja -kysymykset	30
5. Aineisto ja analyysimenetelmät	31
5.1 Haastatteluaineisto	32
5.2 Havainnointiaineisto	34
5.3 Tutkimusetiikka	35
5.4 Analyysimenetelmä	36
5.5 Osallistava tutkimusote	38
6. Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen ulottuvuudet	39
6.1 Kohtaamisten toiminnallinen ulottuvuus	39
6.1.1 Kohtaamisten luonne	40
6.1.2 Kohtaamisten kehys	42
6.1.3 Sukupolvien erilaistunut ajankäyttö	44
6.2 Kohtaamisten tilallinen ulottuvuus	47
6.2.1 Kohtaamisten paikat	47
6.2.2 Sukupolvet ja yhteistilat	51
6.2.3 Neuvottelut tilasta	53
6.2.4 Suhde yhteisötiloihin	55
6.3 Kollektiivisen toiminnan ulottuvuus	57
6.3.1 Kollektiivisen toiminnan omaehtoisuus	57
6.3.2 Yhteisöllinen asuminen ja talokohtaiset erot	62
6.3.3 Osallistuminen ja sosiaalinen media	63
6.4 Konseptin ulottuvuus	65
6.4.1 Hiljainen turvallisuus ja sosiaalinen pääoma	66
6.4.2 Haasteena monisukupolvinen apu	68
6.5 Tutkimuksen osallistava osa	72

7. Johtopäätökset.....	76
7.1 Tulokset.....	76
7.2 Johtopäätökset.....	79
7.3 Kontribuutio aiempaan tutkimuskeskusteluun.....	81
Lähteet	86
Liitteet	94
Liite 1, Haastattelun teemarunko	94

1. Johdanto

Jätkäsaareen valmistui vuoden 2017 alussa uudenlainen asumiskonsepti, Sukupolvienkortteli. Korttelin asukkaiden kodit eivät rajoitu vain heidän omien asuntojensa seinien sisään, vaan laajentuvat koko korttelin alueelle. Korttelista tekee erityisen sen yhteisöllisyyteen kannustavat tilat, jotka on suunnattu kaikille asukkaille. Asukkaiden käytössä on asukastupa, yhteinen keittiö, pesula ja kuntosali sekä muita yhteisiä tiloja. Korttelissa asuu Setlementtiasuntojen kaiken ikäisiä vuokralaisia, Asunto Oy Helsingin Hyväntoivonpuiston omistusasujia sekä Hoasin opiskelijatalon asukkaita.

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten sukupolvien välisen vuorovaikutuksen kautta rakennetaan asuinyhteisöä Sukupolvienkorttelissa. Tutkielmassa tarkastellaan asumisen arkea mahdollisimman läheltä ja selvitetään, minkälaisia konkreettisia vuorovaikutuksen muotoja eri-ikäisten asukkaiden välisissä kohtaamisissa muodostuu. Sukupolvienkorttelilla asukkaat voivat myös järjestää yhteisiä tapahtumia, ja yhteistoimintaan osallistumista tarkastellaan asukkaiden omaehtoisena toimintana. Asukkaiden kanssakäymiseen liittyy sosiaalisen puolen lisäksi niiden tilallinen aspekti. Sukupolvienkorttelin erikoisuutena on yhteiset tilat, ja tutkielmani linkittyy myös suunnittelullisiin keskusteluihin yhteisöllisten tilojen ja asukas yhteisön välisestä suhteesta.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, voivatko sukupolvet lähentyä toisiaan yhteisissä tiloissa ja yhteistoiminnassa syntyvien kohtaamisten kautta. Monisukupolvista asumista ei ole tutkittu varsinkaan Suomessa juurikaan, ja tutkimukseni voi avata tutkimuskeskusteluun uusia näkökulmia. Aiheen tutkiminen sukupolvinäkökulmasta on tärkeää, koska kaupunkiympäristössä sukupolvet eivät kohtaa spontaanisti. Onkin olennaista nähdä, voiko yhteisöllinen asuminen tuoda eri-ikäisiä lähemmäs toisiaan.

Yhteisöllisellä asumisella koetaan yleisesti olevan monia positiivisia puolia, ja se voidaan nähdä lupaavana mallina urbaanille kehitykselle (mm. Tummers 2015). Väestön ikääntyessä yhteisöllinen asuminen voi lisätä turvallisuuden tunnetta ja se voi olla vastaus ihmisten toivomaan suurempaan naapuriyhteisöllisyyteen ja osallistumisen tarpeeseen (Helamaa & Pylvänen 2012; Tummers 2015). Yhteisöllisen asumisen suosio tulee todennäköisesti kasvamaan tulevaisuudessa, ja siksi onkin tärkeää kartoittaa miten tällaiset hankkeet toimivat rakennusvaiheen jälkeen, kun ihmiset asettuvat taloksi. Tämän tutkimuksen oleellinen sosiologinen tehtävä on tuottaa tietoa siitä, mitä tällainen

konsepti voi asukkailleen mahdollisesti tarjota ja millaisia haasteita voi asumisen arjessa nousta esiin.

Tutkimuksen aineisto koostuu asukkaiden, korttelin suunnitelleen arkkitehdin ja korttelilla työskennelleen korttelivalmentajan haastatteluista sekä osallistuvan havainnoinnin aineistosta. Tutkimuksessa nostetaan asukkaiden itsensä ääni kuuluviin, ja tutkimuksen osana on toteutettu osallistava osio, jossa asukkaat on otettu mukaan arvioimaan tutkimuksen tuloksia.

Tämän tutkielman taustalla ovat asumistutkimuksen ja kaupunkisuunnittelun keskustelut yhteisöllisestä ja monisukupolvisesta asumisesta sekä siitä millaisia yhteiskunnallisia ongelmia tällaisen asumismuodon on nähty ratkaisevan. Lisäksi työni liittyy sosiologisiin keskusteluihin kaupunkimaisessa ympäristössä tapahtuvasta seurallisuudesta.

1.1 Sukupolvienkortteli

Kuvassa Sukupolvienkortteli. Etualalla olevassa Setlementtiasuntojen talossa ovat kootusti asukkaiden yhteistilat, joihin takavasemmalla oleva Asunto Oy Helsinki Hyväntoivonpuiston talo yhdistyy yhdyskäytävällä. Oikealla olevaan Hoasin taloon pääsee kulkemaan kummastakin jo mainitusta talosta katetusti.

Olen haastatellut tätä tutkimusta varten korttelin arkkitehtuurillisesta suunnittelusta vastannutta Mari Matomäkeä, jonka haastattelussa saatua tietoa hankkeesta käytän tämän luvun pohjana. Sukupolvienkortteli sai alkunsa vuonna 2010 Tekesin ja Aalto-yliopiston verkostojohtamisen CityInnoNets-tutkimushankkeesta. Hankkeessa tutkittiin, miten verkostojohtamista voitaisiin hyödyntää uudenaikaisessa kaupunki-innovaatiossa, ja kortteli valmistui tutkimushankkeen pilottina (Ara-viesti 2018). Alun perin kortteli oli tarkoitus rakentaa päällekkäin pinottavista teräsmoduuleista. Moduuleja tuottava yritys kuitenkin perääntyi hankkeesta, jolloin suunnittelussa päätettiin keskittyä uudenlaisen rakennusteknisen innovaation sijaan eri-ikäisten asukkaiden yhteisöllisen asumisen ideaan. Kehityshankkeen erityispiirteenä oli myös sen suunnittelutyö, sillä alusta alkaen mukana suunnittelun työryhmissä oli myös mahdollisia tulevia asukkaita. Ajatuksena oli kuulla eri-ikäisten ja eri tavalla asuvien ihmisten toiveita osana suunnitteluprosessia. Tekesin, Aalto-yliopiston, Asuntosäätiön, Hoasin ja Setlementtiasuntojen lisäksi korttelia ovat olleet kehittämässä myös Aran kehittämisrahoitus, ympäristöministeriön Kaupunki-innovaatiot-ohjelma, Helsingin kaupungin kehittyvä kerrostalo-ohjelma sekä monia yrityksiä.

Sukupolvienkortteli koostuu kolmesta talosta: Hoasin ja Setlementtiasuntojen vuokrataloista sekä Asunto Oy Helsingin Hyväntoivonpuiston omistusasujien talosta. Korttelissa on yhteensä 262 asuntoa, joista 102 asuntoa sijaitsee Hoasin talossa, 47 asuntoa Hyväntoivonpuiston asunto-osakeyhtiön talossa ja 113 asuntoa Setlementtiasuntojen talossa. Setlementtiasuntojen asunnoista 20 kpl on tarkoitettu liikuntarajoitteisille, ja niissä asumista tukee Validia (Asuntosäätiö n.d.). Ensimmäiset asukkaat pääsivät muuttamaan sisään jo vuonna 2016, kun opiskelija-asuntola valmistui. Viimeisimpänä valmistui Setlementtiasuntojen talo, jonka asukkaat pääsivät asuntoihinsa maaliskuussa 2017.

Korttelin yhteistilat on koottu Setlementtiasuntojen taloon, ja ne löytyvät alimmasta kerroksesta, katutasosta. Yhteistilan huoneiden välissä kulkee käytävä, josta pääsee kaikkiin huoneisiin. Yhteistiloista löytyy kuntosali, pesula ja ompelunurkkaus, verstaas, musisointitilat, auditoriomainen Stage-huone, asukastupa Seurahuone sekä kaikkien käytössä oleva WC. Asukastuvassa on keittiö, nojatuoleja ja pöytäryhmiä, ja sinne tilataan lehtiä ja tilassa järjestetään myös tapahtumia. Asukastuvan vieressä on liiketila, jossa korttelin valmistumisen jälkeen toimi Ravintola Polku. Ravintolan lopetettua toimintansa syksyllä 2018 tila on tämän tutkielman valmistumishetkellä tyhjiään.

Asukastuvan ja ravintolan välinen seinä ei ole kiinteä, vaan sen sijaintia on mahdollista siirtää pumpppaamalla. Kolme taloa rajaavat sisäpihan yhdessä erillisen pyörävaraston kanssa. Koko korttelin voi kiertää katetusti. Korttelin pihalle on sijoitettu pöytäryhmiä ja lasten leikkipaikka. Pihalta pääsee myös Hyväntoivonpuistoon portaikon kautta, johon voi myös jäädä istuskelemaan. Talot yhdistävällä sisäkäytävällä on levähdyspaikkoja ja penkkejä. Ylemmät kerrokset on rauhoitettu asumiseen, mutta myös asuinkerroksista löytyy pöytäryhmiä tai muita kohtia, joihin asukkaat voivat myös jäädä. Lisäksi jokaisen talon ylimmästä kerroksesta löytyy saunatilat ja terassi.

Arkkitehti Mari Matomäen mukaan korttelin suunnittelussa on luotu solmukohtia, jollaisia ovat rappukäytävistä löytyvät istuskelupaikat, käytävät ja muut kohdat, joissa asukkaat kohtaavat toisiaan. Myös esimerkiksi pesulaan mennäkseen on kuljettava yhteisötilat yhdistävää käytävää pitkin, ja näin tulee kohdanneeksi mahdollisesti tiloissa samaan aikaan liikkuvia naapureita. Suunnittelulla on näin haluttu luoda luonnollisia kohtaamisten paikkoja asukkaille. Rappukäytävät ovat perinteisestä pienestä ja mahdollisimman vähän tilaa vievästä porraskäytävästä poiketen leveitä ja valoisia. Jokaisessa talossa on myös vain yksi rappuhuone ja hissi, jotka palvelevat kokonaista taloa.

Yhteisten tilojen lisäksi korttelilla järjestetään yhteisiä tapahtumia, joihin asukkaat voivat halutessaan osallistua. Oleellinen ajatus korttelin suunnittelussa on ollut se, että asukkaat voisivat elää yksityisesti omaa elämäänsä, mutta Sukupolvienkorttelissa ei tarvitsisi elää yksin. Suunnittelussa on Matomäen mukaan pyritty luomaan keskelle kaupunkia kylämäinen yhteisö. Sukupolvienkorttelilla kohtaavat eri-ikäiset ja erilaiset asukkaat ja samalla heidän erilaiset osaamisensa, taitonsa ja intohimonsa.

Setlementtiasunnoilla työskentelee palkattuna työntekijänä yhteisökoordinaattori, joka hoitaa Setlementin asukkaiden asumiseen liittyviä asioita. Talojen valmistuessa vuonna 2017 korttelilla aloitti koko korttelin yhteinen korttelivalmentaja, jonka työtehtävä kesti helmikuuhun 2019 saakka. Korttelivalmentajan tehtävänä oli toimia talojen valmistumisvaiheessa yhdyshenkilönä, joka ideoi toimintaa, auttaa ja tukee asukkaita ja kannustaa mukaan tekemiseen. Heidän toimistonsa sekä Validian työntekijöiden tilat löytyvät yhteistilojen kanssa samasta talosta, kerrosta ylempää.

Sukupolvienkorttelille on myönnetty Vuoden Parhaat ARA-neliöt –tunnustus-palkinto, ja sitä on tultu ihailemaan monesta eri maasta.

1.2 Tutkielman rakenne

Toisessa ja kolmannessa luvussa käyn läpi tutkimukseni kannalta keskeistä aiempaa tutkimusta yhteisöllisestä ja monisukupolvisesta asumisesta ja kaupunkiympäristössä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Työni tausta on asumistutkimuksen ja kaupunkisuunnittelun keskusteluissa yhteisöllisestä asumisesta ja kaupunkiasumisesta sekä sosiologisessa kirjallisuudessa vuorovaikutuksesta kaupungissa.

Kirjallisuuskatsauksen jälkeen siirryn lukuun neljä, joissa esittelen työni teoreettisen viitekehyksen sekä keskeisimmät käsitteet ja määrittelen tutkimuskysymykseni.

Luvussa viisi kuvailen aineistoani, aineistonkeruuta, tutkimukseni eettisiä kysymyksiä sekä analyysimenetelmää. Tämän jälkeen siirrytään tutkimukseni analyysilukuihin.

Analyysiluku kuusi jakautuu neljään alalukuun (luvut 6.1-6.4), joissa käsittelen tutkimusaiheeni, Sukupolvienkorttelilla tapahtuvan sukupolvien välisen

vuorovaikutuksen, eri ulottuvuuksia. Ensimmäisessä analyysiluvussa 6.1 analysoin korttelilla tapahtuvia kohtaamisia relationaalisen sosiologian ja pienen toimijuuden

käsittein, ja luvussa 6.2 puolestaan tilallisuuden näkökulmasta. Luvussa 6.3 analyysini siirtyy yhteistoiminnan tarkasteluun, ja käytän analyysini apuna erityisesti

kaupunkiaktiivisuuden käsitettä. Viimeisimmässä analyysiluvussa (luku 6.4) käsittelen konseptin ulottuvuutta eli monisukupolvisen asumisen mahdollisuuksia ja haasteita.

Tämän jälkeen seuraa luku 6.5, jossa esittelen tutkimuksen osallistavan osion, ja luvussa 7 johtopäätökset.

2. Yhteisöllinen asuminen

2.1 Yhteisöllinen asuminen tutkimuskohteena

Yhteisöllinen asuminen on Suomessa vielä suhteellisen harvinainen asumismuoto (Helamaa & Pylvänen 2012, 14). Asumisen yhteisöllisyyden on nähty perinteisesti liittyvän väliaikaiseen asumiseen ja esimerkiksi nuorten asumisratkaisuihin (Jolanki & Kröger 2015, 88), ja varsinaisia yhteisöllisiä ratkaisuja on tehty useimmiten erityisasumisen, kuten asuntoloiden ja hoitokotien, piirissä (Helamaa ja Pylvänen 2012, 14). Seuraavaksi esittelen ensin yhteisöllisen asumisen ja yhteisöasumisen käsitteitä, tällaisen asumismuodon kehitystä sekä sitä, mihin ongelmiin asumisen yhteisöllisyydellä pyritään vastaamaan. Seuraavassa alaluvussa kohdennan tarkastelun erityisesti monisukupolviseen asumiseen.

Yhteisöllisen asumisen muotoja on hyvin paljon erilaisia. Arkkitehtuurin tutkijat Anna Helamaa ja Riikka Pylvänen (2012, 24–25) huomauttavat, että yhteisöllinen asuminen (*collective housing*) ja yhteisöasuminen (*cohousing*) eivät ole synonyymeja.

Yhteisöasumisella tarkoitetaan tavoitteellisesti yhteisöllistä asumisen tapaa, jossa asumiseen liittyvää arjen ja vapaa-ajan toimintaa on järjestetty naapureiden kanssa, asukkailla on yhteistiloja, ja asumisen ominaispiirteenä on yhteisöllinen organisaatio. Tällöin pyrkimys yhteisöllisyyteen näkyy fyysisessä ja organisatorisessa rakenteessa yhteistilojen, yhteistoiminnan ja siihen liittyvien vastuiden ja velvoitteiden muodossa. Helamaan ja Pylväsen mukaan yhteisölliselle asumiselle puolestaan ominaista on, että asuinmuodossa on tavanomaista enemmän yhteisötoimintaa ja yhteisiä tiloja, mutta yhteisöllisyys ei ole niin tavoitteellista kuin yhteisöasumisessa. Yhteisöllisen asumisen muodot voivat olla hyvin moninaisia, ja ehdoton raja yhteisöllisen asumisen ja yhteisöasumisen käsitteiden väliin on vaikea vetää.

Tutkimaani Sukupolvienkorttelia kuvaa paremmin yhteisöasumista laajempi yhteisöllisen asumisen käsite. Yhteisöllisyys ei ole yhteisöasumisen tavoin niin tavoitteellista, eikä esimerkiksi tavallisia arjen toimintoja, kuten yhteisruokailua, järjestetä yhdessä. Yhteisöllisyys ei ole yhteisöasumisen tavoin myöskään asukasta velvoittavaa ja osallistuminen yhteistoimintaan on asukkaalle vapaaehtoista. Kuitenkin korttelista löytyy yhteisötiloja, ja naapureiden väliseen kanssakäymiseen on kannustettu toiminnassa sekä jo talon suunnittelussakin. Koska eronteko yhteisöasumisen ja yhteisöllisen asumisen välille on hyvin vaikea vetää, näen tarpeelliseksi käsitellä tässä yhteisöllisen asumisen luvussa myös yhteisöasumista.

Yhteisöllinen asuminen ei ole uusi ilmiö. Erilaisia nykymuotoisia yhteisöllisen asumisen ja yhteisöasumisen muotoja on noussut Eurooppaan ja muuallekin maailmaan jo monen vuosikymmenen ajan. Tanskaa on pidetty yhteisöasumisen pioneerimaana ja ensimmäisen nykymuotoisen yhteisöasumisen mallin sanotaan löytyneen 1960-luvun loppupuolen Tanskan Skråplanet-kylästä. Samoihin aikoihin yhteisölliset asumismallit alkoivat nousta monissa Euroopan maissa: Ruotsissa, Hollannissa ja Saksassa, minkä jälkeen myös Yhdysvalloissa ja Kanadassa. (Chiodelli & Baglione 2014; Vestbro & Horelli 2012.) Suomessa ensimmäinen nykymuotoisen yhteisöasumisen projekti oli vuonna 1985 Jyväskylään perustettu Tuulenkoti, joka herätti aikanaan paljon kiinnostusta yhteisöasumista kohtaan. Tuulenkodissa oli mukailtu yhteisöasumisen ideaa, jossa jokaisella perheellä ja asumisyksiköllä on omat asuntonsa, sekä lisäksi

käytössä on talon yhteistilat. (Anttonen 1989, 1, 130.) Nykyään yhteisöllisen asumisen yhteisöjä ja muotoja on monia. Lidewij Tummers (2015) pitää erilaisten, maittain vaihtelevien yhteisöllisen asumisen muotojen yhdistävänä tekijänä kasvavaa osallistumisenhalua ja tarvetta monipuolisempiin asumisratkaisuihin. Niille on myös ominaista haastaa vallitsevaa asumispolitiikkaa ja suunnittelua.

Yhteisöllisen asumisen piiriin ja asumisyhteisöihin hakeudutaan Outi Jolankin ym. (2017, 115) mukaan keskenään samoista syistä: sosiaalisten kontaktien ja yhteisen toiminnan vuoksi, sekä turvattomuuden ja yksinäisyyden välttämisen vuoksi.

Yhteisölliseen asumiseen ei liity yhteisöasumisen tavoin niin paljoa taloudellisia riskejä ja kuluja, minkä Jolanki ym. uskovat lisäävän yhteisöllisen asumisen suosiota. Heidän mukaansa yhteisöllisen asumisen yleistymisen varsinkin vuokra-asumisessa toisi asuinmuodon edut laajoille asukasryhmille.

Yhteisöllistä asumista on ehdotettu ratkaisuksi moniin sosiaalisiin ja taloudellisiin ongelmiin. Nykyaikana erityisesti kaupunkimaisessa ympäristössä suhteiden naapureihin nähdään yleisesti heikentyneen, ja yhteisöllisen asumisen voi nähdä tarjoavan tavan luoda sosiaalisia siteitä lähellä asuviin ihmisiin (Labit 2015). Viime vuosina asumisen yhteisöllisyyden on nähty olevan keino vahvistaa asukkaiden osallisuutta, turvallisuudentunnetta ja sosiaalisia verkostoja, ja näin se voi toimia positiivisena vastapainona kaupunkielämän liialle individualismille (Jolanki & Kröger 2015, 88).

Asumisen yhteisöllisyyttä pidetään myös taloudellisesti ja ekologisesti kestäväenä ratkaisuna: asukkaiden ei tarvitse omistaa esimerkiksi työkaluja ja ompelukoneita, jos talon yhteistiloihin hankitaan koko talon yhteiset varusteet. Lisäksi yhteiset tilat vähentävät oman kodin tilan tarvetta, ja asukkaiden omat asunnot voivatkin olla tällöin pienempiä. (Korpela 2014, 106-108; Helamaa & Pylvänen 2012, 20)

Myös muutokset väestö- ja perherakenteessa lisäävät tarvetta monipuolisemmille asumisvaihtoehdoille. Yhden tai kahden hengen kotitalouksien määrä on ollut jo pitkään nousussa, ja monet perheet poikkeavat kahden vanhemman ja lapsien muodostamasta kokonaisuudesta. Lisäksi perhe-elämässä saattaa olla katkoksia ja yksin asuminen vuorottelee perheen kanssa asumisen kanssa. Ydinperheen roolin kyseenalaistaminen dominoivana asumisjärjestelynä onkin perusteltua. Helamaan Pylväsen mukaan suomalaisessa asuntorakentamisessa on totuttu rakentamaan melko yhdenmukaisia

asuntoja yhdenmukaisille ryhmille, esimerkiksi perheille. Perhemuotojen ja yksilöllisten asumispreferenssien monimuotoistuesssa nousee yhä enemmän kysyntää myös muun muotoisille asumisratkaisuille, mikä haastaa suunnittelijoita kehittämään yhä monimuotoisempaa asumista. (Helamaa & Pylvänen 2012, 14.)

Yhteisöllisestä asumisesta ja yhteisöasumisesta käydyssä tutkimuskeskustelussa on usein nähty yhteisöasumisen rakentavan sosiaalista pääomaa (Labit 2015; Ruii 2016). Sosiaalisella pääomalla viitataan useimmiten sosiaalisiin verkostoihin, vastavuoroisuuden normeihin ja luottamukseen (Iisakka & Alanen 2006). Sosiaalisen pääoman käsitteelle yhden tunnetuimman määritelmän antaa Robert Putnam teoksessaan *Bowling Alone* (2000), jossa hän esittää sosiaalisen pääoman vähentyneen kiinnittämällä huomion amerikkalaisten keilailuharrastuksen muutokseen. Ennen ihmiset keilasivat osana yhteisöä, kun taas nykyään yhä useampi harrastaa keilausta yksin. Laura Iisakan ja Aku Alasen (2006) mukaan Putnamin sosiaalisen pääoman määritelmässä painottuu sen ymmärtäminen ihmisten verkostoina, luottamuksena ja normeina, ja se on yhteistä hyvää tuottavaa. Jo Williams (2015) määrittelee paikallisen sosiaalisen pääoman olevan kuin liima, joka kiinnittää ihmiset yhteen naapurustossa. Williamsille sosiaalinen pääoma tarkoittaa näin niitä paikallisia verkostoja sekä jaettuja normeja ja arvoja, joiden kautta yhteistoiminta jäsentyy. Hän korostaa, että yhteisöasumisessa vuorovaikutus naapureiden kanssa saa heidät tutustumaan toisiinsa, mikä lisää heidän välistä luottamustaan ja näin sosiaalista pääomaa.

Maria Laura Ruiin (2016) mukaan yhteisöasuminen voi lisätä kuulumisen tunnetta, tukea ja turvallisuuden tunnetta asukasyhteisön sisällä, ja myös sen ulkopuolella. Hän on analysoinut yhteisöasumista ja sosiaalista pääomaa bonding- ja bridging- sekä linking -käsitteiden kautta (ks. Gittel & Vidal, 1998). *Bonding* tarkoittaa sitovaa sosiaalista pääomaa, jota muodostuu suljetuissa, pienissä yhteisöissä. *Bridging* puolestaan viittaa siltoja muodostavaan sosiaaliseen pääomaan. (Halpern, 2005, 20-21; Putnam 2000, 22-23.) *Linking* liittyy suhteiden muodostamiseen ulkopuolisten toimijoiden kanssa (Ruii 2016). Ruiin mukaan yhteisöasumisessa muodostuu näitä kaikkia sosiaalisen pääoman sosiaalisten suhteiden tyyppejä. Ruiin mukaan bonding-tyyppinen sitova sosiaalinen pääoma on liitoksissa yhteisön sisäiseen koheesioon, luottamukseen ja yhteisiin jaettuihin sääntöihin. Bridging-tyyppistä sosiaalinen pääoma riippuu asukasyhteisöjen halusta olla vuorovaikutuksessa ympäröivän alueen kanssa, mikä voi luoda ystävällisiä suhteita naapurustossa. Linking-tyyppisiä suhteita

muodostuu ulkopuolisten instituutioiden ja organisaatioiden kanssa, mikä voi edistää suunnitteluprosessia ja lisätä yhteisön sisäistä heterogeenisuutta. Nämä eri muodot ovat yhteydessä asukasyhteisön kykyyn tarjota turvaa, keskinäistä apua, asukasyhteisön demokratiaa ja yleisesti terveellistä ympäristöä. (Mt.)

Yhteisöllisestä asumisesta keskusteltaessa painottuu myös talojen tilallinen suunnittelu, jolla voidaan tukea yhteisöjen sosiaalista vuorovaikutusta. Williams (2005) nostaa esiin suunnittelullisten ratkaisujen vaikutusta naapureiden välisessä vuorovaikutuksessa, ottaen esimerkikseen yhteisöasumisen. Williams korostaa, että suunnittelulla voidaan edesauttaa sosiaalisen vuorovaikutuksen syntymistä. Williams pitää erityisen tärkeänä puolijulkisia asukkaiden yhteisiä tiloja. Nämä tilat toimivat välimuotona oman kodin yksityisyydelle ja kaupungin julkisuudelle, ja tarjoavat paikan asukasyhteisön väliselle vuorovaikutukselle. Yhteisöasumisessa hän pitää tärkeänä myös sopivaa tiiviiden ja läheisyyden tasoa, niin fyysisesti kuin sosiaalisestikin. Asukkaiden omien asuntojen tulee olla sopivan lähellä toisiaan, sillä asukkaat yleensä kommunikoivat kaikkien eniten läheisimpien naapureidensa kanssa. Toisaalta asukasyhteisön tulee olla myös sopivan tiivis, sillä hänen mukaansa suuremmissa yhteisöissä asukkaat jäävät tuntemattomaksi toisilleen, mutta pienemmät yhteisöt puolestaan kärsivät yksityisyyden puutteesta. Puolijulkisilla tiloilla voidaan hänen mukaansa suojella asukkaita yhteisön liialta tiiviydeltä, ja tarjota paikkoja vuorovaikutukselle.

Yhteisöllisen asumisen konseptien suunnittelusta käydyssä keskustelussa moni on nostanut esiin myös asukkaiden integroimisen suunnitteluprosessiin (mm. Williams 2005; Tummers 2017). Ruiun (2016) mukaan jo suunnitteluprosessissa mukana olleet asukkaat kokivat tämän vaikuttaneen läheisten suhteiden syntymiseen muiden asukkaiden kanssa. Pisimmälle viety esimerkki asukkaiden osallistumisesta talon suunnitteluun lienevät ryhmärakennuttamisen hankkeet. Suomessa aihetta on käsitelty muun muassa Jutta Harjunen (2016), joka tutki sosiologian pro gradu -työssään miten yhteisöllistä elämää tehdään ryhmärakennetussa kerrostalossa. Harjusen mukaan asukasyhteisön tekeminen alkoi jo talon suunnittelu- ja rakentamisprosessin aikana, joskin enemmän yhteisinä kokouksina. Hänen mukaansa vasta sisään muuton jälkeen asukkaat alkoivat tehdä yhteisöä varsinaisena päämääränään, ei vain yhteisen rakennusprojektin sivutuotteena. Harjusen tutkiman talon asukkaat olivat hyvin sitoutuneita asukasyhteisöön, ja talossa käytiin neuvotteluita yhteisasumisen pelisäännöistä. Hänen mukaansa yhteisötilat vaikuttivat asukkaiden sosiaaliseen

vuorovaikutukseen ja yhteisölliseen elämään erityisesti vapaamuotoisena ajanviettona. Harjusen tutkimuksen mukaan asukkaiden laatimat ohjeet tilojen käyttöön tuottavat yhteisöllisyyttä ja sosiaalista tilaa, ja lisäksi asukkaat antavat itse tiloille uusia merkityksiä käyttämällä niitä toisin. (Harjunen 2016, 76-81.)

Myös Sukupolvienkorttelin suunnitteluprosessissa on otettu mukaan mahdollisia tulevia asukkaita, ja heidän ääntään on kuultu (ks. luku 1.1). Kuitenkaan ryhmärakentamisen tapaan asukkaat eivät ole olleet vastuussa ja rahoittamassa rakentuvaa taloa.

2.2 Monisukupolvinen asuminen

Tutkimuskohteeni Sukupolvienkortteli edustaa paitsi yhteisöllistä asumista, myös monisukupolvista asumista (*multigenerational tai intergenerational housing*).

Monisukupolvinen asuminen on yksi yhteisöllisen asumisen muoto, jossa eri-ikäisiä asukkaita asuu samassa talossa. Suomessa eri-ikäisiä asukkaita yhdistäviä yhteisöllisiä asumismuotoja on toistaiseksi varsin vähän. Monisukupolvista asumista ja eri-ikäisten yhteisöllistä asumista on tarjottu ratkaisuksi väestörakenteen muutoksiin ja sukupolvien väliseen solidaarisuuteen liittyviin haasteisiin.

Erityisesti väestön ikääntymisen on nähty haastavan kehittämään uusia asumismuotoja Suomessa (Helamaa & Pylvänen 2012, 15). Yli 65-vuotiaiden osuuden väestöstä arvioidaan nousevan nykyisestä noin 21 prosentista (Tilastokeskus 2018b) 26 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä ja 31 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä (Tilastokeskus 2018a). Tämä vaikuttaa myös väestölliseen huoltosuhteeseen eli alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden ja tätä vanhempien henkilöiden suhteelliseen määrään 100 työikäistä kohti. Vuonna 2017 huoltosuhde oli 60, ja sen ennustetaan olevan 66 vuonna 2030 ja 71 vuonna 2050 (Mt). Kasvava huoltosuhde aiheuttaa haasteita esimerkiksi vanhustenhoidossa. Outi Jolanki ja Teppo Kröger (2015, 88) pohtivat, voisiko asuinyhteisö tarjota turvaa ikääntyneille asukkaille ja korvata hoivapalveluita terveyden heiketessä. Asumisen kehittämisen ohjelmissa tuetaan vanhusten kotona asumista, ja yhä useampi vanhus asuukin omillaan, mahdollisesti kotihoidon tukemana. Julkisuudessa aiheesta on keskusteltu erityisesti laitospaikkojen vähentämiseen ja kotihoitoon liittyvissä kysymyksissä tuoden esiin toisaalta ikääntyneiden yksinäisyyden omissa asunnoissaan, ja toisaalta kritisoiden vanhusten hylkäämistä hoivakotiin. Jolanki ja Kröger haluavat kiinnittää huomion myös niin sanottuun välimuotoiseen asumiseen ja asuinympäristöjen mahdollisuuksiin vastata

kaiken ikäisten ihmisten tarpeisiin. Heidän mukaansa kotona asuminen voi luoda jatkuvuutta vanhojen ihmisten identiteetille, sosiaalisille suhteille, turvallisuuden tunteelle ja tätä kautta hyvinvoinnille. Toisaalta he tuovat esiin, että näkemystä on myös kritisoitu liiallisesta kodin romantisoimisesta, sillä myös asunnon turvattomuus ja yksinäisyys ovat omiaan lisäämään muuttohalukkuutta. Tämän vuoksi vanhuuden ja yhteisöllisen osallisuuden tueksi tarvitaan heidän mukaansa uusia asumisen ja palveluiden muotoja ikääntyvälle väestönosalle. (Jolanki & Kröger 2015, 82-84.)

Anne Labitin ja Nathalie Dubostin (2016) mukaan monisukupolvinen asuminen voisi vähentää yhteiskunnan taloudellisia kustannuksia, jotka liittyvät väestön ikääntymiseen. Lisäksi se voisi parantaa vanhempien ihmisten elämänlaatua korostamalla omaa henkilökohtaista autonomiaa ja yhteisön solidaarisuutta (Labit & Dubost 2016). Näin se voisi olla ratkaisu sekä taloudellisiin että sosiaalisiin kysymyksiin. Konstantin Kehl ja Volker Then (2013) ovat tutkimuksessaan vertailleet monisukupolvisten yhteisöjen asukkaiden hyvinvointia perinteisissä asumismuodoissa eläviin naapuruston asukkaisiin. Heidän tutkimustulostensa mukaan yhteisöllisellä asumisella oli positiivinen vaikutus asukkaiden terveydentilaan. Vaikka asukasyhteisön ja naapuruston vertailuryhmän välisten henkilöiden terveydentilassa ei ollut aiemmin ollut merkittävää eroa, yhteisöjen asukkaiden terveydentila oli parempi ja hoivapalveluita käytettiin vähemmän. Heidän mukaansa yhteisöasuminen voi selittää yhteisössä asuvien parempaa terveydentilaa, sillä heidän elämänlaatunsa ja sosiaalisen kuuluvuuden tunteensa oli korkeammalla tasolla. Lisäksi yhteisöissä asuvat kokivat saavansa enemmän tukea naapurustolta.

Toisaalta väestön ikääntymisen lisäksi eliniänodote on jatkuvasti kasvanut, ja eläkeläiset ovat entistä terveempiä. Suomalaisten terveydentilan parantuessa työiän ja vanhuuden väliin on syntynyt uusi ikävaihe, jota leimaa osallistuminen ja yhteisöllinen toiminta. Yhteisöasuminen voisi pitää yllä toimintakykyä ja kuntoa, kun asukkaat voisivat järjestää itselleen harrastus- ja vapaa-ajan toimintaa ja kohdata naapureitaan yhteisissä tiloissa. Vanhusten osalta yhteisöllinen asuminen voikin parhaimmillaan lisätä tyydyttäviä, kotona vietettyjä vuosia, ja pienentää yhteiskunnan hoitotaakkaa. (Helamaa ja Pylvänen 2012, 15-16.)

Lisäksi Helamaa ja Pylväinen (2012, 20) tuovat esiin, että yhteisöasumisella voi mahdollistaa myös erityisryhmien integroimisen osaksi tavanomaista asumista. Tällöin

pyritään laitoshoidon vähentämiseen ja erilaisten ihmisten asumismallien yhdistämiseen.

Monisukupolvista asumista on käsitelty myös muidenkin sukupolvien näkökulmasta. Sinikka Hakosen (2008, 151) mukaan sukupolvet tarvitsevat toisiansa, ja eri-ikäisten ihmisten asuminen yhdessä voi edistää turvallisuutta. Se voi myös luoda uusia sosiaalisia kontakteja perheen ja ystävien rinnalle, ja myös monipuolistaa niin vanhusten kuin esimerkiksi yksinhuoltajienkin avun verkostoa (Helamaa ja Pylvänen 2012, 16–17; Egerö, 2010). Monisukupolvisen asumisen on myös nähty tarjoavan ratkaisun perheiden ajankäyttöön liittyviin haasteisiin toisilta asukkailta saatavan avun kautta (Labit & Dubost 2016). Suomalaisista lapsiperheistä yli viidennes on yhden huoltajan perheitä (Tilastokeskus 2017a). Lapsiperheet kokevat aikapulaa kiireisen työelämän ja perhe-elämän yhdistyessä (Anttila ym. 2007). Erityisesti yksinhuoltajaperheissä, mutta myös kahden vanhemman perheissä vanhempien omaa aikaa jää vain vähän, ja perheen ajankäyttö jäsentyy rutiinien ja biologisten rytmien kautta (mt.). Toisilta asukkailta saatavan lastenhoitoavun kautta perheiden aikapaineita voitaisiin vähentää (Labit & Dubost 2016).

Yhteisöllisen asumisen on myös nähty vähentävän yksinäisyyttä (Helamaa & Pylvänen 2012). Yhteisöllinen asuminen voi tarjota kaiken ikäisille paikan, jossa kohdata toisia ihmisiä ja luoda vuorovaikutussuhteita. Yhä useampi asuu yksin, eikä arkisia kohtaamisia muiden ihmisten kanssa välttämättä ole paljoa. Yhden ja kahden hengen kotitalouksien määrä on kasvanut vuosikymmeniä niiden ollessa 76 prosenttia kaikista asuntokunnista vuoden 2017 lopulla (Tilastokeskus 2017b). Vuoden 2016 nuorisobarometrissä nuorilta kysyttiin heidän kokemaansa yksinäisyyttä, ja voimakkaimmin elämään tyytyväisyyden kanssa negatiivisesti korreloi huoli yksinäisyydestä (Myllyniemi 2016, 85).

2.2.1 Monisukupolvinen asuminen Suomessa

Suomessa monisukupolvisen asumisen konsepteja ei ole toistaiseksi vielä paljoa. Sukupolvienkorttelin voi sanoa olevan Suomen ensimmäinen pitkälle viety monisukupolvisen yhteisöllisen asumisen konsepti. Vastaavan tyyppisiä, Setlementtiasuntojen korttelikonseptiin perustuvia yhteisöllisiä kohteita on valmistunut ja valmistumassa vuosien 2018 ja 2019 aikana Joensuun Penttilänrantaan ja Tampereen

Härmälänrantaan. Kohteita on suunnitteilla myös Helsingin Verkkosaareen ja Sompasaareen. (Setlementtiasunnot n.d.)

Harvojen monisukupolvisten asumiskonseptien lisäksi Suomessa on jo jonkin verran lasten päivähoiton ja vanhusten palveluasumisen yhdistäviä palvelukeskuksia. Tällainen palvelukonsepti yhdistää kuitenkin vain kaikkein nuorimmat ja vanhimmat sukupolvet, ja jättää välistä nuoret ja aikuiset. Etnografian keinoin tällaista palvelukeskusta tutkinut kasvatustieteilijä Tuulikki Ukkonen-Mikkola nostaa esiin, että yhteiset tilat mahdollistavat sukupolvien väliset spontaanit kohtaamiset. Hänen tutkimassaan palvelukeskuksessa järjestely tarjosi kummallekin osapuolelle sosiaalista tukea, lapsille sosiaalisessa kehityksessä ja vanhuksille tunteena kompetenssin säilyttämisestä. Sekä lapsille että vanhuksille oli merkityksellistä yhteisön kokeminen palvelukeskuksessa. (Ukkonen-Mikkola 2011, 5, 158.)

Lisäksi erityisesti vanhuksille on kehitetty ikäspesifejä yhteisöllisyyttä korostavia asumismuotoja. Yhteisöllisyyttä korostavat senioritalot ovat osoitus tällaisesta. (Helamaa ja Pylvänen 2012, 85.) Suomesta löytyy senioreiden itse perustamiakin asuinyhteisöjä, joista yksi tunnetuimmista on helsinkiläinen Loppukiri (Jolanki ym. 2017). Loppukiri on senioreille tarkoitettu talo, jonka asukkaat tuottavat itse palvelunsa, kuten aterioinnit, harrastustoimintaa ja naapuriapua. Taloon saavutaan vielä hyväkuntoisena. Taustalla on ajatus siitä, että aktiivinen elämä ja tunne omasta tarpeellisuudesta pitävät asukkaat vireinä vielä pitkään jatkossakin, minkä myötä elämän hoivavaihekin voisi lyhentyä. Ideaa kehittämässä on toiminut Aktiiviset Seniorit ry, jonka jäsenet ovat itse lähteneet suunnittelemaan Loppukiriä. (Dahlström & Minkkinen 2009, 13-14, 32.)

Jolankin ym. (2017, 15) mukaan muitakin seniorien täysin omia asumisyhteisöjä on olemassa, kuten vuonna 2015 valmistuneet Kotisatama Helsinkiin ja Omatoimi Saarijärvelle. Vaikka tällaisten asumisyhteisöjen määrän kasvu on vielä hidasta, Loppukirin ja muiden yhteisöllisten asumisyhteisöjen voi nähdä positiivisena keskustelunavauksena vaihtoehtoisten asumisen ratkaisujen etsimisessä ikääntyneille ihmisille (ks. Jolanki 2017). Jonkin verran on myös noussut sellaisia yhteisöllisiä asuinmuotoja, joissa toimintaa on mukana toteuttamassa joko yhdistys tai yleishyödyllinen yritys. Tällaista mallia lähempänä on myös Setlementtiasuntojen toiminta ja myös Sukupolvienkortteli.

2.2.2 Esimerkit Euroopasta

Suomeen verrattuna muualla Euroopassa ja Amerikan mantereella erilaisia monisukupolvisen asumisen muotoja on jo paljon (mm. Jolanki 2015, 14), niin sopimuksellisia järjestelyitä kuin korttelitasoisia ratkaisujakin. Labitin (2015) mukaan jopa valtaosa olemassa olevista yhteisöasumisen projekteista on jollain tavalla monisukupolvisia. Tämän lisäksi myös seniorien yhteisöasumisessa ollaan Suomea edellä muun muassa Hollannissa, Tanskassa ja Ruotsissa (Jolanki ym 2017).

Monisukupolvista asumista viidessä kohteessa Saksassa, Ruotsissa ja Iso-Britanniassa tutkineen Anne Labitin (2015) mukaan on olemassa monia erilaisia tapoja järjestää monisukupolvista asumista. Joissain hänen tutkimissaan taloissa osallistuminen kaikkeen kollektiiviseen toimintaan perustuu täysin vapaaehtoisuuteen, toisissa taas vaaditaan esimerkiksi yhteiseen ruuanlaittoon osallistumista. Monisukupolvisille yhteisöllisille asumismuodoille on tyypillistä yhteiset tilat, joihin kuuluu useimmiten keittiö, ruokailutila, oleskelutila ja piha. Erilaisilla malleilla voidaan myös pyrkiä vastaamaan erilaisiin tarpeisiin. Labitin ja Dubostin (2016) mukaan Ranskassa monisukupolvisilla asumismalleilla pyritään ratkaisemaan erityisesti nuorten asuntopulaa ja kohtuuhintaisten asuntojen puutetta, ja toisaalta myös vanhusten yksinäisyyttä, turvattomuutta ja syrjäytymistä. Tutkimuksessaan Labit ja Dubost kohdistivat mielenkiintonsa Saksan ja Ranskan erilaisiin monisukupolvisen asumisen malleihin. Labitin ja Dubostin tarkastelemat ranskalaiset mallit, monisukupolvinen asunto (*résidence intergénérationnelle*) sekä opiskelijoita ja vanhuksia yhdistävä asunnonjakamisen palvelu (*colocation étudiant-senior*) pohjautuvat kahdenkeskeisiin asumisjärjestelyihin. Palveluissa iäkkäitä, suuressa asunnossa asuvia ihmisiä kannustetaan vuokraamaan nuorelle yhtä huonetta asunnostaan. Asukkaiden edellytetään sitoutuvan viettämään aikaa yhdessä ja auttamaan toisiaan. Kuitenkaan Labitin ja Dubostin tutkimustulosten mukaan sukupolvien väliseen yhteisymmärrykseen ei aina päädytty. Eri-ikäiset ja erilaisen historiallisen ja sosiaalisen kontekstin jakavat ikäluokat eivät aina helposti tutustukaan toisiinsa. Toisinaan seniorit myös näkivät nuoret uhkana, mikä saattaa tutkijoiden mukaan liittyä asumismalliin, jossa seniorit saattavat tuntea olonsa pakotetuiksi jakamaan kotinsa tuntemattoman ihmisen kanssa.

Monisukupolvisesta yhteisöllisyyttä korostavasta ja yhteisöasumisesta on Saksassa parin viime vuosikymmenen ajalta ehtinyt jo kertyä kokemusta (Kehl & Then 2013). Eräs Labitin ja Dubostin (2016) tutkima asuinyhteisö Berliinissä oli luotu erityisesti

lisäämään naisten välistä solidaarisuutta, ja se vastaa vanhempien naisten ja yksinhuoltajaäitien tarpeisiin, kuten lastenhoidon järjestämiseen. Toinen heidän tutkimansa yhteisö sijaitsi Kölnissä ja oli avoin kaikille sukupuolille. Labitin ja Dubostin tutkimissa asumisyhteisöissä monisukupolvinen asuminen loi vahvaa kiinnittäytymistä erityisesti äitien osalta, jotka kertoivat yhteisön helpottavan elämää. Labit ja Dubost ovat tarkastelleet myös Saksassa yleisiä monisukupolvisia taloja (*mehrgenerationenhaus*), joista perheet voivat hakea apua lastenhoitoon ja tulla viettämään aikaa. Talojen nähdäänkin tarjoavan ratkaisuja perheiden ajankäyttöön. Iäkkäämmät ihmiset voivat tulla talolle viettämään aikaa ja saada puolestaan apua esimerkiksi tietokoneen ja matkapuhelimen käytössä.

Labitin (2015) mukaan asukkaiden keskinäinen avunanto ja sukupolvien välinen solidaarisuus ovat monisukupolvisen yhteisöasumisen konseptin yksi keskeisimmistä periaatteista. Avunanto voi olla esimerkiksi ostosten tai muiden kotitöiden hoitamista, vanhempien asukkaiden tukemista ja lastenhoidossa auttamista. Hänen tutkimustulostensa mukaan solidaarisuutta esiintyy eniten niiden henkilöiden välillä, jotka asukkaat itse valitsevat kuuluvan elämäänsä. Kuitenkin hänen tutkimissaan yhteisöissä todellisessa tarpeessa asukkaat saivat toisiltaan apua myös oman lähipiirinsä ulkopuolelta. Labitin mukaan avun saamisen ja antamisen lisäksi eri sukupolvien elämisellä keskenään voi olla positiivinen vaikutus lapsiin, jotka oppivat elämään sekä omien ikätovereidensa että iäkkäämpien henkilöiden kanssa.

2.3 Monisukupolvinen asuminen sosiaalisena sekoittamisena

Sukupolvienkortteli koostuu kolmesta erilaisesta talosta. Hoasin vuokratalossa asuu nuoria opiskelijoita, Setlementin talossa kaiken ikäisiä vuokralaisia ja Hyväntoivonpuiston asunto-osakeyhtiössä omistusasujia. Tämän ratkaisun kautta Sukupolvienkortteliin on päätyntä asumaan keskenään eri lailla asuvia ihmisiä, jotka poikkeavat toisistaan ikänsä ja asuntonsa hallintamuodon perusteella. Tämä on esimerkki eräänlaisesta sosiaalisen sekoittamisen muodosta. Esittelen lyhyesti Helsingin seudun sosiaalisen sekoittamisen periaatteen sekä segregaaation eli alueellisen eriytymisen käsitteen, minkä jälkeen palaan monisukupolviseen asumiseen yhtenä sosiaalisen sekoittamisen muotona.

Sosiaalisella sekoittamisella tarkoitetaan pyrkimystä saada alueen asukasrakenteesta monimuotoinen. Sosiaalinen sekoittaminen on ollut Helsingin kaupunkisuunnittelun

lähtökohtana jo pitkään, ja sekoittaminen on kohdistunut erityisesti hallintasuhteeltaan erilaisten asuntojen monimuotoisuuteen. Tällä on pyritty välttämään kaupungin vuokra-asutuksen keskittymiä, ja omistusasuntoja ja kaupungin vuokra-asuntoja on rakennettu vierekkäin samalle alueelle. Sekoittamisen tavoitteena on ollut pyrkimys tasata eroja eri asuinalueiden välillä eli välttää segregoitunutta kaupunkirakennetta. Alueellinen segregatio tarkoittaa alueiden negatiivista sosiaalista eriytymistä, ja sitä on pyritty tarkastelemaan kiinnittämällä huomiota alueiden asukkaiden koulutustasoon, tuloihin, työttömien määrään ja vieraskielisten osuuteen. (Kortteinen & Vaattovaara, 2015; Vilkkama ym. 2014)

Helsingin seudun sosiaalisen sekoittamisen politiikka on ollut pitkään menestyksekkästä. Aina 1990-luvulle saakka alueiden keskinäiset erot olivat hyvin pieniä, mutta alueet itsessään olivat hyvin heterogeenisiä (Kortteinen & Vaattovaara, 2015). 1990-luvulta lähtien on kuitenkin havaittu kehityskulku, jossa tietyt alueet ovat alkaneet eriytyä muista alueista (Kortteinen & Vaattovaara 1999) ja Helsingin kaupungin sosiaalisen sekoittamisen politiikka on saanut aikaan kaupunkirakenteen, joka on mosaiikkimaisesti sekoittunutta, ja huono-osaisuus on kasautunut pieniin, talojen ja korttelien kokoihin köyhyystaskuihin (Kortteinen & Vaattovaara 2012). Sosiaalista sekoittamista on harjoitettu Helsingissä ahkerasti, ja pisimmälle vietyinä esimerkkinä voidaan pitää 1990-luvulla Ruoholahteen rakennettuja kerrostaloja, joissa vuokra- ja omistusasuntoja on sijoitettu samoihin rakennuksiin (mt.).

Sukupolvienkorttelin korttelitasoinen, erilaisten hallintamuotojen sekoittaminen on siis tyypillistä sosiaalista sekoittamista, jolla pyritään kaupunkisuunnittelussa ehkäisemään alueellista eriarvoistumista. Monisukupolvisen ja yhteisöllisen asumisen tuominen myös vuokra-asujien piiriin on myös osoitus asumismuodon tuomisesta kaikkien ihmisten saataville.

Sekoittaminen kohdistuu monisukupolvisessa asumisessa, myös Sukupolvienkorttelissa, kuitenkin myös sukupolvien sekoittamiseen. Katja Maununaho (2018) on viitannut sosiaaliseen sekoittamiseen integroidun asumisen käsitteellä. Integroidulla asumisella tarkoitetaan hänen mukaansa erilaisten asukkaiden sekoittamista, eli segregoitujen asuinratkaisujen vastakohtaista muotoa. Maununahon mukaan sekoittaminen voi kohdistua asuntojen hallintamuotojen lisäksi eri-ikäisiin ja erilaisiin sosiaali- ja kulttuuriryhmiin, elämäntapoihin ja perhemuotoihin. Maununaho painottaa erilaisten

asukkaiden välistä vuorovaikutusta osana integroitua asumista. Maununahon mukaan integroidun asumisen käsitteen taustalla on arkkitehti Peter Ebnerin (2007) määrittely, jossa viedään huomio asukkaiden väliseen vastavuoroisuuteen ja vuorovaikutukseen, johon voidaan vaikuttaa tilallisilla ratkaisulla. Tärkeää integroidussa asumisessa ovat asukkaiden yhteiset tilat, jotka voivat edesauttaa asukkaiden välistä kanssakäymistä. Maununahon käsitys integroivasta asumisesta yhdistyy monisukupolvisen asumisen tavoitteisiin. Monisukupolvisen asumisen tarkoituksena on luoda sukupolvien välistä solidaarisuutta ja sellaisia sosiaalisia konteksteja, joita ei muuten syntyisi.

2.4 Monisukupolvisen ja yhteisöllisen asumisen kritiikki

Monisukupolvisen ja yhteisöllisen asumiseen on kohdistunut myös kritiikkiä. Francesco Chiodelli ja Valeria Baglione (2014) ovat esittäneet, että yhteisölliseen asumiseen suhtaudutaan tutkimuksessa liiankin varauksettomasti, ja he ovat avanneet keskustelua yhteisöllisen asumisen mahdollisista negatiivisista vaikutuksista ja riskeistä. Heidän mukaansa kaikki yhteisöasumisen projektit eivät automaattisesti tuota toivottuja positiivisia tuloksia, joten he peräänkuuluttavat tutkijoilta ja päättäjiltä kriittisempää suhtautumista myös yhteisöllisen asumisen ongelmakohtiin. Tämä on heidän mukaansa huomioitava myös julkisessa tuessa yhteisöasumisen kehittämisen projekteille.

Chiodelli ja Baglione (2014) tuovat esiin, että yhteisöllisen asumisen ratkaisut ovat suljettuja yhteisöjä, ja niillä voi olla muidenkin suljettujen asumisyhteisöjen, kuten aidattujen yhteisöjen (*gated communities*) tyyppisiä ongelmia. Heidän mukaansa asukasyhteisöt voivat olla vain vähäisessä kanssakäymisessä lähiympäristön ja naapuruston kanssa. Yhteisöjen ollessa avoimia vain asukkailleen voi niihin liittyä myös sosiaalisen ulossulkemisen ja segregaaation ongelmia.

Chiodelli ja Baglione (2014) painottavat myös sitä, että yhteisöllisissä asumismuodoissa asuvat ihmiset ovat sosiaalisesti, etnisesti ja ideologisesti hyvin heterogeenisiä. Tähän on viitannut myös Jo Williams (2005), jonka mukaan asukasyhteisöjen asukkaat ovat usein samankaltaisia varakkuuteen, luokkaan, koulutukseen ja etnisyyteen liittyvissä kysymyksissä, vaikka he saattavatkin edustaa eri uskontoja, ikäryhmiä ja kiinnostuksen kohteita. Erityisesti huonommin toimeentulevia asukkaita ei yhteisöllisestä asumisesta löydy paljoa.

Tämä nousee esiin myös eläkeläisten yhteisöllistä asumista koskevissa julkaisuissa (esim. Evans 2009; Glass 2009; Jolanki ym. 2017), ja eläkeläisille suunnattuja

asumisyhteisöjä on kritisoitu siitä, että ne ovat realistinen vaihtoehto lähinnä hyvin toimeentuleville ja sosiokulttuurisesti samanlaisille ihmisille (Evans 2009; Labit 2015). Helamaa ja Pylvänen (2012, 86) tuovat esiin, että yhteisöasumisen laajentaminen asunto-osakeyhtiömuotoisesta asumisesta vuokra-asumisen piiriin olisi tärkeää, jotta siitä ei jäisi vain tietyn varallisuustason ylittäneiden etuoikeus (ks. myös Jolanki ym. 2017, 15). Sukupolvienkortteli laajentaa mahdollisuuden yhteisölliseen asumiseen myös vuokralla asuville, joten se on osoitus pyrkimyksestä sosiaalisesti monimuotoisempaan yhteisölliseen asumiseen. Konseptin ideallaan se myös vastaa tähän kritiikkiin.

Yhteisöllisessä asumisessa on myös nähty muitakin ongelmia ja haasteita. Yksi niistä liittyy osallistumiseen ja toiminnan toteuttamiseen. Jolanki ym. (2017, 12, 16) nostavat esille vapaamatkustajien ongelman, ja viittaavat Lagerspetzin (1998) näkemykseen siitä, että ristiriitoja syntyy tyypillisesti, kun jotkut yhteisön jäsenet hyötyvät toiminnasta, mutta eivät ota vastuuta sen ylläpitämisestä. Yleisesti yhteisöllisen asumisen yhteistoiminta perustuu vapaaehtoisuuteen eikä toimintaan edes haluta pakottaa ketään (esim. Harjunen 2016). Osallistumiseen liittyy kuitenkin hankalia kysymyksiä rahallisista ja ajallisista panostuksista, ja välinpitämättömyys yhteisöllisen toiminnan toteuttamisessa voi muodostua ongelmaksi asukasyhteisölle (Labit 2015). Yhteinen toiminta voidaan kokea myös itsemääräämisoikeuden rajoittamisena ja painostuksena (Jolanki ym. 2017, 12, 16). Asukasyhteisöjen tehtäväksi jää tilanteiden ratkaiseminen ja päättäminen, millaista sitoutumista ne asukkailta vaativat.

Sukupolvien yhdessä asumisessa ja asuinyhteisöä muodostaessa nousee esiin myös kysymys siitä, hyväksytäänkö vanhemmat ihmiset tasaveroisiksi toimijoiksi muiden joukossa (Jolanki & Kröger 2015, 88). Tämä on hyvin tärkeä kysymys monisukupolvisesta asumisesta keskusteltaessa. Labit (2005) myös kyseenalaistaa yhteisöllisen asumisen mahdollisuuden vastata ikääntyvän ihmisen hoivantarpeeseen. Mikäli ihmistä kohtaa sairaus, jonka vuoksi hän on fyysisesti tai psyykkisesti kyvytön huolehtimaan yksin itsestään, Labit pohtii, voiko yhteisöllinen asuminen tässä kohtaa olla enää ratkaisu. Osallistuminen talon yhteistoimintaan voi kärsiä, jos ihminen on riippuvainen ulkopuolisesta avusta.

Tutkimuksissa nostetaan myös esiin, että yhteisöllisen asumisen konseptit vaativat huolellista suunnittelua ja puuttumista mahdollisiin ongelmiin. Labitin (mt.) mukaan asukkaiden välinen konflikti on ominaista yhteisölliselle asumiselle. Konflikteja syntyy

muun muassa yhteistilojen järjestämisestä ja yhteisten varojen käytöstä. Jotta konfliktit eivät rapauta yhteisön toimintaa, asuinyhteisölle onkin ensiarvoisen tärkeää käsitellä konflikteja hyvin ja etsiä ratkaisuja.

Labit (2015) ja Labit ja Dubost (2016) nostavat myös esiin, että monisukupolvisen asumisen yksi keskeisimmistä tavoitteista, sukupolvien välinen solidaarisuus ei synny helposti. Eri-ikäisillä voi olla risteäviä käsityksiä siitä, miten yhteisissä tiloissa tulisi toimia, ja sukupolvet voivat ajautua keskenään konfliktiin. Labitin (2015) mukaan asuinyhteisöjen tuleekin organisoida yhteisöllinen elämä ja keskinäinen avunanto hyvin, ja kiinnittää huomiota ongelmien ratkaisuun, keskinäiseen viestintään ja yhteisen tilan käyttöön jo alusta alkaen.

3. Kaupunkiasuminen ja vuorovaikutus

Tutkimuskohteeni Sukupolvienkortteli on asumismuoto, jossa sekoittuvat yksityinen, julkinen ja puolijulkinen tila, ja sen kontekstointi urbaanin asumisen muodoksi on oleellista. Tämän tutkimuksen kysymyksenasettelun kannalta onkin oleellista tarkastella myös kaupunkiasumisen tutkimusta. Sosiologinen mielenkiintoni kohdistuu erityisesti asukkaiden kohtaamisiin ja kanssakäymiseen, ja esittelen kaupunkiseurallisuudesta käytyä tutkimuskeskustelua.

3.1 Kaupunkimainen asuminen

Useasti asumistutkimuksessa on tarkasteltu koko Suomen mittakaavassa ihmisten toiveita asumiselle. Anna Strandellin (2017, 107) mukaan suomalaiset arvostavat asumisvalinnoissaan rauhallisuutta, turvallisuutta, hyviä kulkuyhteyksiä, luonnonläheisyyttä sekä liikuntapalveluita. Monet tutkimukset ovat viitanneet omakotitalon olevan halutuin asumismuoto (Strandell 2005; Ilmonen 2007), ja sen suosio on usein liitetty varallisuustason nousuun ja toiveisiin omasta rauhasta, itsemääräämisoikeudesta sekä asumisen väljyydestä (Ilmonen 2007, 15–16). Viime vuosien aikana keskustamaisen kerrostaloasumisen suosio Suomessa on kuitenkin vahvasti kasvanut, ja pientaloasumiseen kohdistuvat asumistoiveet ovat puolestaan samaan aikaan vähentyneet (Strandell 2017, 107–110). Silti kyselytutkimuksissa (mts. 87) pientalovaltainen asuinalue on suurimman osan suomalaisista ihanneasumismuoto. Vaikka moni toivoisi asuvansa asumisuransa huipulla pientalossa, kaikilla ei ole välttämättä olemassa olevia resursseja tavoitella ihanneasumisekseen nimeämäänsä

muotoa, ja hinta onkin vahva asumisvalintoja ohjaava valintakriteeri. Mervi Ilmonen (2007, 13) huomauttaa, että asumispaikan valinnassa tehdään aina kompromisseja toiveiden ja arjen todellisuuden välissä. Samalla kokemukset arjesta voivat muuttaa asumistoiveita, ja asumistoiveet ja konkreettiset asumisvalinnat ovat vuorovaikutuksessa keskenään (Kyttä ym. 2010, 94).

Eija Hasu (2017) alleviivaa, että asumisen valintoja mitatessa on oleellista ymmärtää asunnon, kodin ja asuinympäristön holistinen suhde asumisen arjessa. Hasu on tutkimuksellaan asumisen valinnoista vienyt keskustelua mikrotasolle, asukkaiden näkökulmaan, jotta asumiseen liittyviä valintoja voitaisiin ymmärtää kokonaisvaltaisesti. Hän huomauttaa, että asunto valitaan löytääkseen koti: jokaisen oma paikka ja minuuden rakentaja. Koti, asunto ja asumisympäristö ovat keskenään eri asiaa tarkoittavia, mutta toisiinsa liitoksissa olevia asioita. Hasun mukaan asukkaat tekevät omaa asumistaan itselleen ymmärrettäväksi ja hyväksyttäväksi sopeutumalla ja optimoimalla. Kaikilla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa asumisratkaisuihinsa, ja niihin voidaan myös tyytyä. Hasu huomauttaa, että asuntoihin liittyvät toiveet voivat myös vaihdella saman kotitalouden asukkaiden välillä. Asuntoihin liittyvissä toiveissa on myös huomioitava asukkaiden konteksti, jotta heidän käyttäytymistään voidaan ymmärtää. (Hasu 2017, 60, 165–167, 177.)

Samaan aikaan on kiinnitetty myös huomiota suomalaisten asumispreferenssien erilaistumiseen. Lapintie ja Hasu (2010, 152) korostavat sitä, että suomalaisten pientaloasumisen suosimisessa tulisi puhua pikemminkin dominoivasta pientalotoiveesta, ei yhtenäiskulttuurista toiveiden suhteen. Heidän mukaansa asumispreferenssien ja talotyypitoiveiden keskiarvoja tarkasteltaessa asumisen alakulttuurit voivat jäädä dominoivien toiveiden varjoon, ja esimerkiksi merkittävät toiveet asumisesta mahdollisimman urbaanissa ympäristössä voivat jäädä huomiotta. Monelle keskeinen sijainti voi olla pientaloasumista merkittävämpi seikka, ja vain hyvin harvalla on mahdollisuuksia yhdistää pientaloasuminen ja keskeinen sijainti. Myös Ilmonen (2007) nostaa esiin asumispreferenssien erilaistumisen kerrostalojen ja pientalojen asukkaiden välillä. Toisaalta löytyy ihmisiä, jotka eivät voisi kuvitellakaan asuvansa kerrostalossa, kun toiset suosivat kaupunkimaista kerrostaloasumista. Strandell (2017, 107) tuo myös esiin, että lapsiperheiden elämäntavat näyttäisivät erilaistuvan keskenään kaupunkimaista tai pientalomaista asumista suosiviin. Tähän viittaa myös Johanna Lilius (2017) tutkimuksessaan urbaanien perheiden asumisesta.

Uraanissa ympäristössä asuvat perheet priorisoivat toisia asioita kuin esikaupunkimaisissa kaupunginosissa asuvat saman vertaisryhmän edustajat (Strandell 2017).

Heli Silvennoisen ja Jukka Hirvosen (2002, 120, 154) mukaan kerrostaloasumisessa useita kiehtoo sen vaivattomuus, turvallisuus, myönteinen anonymiteetti ja heikot siteet naapureihin. Palaan käsittelemään tällaisen kaupunkimaisen anonymiteetin merkitystä kaupunkiasumisessa luvussa 3.2. Kerrostalossa halutaan asua paitsi alhaisten asumiskustannusten vuoksi, erityisesti myös kaupunkimaisen ympäristön takia. Kerrostalon sanotaan myös olevan liitoksissa ympäristöönsä: kaupunginosaan ja kaupunkirakenteeseen, ja sen lähiympäristössä on tärkeää piha sekä katu, kuten myös kaupungin tarjoamat palvelut ja tunnelma. (Ilmonen 2007, 13–16.) Tällöin kerrostaloa ei välttämättä tulekaan tarkastella vain asumisen fyysisenä rakenteena, vaan se on yhteydessä myös ympäröivään kaupunkiin ja sen tuomiin mahdollisuuksiin. Elämä ei myöskään koskaan rajoitu oman asunnon neljän seinän sisään, vaan suuri osa ajasta vietetään asunnon ulkopuolella. Pasi Mäenpää (2011, 67) nimittää tätä asumisen ulkoiseksi käytettävyydeksi. Tässä näkökulmassa asunto toimii eräänlaisena käyttöliittymänä kaupungin palvelutarjouksiin, jotka ovat siten osa asumista.

Mervi Ilmonen (2007) on esittänyt vahvan puheenvuoron kerrostalon yhteisöllisyyden puolesta. Hän nostaa esiin, että kerrostaloasumisesta puhuttaessa murehditaan vähäisestä yhteisöllisyydestä asukkaiden välillä, mutta pientaloalueiden omaan, epäsosiaaliseen rauhaan vetäytyvien asukkaiden yhteisöllisyyden puutteesta ei huolehdi lainkaan yhtä paljon. Hänen mukaansa kerrostalo ei kuitenkaan ole epäyhteisöllinen talotyyppi vaan kerrostaloasumisessa tapahtuu kaupungeille ominaista seurallisuutta, kaupunkiseurallisuutta, jonka ominaispiirteitä on kohtelias kanssakäyminen ja toisten asukkaiden yksityisyyden kunnioittaminen. Kerrostalojen porrashuoneiden ja lähiympäristöjen julkinen ja puolijulkinen tila mahdollistavat kevyen kanssakäymisen naapureiden kanssa ja luovat yhteisen sosiaalisen tilan. Kaupunkiseurallisuus kaupunkilaisten kanssakäymisen muotona ja tapana onkin myös Sukupolvienkorttelissa käytävän kanssakäymisen analyysin kannalta hyvin mielenkiintoista.

3.2 Kaupunkiseurallisuus

Ilmosen (2007, 17) mukaan kaupungin sosiaalisia suhteita voidaan kuvata väljäksi seurallisuudeksi kiinteän yhteisöllisyyden sijaan, mikä johtuu kanssakäymisen sattumanvaraisesta ja ohimenevästä luonteesta. Tällaista kaupunkiympäristössä tapahtuvaa hetkittäisiin kohtaamisiin perustuvaa kanssakäymistä ja seurallisuutta on sosiologiassa käsitelty paljon. Jo Georg Simmel oli kiinnostunut uudenlaisesta modernista elämäntyylistä, jonka hän paikansi rahatalouden keskuksiin, suurkaupunkeihin. Elämä suurkaupungissa vaatii Simmelin mukaan uudenlaisia sopeutumismuotoja, jotta yksilö selviäisi jatkuvassa ärsykkeiden tulvassa kaupungin vilinässä säilyttäen samalla itsenäisyytensä. Simmel käsittää nämä suurkaupungin luoman yksilöllisyyden muodoksi. Sopeutumista varten kehittyivät suurkaupungin mentaliteettimuodot, jotka Simmel erittelee älylliseen, kyllästyneeseen ja varauksellisuuteen suhteessa ympäröivään maailmaan sekä yksilölliseen erottautumiseen. Nämä tavat suhtautua ympäröivään maailmaan saattoivat vaikuttaa kylmiltä ja välinpitämättömiltä, mutta olivat silti edellytys suurkaupungissa elämiselle. Toisaalta yhteisön luoman paineen puuttumisen vuoksi etäisyydellä muihin ihmisiin oli myös positiivisia puolia: sen mukanaan tuoma vapaus. (Anttila 2015, 20; Mäenpää 2005; Noro 1996, 238–239; Simmel 2005.)

Suurkaupunkielämä toi mukanaan myös uudenlaisen sosiaalisen kanssakäymisen muodon, *seurallisuuden*, kevyen kanssakäymisen. Seurustelua erittelevät seurallisuuden yläkynnys, jolla tarkoitetaan seurusteluun osallistuvien yhteiskunnallisen aseman sulkemista vuorovaikutuksen ulkopuolelle, ja alakynnys, joka viittaa etäisyyden ottoon kaikkein persoonallisinta kohtaan. Seurallisuus on myös esimerkki moderniin elämään sopeutumisesta, johon viittaavat myös simmeliläiset käsitteet tyylieläisyys, etäisyydenotto eli distanssi ja pinnallisuus. Seurallisuus onkin siis tyylieläisyyden pelipaikka ja samalla suurkaupunkielämään sopeutumisen mekanismi. Oma henkilökohtainen oleminen erotetaan siis kaupungissa tapahtuvasta keveyestä sosiaalisesta kanssakäymisestä, ja näin kaupunkilainen säilyttää yksilöllisyytensä ollen samalla vuorovaikutussuhteessa ja seurassa muiden kanssa. (Noro 1991, 47; Noro 1996, 220–227.)

Simmeliläistä näkemystä kaupungin asukkaiden mentaliteetista ja suhtautumisesta muihin kaupunkilaisiin on soveltanut Matti Kortteinen (1982, 247–253) Lähiö-teoksessaan, jossa hän analysoi etäisyydenottoa naapureihin. Hänen mukaansa lähiömäisessä asumisessa ihmiset pyrkivät kunnioittamaan toisten yksityisyyttä, ja

käyttäytyvät sosiaalisen normin mukaisesti, joka turvaa yksilön oikeuksia ja edellyttää pidättäytyvyyttä suhteessa muihin ihmisiin. Kortteinen kutsuu tällaista käyttäytymistä negatiiviseksi solidaarisuudeksi. Kyse on ihmisten välisten raja-aitojen vetämisestä, eikä tällaisen käsityksen mukaan muilla ole oikeutta toisten yksityiselämään. Toisaalta tähän normiin liittyy myös kääntöpuoli, jonka mukaan ihmisillä on oikeus ja vapaus omaan yksityiselämäänsä. Myös Ilmonen (2007, 17-18) esittää, että kaupunkiseurallisuudessa arvostetaan positiivista anonymiteettia ja sosiaalisten suhteiden heikkoa luonnetta.

Myös itsemääräämisoikeuden nähdään olevan olennainen osa kaupungissa asumista. Mäenpään mukaan kaupunki voi jopa pakottaa hakemaan itsemääräämisoikeutta omassa elämässä ja hallinnoimaan kaupunkielämään kuuluvia harmeja ja häiriöitä. Tämä on itsemääräämisoikeuden ydin, ja kaupunkilainen voi itse valita häiriöt, joita hän on valmis sietämään. (Mäenpää 2008, 28–29.) Mäenpään mukaan kaupunkilaiset ovat sisäistäneet toisen rauhaan jättämisen järjestyksen, ja siksi heidän on helppo luovia kiireisessä ja kaoottisessa kaupunkitilassa (Mäenpää 2005, 89). Mäenpää viittaa simmeliläiseen seurallisuuteen myös *katuseurallisuuden* käsitteellään. Julkisessa tilassa kaupungissa väkijoukon keskellä ihminen voi olla anonyymi. Kaupungin hädin keskellä ihmisten kiinnostuksen kohteena voivat olla toiset ihmiset, ja tällainen sosiaalinen kehys on Mäenpään mukaan katuseurallisuutta. Urbanit ihmiset kerääntyvät paikkoihin, joissa on muitakin ihmisiä, ja levähtävät katujen reunoilla, suunnaten katseensa toisiin ihmisiin. Siinä missä Simmelin seurallisuus tapahtuu pääasiassa keskustelun kautta, kadun julkinen seurallisuus ilmenee katseella. Kun Simmelin seurallisuudessa vastataan puheella, Mäenpään mukaan katuseurallisuudessa käännetään katse pois. Katuseurallisuus on vähäeleistä, eikä voi olla varma siitä, kuka on mukana sen pelissä. Vaikkei katuseurallisuus olekaan tietoista vaihtoa, se on kuitenkin vastavuoroista. Katse yhdistää katselijan ja katsottavan vuorovaikutustilanteeseen. (Mäenpää 2005, 88–94.) Jo siis toisten tarkkailu voi olla seurassa olemista, kaikkein pienimpien seurallisuuden yksiköiden muodostamista. Palaan tällaisen toiminnan teoretisointiin luvussa 4.1, jossa esittelen työni teoreettiset lähtökohdat.

3.3 Sukupolvet kaupunkitilan käyttäjinä

Ajan viettäminen kaupungin julkisissa tiloissa, kuten kahviloissa, baareissa, ravintoloissa ja putiikeissa on yleensä mielletty sinkkujen ja lapsettomien ihmisten

tavaksi viettää aikaa (Lilius 2017). Kaupunkitilalle annetaan kulutuskeskeisiä merkityksiä (Wallin 2019, 37), ja kaupunkikeskustat määritellään kaupallisen toiminnan intensiivisyyden perusteella (Mäenpää 2005, 114). Samalla kulutuksen normatiivisuus kaupunkitilassa rajaa vähemmän rahaa käyttäviä ikäluokkia epätoivotuiksi kaupunkitilan käyttäjiksi. Esimerkiksi nuorten hengailu kauppakeskuksen julkisessa, puolijulkisessa ja yksityisessä tilassa on herättänyt vastustusta ja kysymyksiä käytön oikeutuksesta (Tani 2011). Sirpa Tanin mukaan kauppakeskuksissa hengailu voi tarkoittaa nuorille kaverien tapaamista. Kauppakeskukset voivat tarjota nuorille paikan seurallisuudelle, hengailulle, yhdessäolon itsensä vuoksi. Kaupalliset tilat voivat olla tärkeässä roolissa sekä nuorten, että aikuisten vapaa-ajanvieton ympäristönä. (Mt.) Tällainen seurustelu kaupunkitilassa haastaa samalla kaupallisuuden normeja.

Kuitenkaan kuluttavat aikuiset ja hengailevat nuoret eivät ole ainoita kaupunkitilan käyttäjiä. Viime vuosina on yhä enemmän alettu kiinnittämään huomiota myös eläkeläisten ajanviettoon kaupunkitilassa. Tämä liittyy keskusteluun väestön ikääntymisessä nähtyihin positiivisiin puoliin ja mahdollisuuksiin. Nykyään työelämästä eläkkeelle jäävät ovat entistä parempikuntoisia ja toimintakykyisempiä kuin heidän vanhempiansa sukupolvi (Labit & Dubost 2015). Työelämästä pois jäämisen ja varsinaisen vanhuuden väliin jääkin eliniän pidentyessä ajanjakso, johon viitataan usein käsitteellä *kolmas ikä* (Haarni 2010, Wallin 2019). Tätä elämänvaihetta leimaa aktiivisuus, toimintakykyisyys ja toisaalta myös vapaus työ- ja perhe-elämästä (Haarni 2010, 8).

Ilkka Haarni (2010, 8) on tutkinut tällaisen elämänvaiheen mahdollistamaa eläkeläisten toimintaa ja arkea kaupungissa. Hän tutki eläkeläisten kaupunkilaisten osallistuvaa elämäntapaa, ja moninaista toimintaa, kuten harrastuksia, yhdistys- ja vapaaehtoistoimintaa. Hänen mukaansa eläkkeelle jääminen antaa monille kaupunkilaisille mahdollisuuksia osallistua, kohdata muita ja valita osallistumisen muotoja itse. Osallistuminen voi tarjota hyödyllisyyttä, hauskuutta ja myös keinon pitää yllä omaa hyvinvointia. Haarnin tutkiman eläkeläisyhteisön osallistuminen rakensi tyydyttävää elämänjärjestystä ja mahdollisuuksia luoda omaa, hyvältä tuntuvaa elämäntapaa. (Haarni 2010, 163-164.) Eläkeläisten sosiaalista toimintaa ja kaupunkitilaa tutkinut Antti Wallin (2019, 35, 47) korostaa elämänilon merkitystä yhdessäolossa ja tekemisessä. Wallinin tutkimat, erääseen säännöllisesti tapaavaan eläkeläisporukkaan

kuuluvat miehet kokoontuivat yhteen seurallisuuden vuoksi, ja porukan välillä oli vastavuoroisuuden odotus siitä, että muutkin saapuisivat.

Wallinin mukaan eläkeläisten määrän kasvaessa tarve yhteisöllisille kaupunkitiloillekin kasvaa. Eläkeläisten elämässä lähiympäristö ja sen palveluiden merkitys korostuvat. Eläkeläisten kollektiivinen toiminta toisaalta myös muokkaa kaupunkitilaa. Kollektiivinen toiminta vaatii tiloja, ja eläkeläisten seurustellessa ja harrastaessa jossain paikassa he rajaavat ulkopuolelle muita mahdollisia tilan käyttäjiä. Kaupunkitilasta ja sen määrittelystä käydään eri ryhmien välistä kamppailua, ja Wallinin mukaan eläkeläisten merkitys siinä on otettava huomioon. Eläkeläisten kasvava osuus lisää heidän määrittelyvaltaansa, ja kaupunkitila voi mukautua palvelemaan heidän tarpeitaan. (Mts. 37, 47.)

Eläkeläisten lisäksi kaupunkien päiväväestöä ovat myös muun muassa perhevapaalla olevat ihmiset. Äitiys- ja isyyysvapaa on usein liitetty esikaupunkialueisiin ja omaan kotiinsa eristäytymiseen. Johanna Lilius (2017) kuitenkin korostaa, että perhevapaalla olevilla äideillä ja isillä on tärkeä rooli myös kaupunkitilan käyttäjinä. Lilius on tutkinut urbaanin ympäristön merkitystä perhevapaalla olevien vanhempien arkipäiväisessä elämässä Helsingin kantakaupungin alueilla. Liliuksen mukaan perhevapaalla välttämättömien toimintojen lisäksi vanhemmille jää aikaa myös vapaaehtoisille aktiviteeteille, ja julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa tapahtuvat sosiaaliset aktiviteetit voivat muodostua aiempaa tärkeämmäksi. Tärkeiksi paikoiksi kaupunkitilassa voivat muodostua kahvilat, torit ja kaupat, joissa ajan viettäminen tarjoaa tärkeitä sosiaalisia hetkiä, tuttavien tapaamista ja omasta kodista lähtemistä. Perhevapaalla olevat äidit ja isät lapsineen ovat myös kaduilla tapahtuvan kaupunkiseurallisuuteen osallistujia. Omassa naapurustossa aikaa viettämällä vanhemmat myös luovat suhteita muihin naapuruston asukkaisiin. Tärkeitä paikkoja voivat olla myös leikkipuistot, joissa muodostuu leikkipuistossa käyvien vanhempien ja lasten oma löyhä yhteisönsä. (Mt.)

4. Teoreettinen viitekehys ja tutkimuskysymys

Tässä luvussa käyn läpi tutkimukseni teoreettiset lähtökohdat ja keskeisimmät käsitteet sekä tutkimuskysymykset. Esittelen ensin relationaalisen toimintateorian ja pienen toiminnan käsitteet, joiden avulla analysoin sukupolvien välisiä kohtaamisia. Tämän jälkeen avaan kaupunkiaktiivisuuden käsitettä, joka tarjoaa työkalun asukkaiden toiminnan

omaehtoisuuden jäsentämiseen. Sitten esittelen lyhyesti sukupolvien käsitteen, jonka jälkeen siirryn tutkimuskysymyksiin.

4.1 Relationaalinen sosiologia ja pieni toiminta

Kiinnostukseni tässä tutkimuksessa kohdistuu asukkaiden väliseen vuorovaikutukseen ja asukasyhteisön rakentumiseen sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa. Lähestyn asukkaiden kohtaamisia relationaalisen sosiologian toimintateorian kautta, ja näen asukasyhteisön rakentuvan asukkaiden välisissä kohtaamisissa eli asukkaiden sosiaalisessa toiminnassa. Relationaalisessa näkökulmasta yhteisöllisyydessä nähdään olevan kyse toimijoiden vuorovaikutuksessa muodostamista erilaisista suhteista.

Nick Crossley käsittelee relationaalista sosiologiaa teoksessaan *Towards Relational Sociology* (2011). Hänen mukaansa relationaalinen sosiologia pyrkii määrittelemään vuorovaikutuksen, suhteiden ja verkostojen mekanismeja, joiden kautta voidaan ymmärtää sosiaalista maailmaa. Crossley näkee toimijoiden olevan aina suhteessa toisiin toimijoihin, ja toimijat laittavat toiminnan alulle olemalla vuorovaikutussuhteessa toistensa kanssa. Relationaaliset teoriat siis painottavat toimijoiden suhteita ja suhteiden verkostoa yksilöllisyyden tai holistisen käsityksen sijaan, ja tällä tavalla lähestyn asukasyhteisöä tässä työssä. (Crossley 2011, 3, 22.) Tästä näkökulmasta asukasyhteisö ei ole asukkaista irrallinen ja heidän ylitseen nouseva asia, vaan jokaisessa vuorovaikutustilanteessa ja asukkaiden välisessä suhteessa rakentuvaa sosiaalista rihmastoa.

Sosiaaliset vuorovaikutustilanteet, joissa yhteisö rakentuu, eivät ole tässä viitekehyksessä suuria, yhteiskunnalliseen muutokseen tähtääviä toiminnan muotoja. Lähestyn toimintaa pieninä, vähäeleisinä ja arkisina tekoina sekä valintoina. Marja-Liisa Honkasalo (2008) on tarkastellut tämän tyyppistä toimintaa pienen toiminnan käsitteellä. Hän on tutkinut sairauden ja kulttuurin välistä yhteyttä, ja on etnografiassaan havainnollistanut ihmisten toimijuutta pienenä toimijuutena. Honkasalon Pohjois-Karjalassa toteuttamassa tutkimuksessa käytännöllinen tekeminen luonnehti hänen tutkimiensa naisten toimintaa. Tällainen toiminta ei näytä tähtäävän ulkoisen maailman muuttamiseen, vaan pikemminkin sen uusintamiseen. Honkasalon tutkimuksessa toimintaa tapahtui arjen käytännöissä, kuten ruuanlaitossa, siivoamisessa, elämästä puhumisessa ja muistelemisessa. Tutkimuksessa mukana olleiden naisten toiminta ylläpiti jatkuvuuksia ja sosiaalisia siteitä. Honkasalo viittaa myös antropologi

Vincenzo Crapanzanon (1986) kysymykseen odottelusta, eli toiminnasta, jossa ei oikeastaan tapahdu mitään. Odottamista voidaan toisaalta analysoida myös toiminnan vastinparina: sen loppumisena toiminnan alkaessa. Pientä toimintaa on suhteessa siihen, miten useimmiten yhteiskuntatieteissä on analysoitu toimintaa yksilöllisten tekojen ja yhteiskunnallisen muutoksen näkökulmasta. Pienestä toiminnasta Honkasalo nostaa esimerkiksi sietämisen, joka usein hahmotetaan passiiviseksi, mutta jota voidaan analysoida toiminnan käsitteen avulla. Myös arjen toistoja ja rytmiä voidaan käsitellä tämän käsitteen kautta. Honkasalo liittyy pienen toimijuuden toisaalta myös Simmelin käsityksiin intersubjektiivisuudesta, yhteisöllisestä toiminnasta ja sosiaalisista siteistä. Simmel kiinnittää huomion mitättömältä näyttäviin suhteisiin, sillä niiden kautta ihmiset yhdistyvät toisiinsa ja yhteiskunnasta syntyy yhtenäinen. (Honkasalo 2008, 206–212.)

Pieni toiminta ja vuorovaikutus ihmisten välillä nousevat siis esiin Honkasalon pienen toiminnan ja aiemmin esittelemieni Simmelin seurallisuuden ja Mäenpään katuseurallisuuden käsitteissä (ks. luku 3.2). Pienimuotoinen ja arkinen tekeminen, vähäeleinen sosiaalisten suhteiden solmiminen sekä vuorovaikutus ovat siis toimintaa, joiden kautta ihmiset liittyvät toisiinsa, ja asukasyhteisö rakentuu. Tällaisia sosiaalisen toiminnan muotoja kartoitan tässä tutkimuksessa ja selvitän, minkälaisia vuorovaikutuksen muotoja eri-ikäisten asukkaiden välisissä kohtaamisissa muodostuu ja miten asukkaat kohtaavat toisiaan.

4.2 Kaupunkiaktivismi

Konkreettisten, pienten ja hentojen kohtaamisten lisäksi haluan työssäni selvittää, millaista yhteistoimintaa Sukupolvienkorttelilla esiintyy. Asukasyhteisö syntyy asukkaiden luomissa suhteissa, ja voi jäsentyä myös tavoitteellisemmaksi yhteistoiminnaksi. Haluankin käsitellä kollektiivista toimintaa asukkaiden omaehtoisena toimintana, jota eritellen hyödynnän Pasi Mäenpään ja Maija Faehnlén käyttämää *kaupunkiaktivismi* käsitettä.

Helsingin seudulla on havaittavissa yhteiskunnallinen murros, jossa kansalaiset ovat alkaneet suoraan toimintaan oman kaupunkiympäristönsä parantamiseksi. Kaupunkien asukkaat ovat ottaneet yksilöinä ja yhteisöinä itselleen tehtäviä, jotka ovat perinteisesti kuuluneet julkisvallalle, yrityksille tai järjestöille. Kaupunkiaktivismilla tarkoitetaan tällaista perinteisistä instituutioista irrallista, kaupunkilaisten omaehtoista

yhteistoimintaa, joka tähtää oman ympäristön parantamiseksi kaupunkimaisissa oloissa (Mäenpää & Faehnle 2016; 2017).

Kaupunkiaktiivismissa toimitaan oman kaupunkiympäristön ja sen tilojen ja toiminnallisuuden parantamiseksi, ja toiminta tapahtuu kansalaisyhteiskunnan kentällä. Kaupunkiaktiivismi onkin lähellä kansalaisaktiivismin käsitettä, mutta siinä kyse ei ole osallistumisesta yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Kaupunkiaktiivisilla voidaan sen sijaan vaikuttaa kaupunkiympäristöön esimerkiksi järjestämällä kaupunkitapahtumia, ottamalla haltuun kaupunkitiloja, kehittämällä suunnitteluratkaisuja tai osallistumalla jakamis- tai kiertotaloustyyppisiin toimintatapoihin. Yleisesti tunnettuja esimerkkejä ovat muun muassa kaupunginosatapahtumat kuten Kallio Block Party, Siivouspäivä ja REKO lähiruokarengas. Kaupunkiaktiivismi on kaupunkitutkimuksen näkökulma ilmiöihin, johon voidaan muiden tutkimusten kentällä käsitellä esimerkiksi vertaisverkostojen, tee-se-itse-toiminnan tai sosiaalisten innovaatioiden käsitteillä. Kaupunkiaktiivisimpien kasvun taustalla on digitalisaatio, jonka myötä ihmiset voivat organisoida ja verkostoitua helpommin. Kaupunkiaktiivismit hyödyntävätkin internetiä ja sosiaalista mediaa toiminnassaan ja järjestäytymisessään. (Mäenpää & Faehnle 2016; 2017.)

Mäenpään ja Faehnlen mukaan kaupunkiaktiivismin käsite eroaa englanninkielisestä termistä *urban activism* (Jacobson 2015), joka viittaa poliittiseen vaikuttamiseen tähtäävään aktiivismiin. Mäenpään ja Faehnlen käyttämällä kaupunkiaktiivismin käsitteellä viitataan proaktiiviseen ja rakentavaan vaikuttamiseen, jossa kaupunkiaktiivisiksi käsitetään kansalaisten itse organisoima ja omaehtoinen yhteistoiminta, joka suuntautuu ensisijaisesti toimintaan, ei poliittiseen vaikuttamiseen. (Mäenpää & Faehnle 2016.) Tiina Rättilä ja Jarmo Rinne (2017, 100, 109) ovat tutkineet asukasaktiivisimia haastatteleamalla asukasliikkeiden aktivisteja eri puolilla Suomea. Heidän määritelmänsä mukaan asukasaktiivismi kumpuaa pyrkimyksistä vaikuttaa oman asuin- ja lähiympäristönsä oloihin. Asukasaktiivinen vaikuttaminen viittaa toimintaan oman alueen ja yhteisön hyväksi ja omaehtoiseen tekemiseen ennemmin kuin tyypilliseen vaikuttamiseen virkamiehiin ja poliittiseen päätöksentekoon.

Hyödynnän tässä tutkimuksessa kaupunkiaktiivismin käsitettä jäsentääkseni Sukupolvienkorttelilla tapahtuvaa omaehtoista kollektiivista toimintaa. Aiemmin

esimerkiksi Jutta Harjunen (2016) on analysoinut kaupunkiaktiivisuuden termiin asukas-yhteisöä, jonka asukkaat olivat talon rakentamisesta alkaen olleet hyvin aktiivisessa roolissa kaikessa talon toiminnassa. Alullepanijana Sukupolvienkorttelin rakentamisessa on kuitenkin ollut monia yrityksiä ja julkisen vallan toimijoita, joita ei voida kuvata kaupunkiaktiivisuuden termiin, vaikka uudenaikaisesta kaupunki-innovaatiosta puhutaankin. Sukupolvienkortteli on organisaatio, jossa on ollut jopa palkattuja työntekijöitä järjestämässä yhteisöllisyyttä luovia toimia, joten toiminnan pyöriminen ei ole ollut pelkästään asukkaista lähtevää. Korttelin ideana on kuitenkin alusta alkaen ollut luoda Sukupolvienkorttelista tila, jossa asukkaat voivat itseorganisoidusti järjestää toimintaa. Talojen valmistuttua ja asukkaiden muutettua sisään, on asukkaiden yhteistoiminta alkanut jäsentyä tavalla, jota voidaan käsitellä kaupunkiaktiivisuutena. Käsitteenä kaupunkiaktiivisuus tarjoaa työkalun juuri omaehtoisuuden analysoimiseen. Asukkaat voivat osallistua tai jättää osallistumatta tapahtumiin ja järjestämiseen, joten kyse on heidän omasta toiminnastaan. Osallistuminen naapureiden kanssa yhteisölliseen toimintaan on lähellä muitakin kaupunkiaktiivisuuden muotoja ja kaupunkitilan käyttöä oman kotinsa jatkeena. Olennaista kaupunkiaktiivisuuden käsitteessä on sen yhteisöllisyyden tähtäävä puoli. Kaupunkiaktiivisuus suuntautuu toimintaan itseensä (Mäenpää & Faehnle 2016).

4.3 Sukupolvet

Sukupolvia on tutkittu sosiologiassa monin tavoin ja tarkoittaen montaa eri asiaa. Semi Purhosen (2007, 16–17) mukaan sukupolven käsitteen sosiologiset käyttötavat voidaan jakaa kahteen eri merkitykseen. Ensinnäkin ne voi kytkeä osaksi sukulaisuusjärjestelmää. Tällöin pääpaino on perhesukupolvissa eli vanhempien, lasten ja isovanhempien välisissä suhteissa. Toisaalta sukupolven käsitettä käytetään Purhosen mukaan myös kuvaamaan laajemmassa merkityksessä rajatun ajankohdan sisällä syntyneitä, samaan kohorttiin kuuluvia ihmisiä. Sukupolvista ikäryhminä puhuttaessa niihin liitetään usein myös käsitys sukupolven yhteisesti jakamista kokemuksista, joka erottaa heidät muuna ajankohtana syntyneistä ihmisistä, ja tällöin voidaankin puhua yhteiskunnallisesta sukupolvesta (ks. Mannheim 1952). Ymmärrän sukupolvet tässä työssä Purhosen kuvaamalla tavalla käsittää sukupolvi ikäluokkana, kohorttina.

Lähestyn työssäni yhteisöllistä asumista sukupolvien välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Eri sukupolvet voivat olla hyvin eriytyneitä, eikä sukupolvien välisiä kohtaamisia välttämättä synny paljoa perhepiirin ulkopuolella. Tätä Gunhild Hagestad

ja Peter Uhlenberg (2005) kutsuvat ikäsegregaatioksi. Heidän mukaansa institutionaalinen, tilallinen ja kulttuurinen ikäsegregaatio jakavat eri-ikäluokkia omiin oloihinsa. Institutionaalista erottelua ilmentävät koulut, työpaikat ja muut instituutiot, joihin osallistumisen nähdään normatiivisesti kuuluvan vain tietyille ikäryhmille. Toisaalta ikäryhmiä työntää kauemmas toisistaan tilallinen segregatio, joka on seurausta siitä, että eri-ikäiset eivät kohtaa toisiaan samassa tilassa, eikä näin ole mahdollisuutta kasvokkaiselle vuorovaikutukselle. Asuminen ja vapaa-ajan aktiviteetit tapahtuvat eri tiloissa, ja esimerkiksi seniorikerhot, baarit, konsertit ja vapaa-ajanviettopaikat voivatkin olla jo lähtökohtaisesti eri-ikäisille suunnattuja. Hagestad ja Uhlenberg tuovatkin esiin, että eri-ikäisten välisiä kohtaamisia tulisikin edistää tilallisesti kotitalouksissa, naapurustoissa ja kodin ulkopuoleisissa tiloissa. Myös eri ikäryhmille ominaiset elämäntavat, pukeutumistyyli ja kiinnostuksen kohteet jakavat heitä erilleen, ja tällöin Hagestadin ja Uhlenbergin mukaan kyse on kulttuurisesta ikäsegregaatiosta. Ikäsegregaatio vähentää eri-ikäisten välisiä mahdollisuuksia tavata toisiaan ja kaventaa näin sukupolvien välisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksia. (Mt.)

Eri-ikäisten ihmisten kohdatessa toisiaan vähäisesti, sukupolvien välinen vuorovaikutus on noussut keskiöön aiemmin erityisesti perhesosiologisissa julkaisuissa. Elina Haavio-Mannilan ym. (2009) tutkimuksen kiinnostuksen kohteena on ollut suurten ikäluokkien, heidän lapsiensa ja heidän vanhempiensa väliset suhteet ja keskinäinen avunanto. Heidän tutkimustulostensa mukaan sukulaisuuteen perustuva auttaminen on tärkeässä osassa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, ja sukulaisilta saadaan eniten apua. Vaikka perheen sisällä avunanto koetaan luonnolliseksi, ei se ole vain perheen velvollisuus. Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoista onkin, miten eri-ikäiset voivat luoda yhteisiä sukupolvien välisiä avunannon muotoja, jotka eivät perustu sukulaisuussuhteeseen, vaan yhteiseen asukasyhteisöön (ks. Labit 2015).

4.4 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yhteisöllisessä asumismuodossa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Tutkimusongelmani on *miten sukupolvien välisen vuorovaikutuksen kautta rakennetaan asukasyhteisöä Sukupolvienkorttelissa*. Tämä jakautuu kolmeen tutkimuskysymykseen:

1. Millaisia vuorovaikutuksen muotoja korttelissa esiintyy?
2. Miten korttelin yhteistilat vaikuttavat kanssakäymiseen?

3. Miten kanssakäymisen monisukupolvisuus toteutuu Sukupolvienkorttelilla tapahtuvissa kohtaamisissa ja yhteistoiminnassa?

Ymmärrän asukasyhteisön rakentuvan vuorovaikutuksessa ja sosiaalisissa teoissa eli asukkaiden toiminnassa. Analyysin tehtävänä on selvittää vuorovaikutuksen konkreettisia ilmenemismuotoja asukkaiden arkisissa toiminnoissa. Asukkaiden kohtaamisia tapahtuu spontaanisti korttelin tiloissa ja lisäksi yhteisissä tapahtumissa. Yhteistoimintaan osallistumista tarkastelen asukkaiden omaehtoisena toimintana.

Tilalliset ratkaisut on merkittävä tekijä yhteisöllisen asumisen järjestämisessä, ja tilojen tarkoituksia ja käyttöä on mielenkiintoista selvittää. Tutkimuksessani minua kiinnostaa, miten ne muokkaavat asukkaiden kanssakäymistä ja miten asukkaat puolestaan kohtaamisissaan muokkaavat niitä ja luovat niille merkityksiä.

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, voivatko yhteisölliset tilat ja yhteistoiminta lähentää sukupolvia, vai onko vuorovaikutuskäytännöissä havaittavissa sukupolvien eriytymistä eli ikäsegregaatiota, kuten Hagestad ja Uhlenberg (2005) asiaa kuvaavat. Kiinnostavaa on, onko sukupolvia yhdistävä naapuriavun verkostoja muodostunut. Tavoitteena on tuoda yhteiskuntaan tietoa siitä, mitä tällainen asumiskonsepti voi asukkailleen tarjota verrattuna tavalliseen kerrostaloasumiseen. Tulevaisuuden yhteisöllisen asumisen hankkeita silmällä pitäen on tärkeää kartoittaa tällaisen asumiskonseptin mahdollisuuksia ja toisaalta myös haasteita.

Tutkielmani tavoitteena ei ole arvioida Sukupolvienkorttelin asukasyhteisön muodostamisen onnistumista. Tarkoitus on luoda katsaus yhteen vaiheeseen Sukupolvienkorttelin asukasyhteisön matkan varrelta, yhdestä näkökulmasta tarkasteltuna. Tarkoituksena ei siis ole luoda yleispätevää ja muuttumatonta kuvaa Sukupolvienkorttelista.

5. Aineisto ja analyysimenetelmät

Tässä luvussa esittelen tutkimusaineistoni ja aineistonkeruun kulun sekä käsittelen tutkimusta koskevaa tutkimusetiikkaa. Lopuksi esittelen myös aineiston analyysimenetelmät sekä osallistavan tutkimusotteen.

5.1 Haastatteluaineisto

Tutkimuksen aineisto koostuu kymmenestä asukashaastattelusta, osallistuvan havainnoinnin materiaalista ja korttelin suunnitelleen arkkitehti Mari Matomäen sekä korttelilla työskennelleen korttelivalmentajan haastatteluista. Asukashaastattelut ja arkkitehdin haastattelu toteutettiin huhti-kesäkuussa 2018. Korttelivalmentajaa haastattelin helmikuussa 2019. Haastattelujen lisäksi tein osallistuvaa havainnointia korttelilla yhdeksään otteeseen, joista osan toteutin keväällä ja osan syksyllä 2018.

Asukashaastattelut tehtiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Olin etukäteen määrittänyt haastattelujen teemat tutkimuskysymysten pohjalta. Teemahaastattelussa ennalta määritetyt teemat käydään läpi vapaassa järjestyksessä ja kysymysten muoto voi vaihdella (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 11). Puolistrukturoidulla haastattelulla pyrin tekemään asukkaille mahdolliseksi puhua heitä kiinnostavista asioista heitä itseään miellyttävässä rytmissä. Käytin haastattelujen tukena laatimaani teemarunkoa (liite 1). Ensimmäisen haastattelun toteutin koehaastatteluna, jossa testasin teemarungon toimivuutta. Teemarunko osoittautui toimivaksi, joten sisällytin ensimmäisen haastattelun aineistoon ja käytin samaa runkoa muissakin haastatteluissa.

Oman aineiston kerääminen oli perusteltua, sillä tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa asukkaiden vuorovaikutuksellisesta toiminnasta monisukupolvisessa asumismuodossa sekä konseptin tuomista mahdollisuuksista. Tutkimuskohde Sukupolvienkortteli on toistaiseksi ainutkertainen konsepti Suomessa, joten tutkimustehtävääni ei olisi ollut mahdollista vastata millään olemassa olevalla aineistolla. Keräämällä aineistoa asukkaita haastatteleamalla pyrin tuomaan asukkaiden itsensä äänen kuuluviin. Kiinnostukseni on heidän omaehtoisessa toiminnassaan, joten heidän kuulemisensa antoi mielestäni parhaat välineet ilmiön tutkimiseen. Oman havaintoaineiston kerääminen haastatteluaineiston lisäksi oli myös tarpeellista, jotta pystyin kartoittamaan asukkaiden toistuvaa käytöstä konkreettisella tasolla.

Haastateltavien rekrytoinnin aloitin sosiaalisen median kautta huhtikuussa 2018. Sukupolvienkorttelilla on suljettu Facebook-ryhmä, johon korttelissa työskentelevä korttelivalmentaja lisäsi minut. Julkaisin ryhmässä ilmoituksen tutkimuksestani ja haastateltavien etsimisestä, ja muutama haastateltava ottikin minuun yhteyttä nähtyään

julkaisuni. Suurimman osan haastateltavista löysin kuitenkin niiden kertojen yhteydessä, jotka vietin korttelilla. Olin Facebookissa julkaisemani mainoksen yhteydessä ilmoittanut osallistuvani korttelin kevättalkoisiin, ja moni tutkimuksestani kiinnostunut lähestyiikin minua siellä. Haastattelusta sovin muutamien asukkaiden kanssa erikseen. Parin haastateltavan kanssa sovin haastattelusta myös havainnointikertojeni yhteydessä. Lisäksi yhden haastateltavan löysin lumipallomenetelmää käyttäen: eräs asukas suositteli toista hänen tuntemaansa asukasta mahdolliseksi haastateltavaksi. Olin häneen yhteydessä, ja sovin hänen kanssaan haastattelusta.

Kaikki asukashaastattelut toteutettiin korttelin tiloissa: joko asukastupa Seurahuoneella, korttelin sisäpihalla tai asukkaiden kodeissa. Tarjosin mahdollisuutta haastattelun toteuttamiseen korttelin tilojen lisäksi myös muualla, jotta haastateltavilla olisi mahdollisuus valita itselleen mukavin ympäristö. Kuitenkin kaikki valitsivat korttelin tilat, millä oli mielestäni positiivinen vaikutus haastattelujen sujuvuuteen. Korttelin tiloissa asukkaat pystyivät luontevasti osoittelemaan ja näyttämään korttelin tiloja tai asioita, joista he puhuivat. Haastattelut kestivät noin 40 minuutista tuntiin ja 20 minuuttiin. Arkkitehdin ja korttelivalmentajan haastattelut toteutin muualla.

Kymmenestä haastateltavasta asukkaasta viisi asui Setlementtiasuntojen vuokratalossa, kolme Asuntosäätiön omistusasunnoissa ja kaksi Hoasin opiskelija-asunnoissa. Yksi Setlementin talossa asuvista haastateltavista asui Validian asunnossa, eli liikuntarajoitteisille henkilöille tarkoitettussa tuetun asumisen asunnossa, joita Sukupolvienkorttelista löytyy noin 20 kpl. Haastateltavien jakauma eri korttelin talojen välillä ei ole tasainen, mutta mielestäni se ei ole tutkimukseni kannalta ongelma. Haastatteluissa ilmeni Setlementtiasuntojen asukkaiden olevan asukastoiminnassa aktiivisimpia. Opiskelijoita osallistuu esimerkiksi yhteisiin tapahtumiin puolestaan vähiten, ja Asuntosäätiön asukkaat jäävät määrällisesti näiden kahden ryhmän väliin. Asukkaista seitsemän oli muuttanut kortteliin heidän omien asuntojensa valmistumishetkellä. Kolme asukkaista oli muuttanut myöhemmin.

Ikäjakauma on puolestaan suhteellisen tasainen, sillä halusin kuulla eri-ikäisten näkemyksiä asumisesta Sukupolvienkorttelissa. Haastateltavien iän ilmoitan ikäryhmittäin, en tarkkana ikänä, jotta voin turvata heidän anonymiteettinsä.

Haastateltavista kolme oli 18–29 -vuotiaita, yksi 30–44 -vuotias, kolme 45–64 -vuotiaita, yksi 65–74 -vuotias ja kaksi yli 75-vuotiasta.

Haastateltavista viisi oli joko kokonaisella tai osittaisella eläkkeellä ja kuului korttelin päiväväestöön. Kaksi haastateltavaa puolestaan sekä opiskeli että kävi osa-aikatoissa opintojensa ohessa. Kaksi haastateltavaa kävi kokopäivätoissa, ja yksi oli juuri päättänyt edellisen työrupeamansa ja oli hakemassa uutta työtä. Haastateltavista seitsemän oli naisia ja kolme miehiä.

5.2 Havainnointiaineisto

Havainnointia tein korttelilla yhteensä yhdeksän kertaa. Osallistuin kerran asukkaiden yhteiseen tapahtumaan ja kerran asukasvetoiselle kahvituokiolle Seurahuoneella. Tämän lisäksi havainnoin asukastupa Seurahuoneella kaksi kertaa, Stage-huoneessa yhteistiloissa kerran, jokaisen talon rappuhuoneessa kerran kussakin ja kerran Setlementitalon porrashuoneen toisessa kerroksessa sijaitsevilla pöytäryhmissä. Toteutin havainnointia kaikkina vuorokaudenaikoina, jotta saisin myös käsityksen korttelin toiminnasta eri aikoina. Viisi havainnointikerroista kesti noin kolme tuntia, ja neljä noin puolitoista tuntia.

Vilkan (2006) mukaan kaikkien havaintojen taustalla on esitietoa havaittavasta asiasta. Toistuvat asiat aletaan ottaa annettuna, mikä helpottaa arkielämää. Tutkijan tehtävänä on kuitenkin pureutua tällaiseen annettuna otettuun tietoon ja tarkastella havaintoja kriittisesti suhteessa esitietoon, ja havainnoissaan tutkija tuottaa havaintoja tietoisesti lisää. Havaintojen keräämisen, yhdistämisen ja tulkitsemisen kautta tutkija tekee näkyväksi sellaisia todellisuuden piirteitä, jotka eivät ole normaalisti suoraan havaittavissa. (Vilka 2006, 8-13.) Havainnoinnin kautta pyrin saamaan esille myös sellaista tietoa, mitä asukkailta ei ole mahdollista kysyä, vaan jonka voi todeta vain useana kertana tapahtuvan havainnoinnin kautta.

Pyrin havainnoinnilla saamaan tietoa erityisesti asukkaiden konkreettisista tavoista kohdata toisiaan ja käyttää korttelin yhteistiloja. Kohdistin havainnointini näihin asioihin. Vilkan (mts. 44) mukaan havainnointia voi kohdistaa monella tapaa ja lähtökohtana havainnoinnin kohdistamisessa voi olla tutkimuskohteessa syntynyt mielenkiinto johonkin tiettyyn asiaan. Juuri näin kävi havainnointimateriaalia kerätessäni: asukkaiden ja arkkitehdin haastatteluista nousseiden teemojen pohjalta kohdistin mielenkiintoni juuri asukkaiden tilan käyttöön ja fyysisiin paikkoihin.

Tekemäni havainnointi oli luonteeltaan osallistuvaa havainnointia, vaikka havainnoidessani en luonutkaan kehenkään asukkaaseen henkilökohtaista suhdetta. Kiinnostukseni tässä tutkimuksessa kohdistuu myös asukkaiden pieniin, arkipäiväisiin tekoihin ja kohtaamisiin, kuten naapureiden tervehtimisiin. Oma läsnäoloni mahdollisti heikkojen suhteiden luomisen myös minuun, ja tervehtimisten ja asukkaiden minuun kohdistavien katseiden kautta tulin hetkittäisesti osaksi Sukupolvienkorttelin sosiaalista rihmastoa. Toisaalta tämä antoi minulle myös tietoa siitä, millä tavoin asukkaat ottavat toisiinsa kontaktia ja tervehtivät toisiaan yhteisissä tiloissa, vaikka olinkin kaiken aikaa paikalla tutkijan roolissa. Mielenkiintoa havainnoinnissa ei kohdistettu kehenkään asukkaaseen henkilökohtaisesti, vaan yleisesti asukkaiden tapoihin käyttää yhteistiloja. Asukkaita ei ole mahdollista tunnistaa havainnointiaineistosta eikä tutkimuksessa esittämistäni havaintopäiväkirjamuistiinpanoista.

5.3 Tutkimusetiikka

Tutkimuksessa tärkeässä osassa ovat tutkimusetiikka sekä hyvä tieteellinen käytäntö ja tutkittavien yksityisyydestä ja itsemääräämisoikeudesta huolehtiminen. Tämän tutkimuksen kentälle pääsyssä oli omat haasteensa. Lähestyin korttelilla työskenteleviä henkilöitä alkukeväällä 2018, jolloin tutkimusajankohta ei ollut korttelin muiden menojen puolesta sopiva. Korttelilla oli tuolloin myös muitakin tutkimuksia, tosin täysin eri alalta. Kun aineistonkeruun aikatauluni hahmottui myöhemmälle ajankohdalle keväällä 2018, sain myös korttelivalmentajalta ja yhteisökoordinaattorilta epämuodollisen luvan. Tämän jälkeen pyysin myös talojen asukkailta lupaa tutkimuksen toteuttamiselle korttelin tiloissa. Arja Kuulan (2011, 276) mukaan tutkimuslupaa tulee pyytää, kun tutkitaan jonkin yhdistyksen, organisaation tai muun vastaavan tahon toimintaa tai jäseniä, joten näin tärkeäksi lähestyä Sukupolvienkorttelin korttelitoimikuntaa asiassa. Toimitin aineistonkeruusuunnitelmani Sukupolvienkorttelin korttelivalmentajalle, joka puolestaan esitti sen korttelitoimikunnan kokouksessa. Aineistonkeruusuunnitelmassani esitin tutkielmani tavoitteet sekä haastattelujen aikataulut, ja pyysin lupaa korttelin tiloissa liikkumiseen haastatteluista ja havainnointia tehdessäni. Korttelitoimikunta hyväksyi suunnitelmani ja antoi samalla luvan käyttää tutkimuksessa korttelista nimeä Sukupolvienkortteli.

Tämän jälkeen aloitin haastattelut ja havainnoinnin korttelilla. Jakamalla tutkimuskutsun monessa paikassa ja antamalla asukkaiden itse lähestyä minua tutkimukseen liittyen varmistin, että asukkaat varmasti tuntevat olevansa

vapaaehtoisesti mukana tutkimuksessa. Ottaen huomioon, että korttelilla oli meneillään myös muita tutkimuksia, en halunnut asukkaiden kokevan oloaan liian tutkituiksi.

Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on oikeus saada tietoa tutkimuksen tavoitteista sekä tutkimuksen sisällöstä. Selvittämällä tutkittavalle, millaiseen tutkimukseen he ovat osallistumassa, kunnioitetaan tutkittavien itsemääräämisoikeutta. (Kuula 2011, 61-62, 100-102.) Informoin haastateltavia tutkimuksen tavoitteista, sisällöstä ja vapaaehtoisuudesta haastattelukutsussa sekä rekrytoidessani haastateltavia korttelin tiloissa. Jaoin haastatteluiden alussa haastateltaville myös informaatiolomakkeen, jossa kerroin tutkimuksen tavoitteesta ja vapaaehtoisuudesta, haastatteluiden luonteesta ja kestosta sekä aineiston keruusta ja käsittelystä. Lisäksi lomakkeessa ilmenivät yhteistietoni. Haastatteluiden yhteydessä selvitin haastateltaville myös, että he voivat milloin vain keskeyttää haastattelun tai kieltäytyä vastaamasta kysymykseen näin halutessaan. Luvan havainnointiaineiston keräämiseen sain korttelitoimikunnan antaman luvan yhteydessä. Havainnointiaineisto koostuu muistiinpanoistani, joista ei ole mahdollista tunnistaa tapahtumia tai asukkaita henkilökohtaisesti.

Nauhoitin haastattelut helpottaakseni tiedonkeruuta. Kuitenkin vain minulla oli pääsy nauhoitteisiin, eikä kukaan muu päässyt kuuntelemaan niitä. Informoin haastateltavia myös haastattelujen nauhoittamisesta. Nauhoitteet säilytin aineistonkeruun ajan erillisellä muistitikulla ja litteroin ne tekstimuotoon. Samalla anonymisoin haastattelut niin, ettei haastateltavia ole mahdollista tunnistaa. Koska Sukupolvienkortteli on rajattu yhteisö, haastateltavien anonymiteetin turvaaminen ja aineiston huolellinen anonymisointi oli äärimmäisen tärkeää. Litteroidusta aineistosta peitettiin kaikki ammattiin, perheeseen, sairauksiin, aiempiin asuinpaikkoihin tai muihin tunnistettaviin ominaisuuksiin liittyvät tiedot. Tässä vaiheessa keksin haastateltaville myös pseudonyymit. Kuulan (2011, 205-206) mukaan haastateltavien tunnistaminen voi olla mahdollista, jos tutkittava on kertonut lähipiirilleen osallistuvansa tutkimukseen. Kuitenkin tällöin osallistuja tekee itse valinnan kertoa osallistuneensa tutkimukseen.

5.4 Analyysimenetelmä

Analysoin haastattelu- ja havainnointiaineistoani sisällönanalyysin menetelmin.

Sisällönanalyysin tavoitteena on luoda tarkka kuva tutkittavasta ilmiöstä.

Analyysimenetelmäni ei ole puhtaasti teorialähtöinen, vaan sovelletaan analyysissä

teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Tämä menetelmä sijoittuu teoria- ja aineistolähtöisen

analyysimenetelmän välimaastoon. Teoriaohjaava analyysi lähtee aluksi aineistosta, mutta analyysissä painottuvat aineiston lisäksi myös teoreettiset vaikutteet.

Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aiempi tutkimus ja teoria ohjaavat analyysia. Tällaiselle analyysille on ominaista abduktiivisen päättelyn logiikka. Analyysissa siis vaihtelevat aineistolähtöisyys ja jo olemassa olevat mallit, joita tutkija yhdistää toisiinsa. Tässä tutkimuksessa tämä tarkoittaa, että aiempi tutkimuskirjallisuus ja teoreettinen viitekehys tarjoavat minulle välineitä aineistoni analyysiin, vaikka analyysi oli samalla myös aineistolähtöistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.)

Haastatteluaineiston analyysi alkoi haastatteluiden kirjoittamisella tekstimuotoon eli litteroimisella. Tämän jälkeen tutustuin aineistoon huolellisesti, ja aloitin aineiston redusoinnin eli pelkistämisen karsimalla tutkimustehtäväni kannalta epäolennaiset aineistonosat pois. Sisällönanalyysissa aineisto puretaan osiin ja käsitteellistetään. Pelkistämisen osana aloitinkin aineiston koodaamisen eri teemojen mukaisesti. Tässä vaiheessa haastattelutilanteessa esittämäni kysymykset tarjosivat luonnollisen jäsenyyksen aineistoni luokittelulle. Tämän jälkeen muodostin näistä aineistosta muodostamistani analyysiyksiköistä laajemmat yläteemat. Näiden yläteemojen muodostamisessa aiemmalla tutkimuksella ja teorialla oli suuri vaikutus, ja ne toimivat myös työkaluna kyseisten teemojen analyysissa. (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.)

Havainnointimuistiinpanojen analyysi eteni samalla tavoin kuin haastatteluaineiston: tutustumalla aineistoon ja luokittelemalla aineisto teemoittain. Ryhmittelin samanlaisia havaintoja yhteen, ja muodostin niistä laajempia teemoja hyödyntäen luokittelussa myös haastatteluaineiston analyysissa muodostamiani analyysiyksiköitä. Tässä vaiheessa myös laskin tiettyjen havaintojen esiintymistä aineistossani. Havainnointiaineiston analyysi oli erottamattomasti liitoksissa haastatteluaineiston analyysiin, sillä havaintoyksiköt ovat nousseet haastatteluaineistosta.

Havainnointiaineistoni analyysilla ei ole omaa analyysilukua, vaan hyödynnän havainnointiaineistoa haastatteluaineistoa täydentävänä aineistona. Olen lukenut aineistoja ristiin yhdistelemällä havainnointiaineiston havaintoja haastatteluaineistojen analyysiyksiköiden ja laajempien teemojen mukaan.

Analyysini jakautuu neljän eri yläteeman analyysiin. Nimitän näitä yläteemoja ulottuvuuksiksi havainnollistaakseni niiden merkitystä saman ilmiön - Sukupolvienkorttelilla tapahtuvan sukupolvien välisen vuorovaikutuksen - eri puolina.

Nämä ovat sosiaalisuuden eri ulottuvuuksia, jotka puolestaan jakautuvat alateemoihin. Jokaiselle ulottuvuudelle löytyy teoreettinen tai tutkimuksellinen vastinpari.

Ensimmäinen ulottuvuus on *kohtaamisten toiminnallisuuden ulottuvuus*, jossa analysoin haastatteluaineistoa hyödyntämällä relationaalisen sosiologian käsitystä toiminnasta (Crossley 2011) sekä Marja-Liisa Honkasalon (2008) pienen toiminnan käsitettä.

Toinen ulottuvuus on *tilallinen ulottuvuus*, ja analyysini kohdistuu kohtaamisiin tilallisuuden näkökulmasta. Analyysissä käytän myös arkkitehti Mari Matomäen haastattelua, ja vertaan Sukupolvienkorttelin suunnittelullisia lähtökohtia ja ratkaisuja siihen, miten korttelilla todellisuudessa toimitaan. Hyödynnän aineistonani myös havainnointimuistiinpanojani, joiden analyysissä keskityin erityisesti asukkaiden kohtaamisten ja tilan käytön teemoihin. Vastinparina asukashaastatteluista ja havainnoista koostuvalle aineistolleni on siis arkkitehtuurillinen suunnittelu.

Kolmas ulottuvuus on *kollektiivisen toiminnan ulottuvuus*. Tässä ulottuvuudessa siirrän tarkasteluni kahdenkeskeisistä asukaskohtaamisista kollektiiviselle tasolle.

Teoreettisena vastinparina toimii korttelivalmentajan asiantuntijahaastattelu sekä kaupunkiaktiivisuuden käsite (Mäenpää & Faehnle 2016; 2017). Analysoin asukkaiden osallistumista korttelin toimintaan, neuvotteluihin, vaikuttamiseen ja yhteisölliseen asumiseen kaupunkiaktiivisuuden termein rinnastaen korttelivalmentajan käsityksiä korttelilla tapahtuvasta kollektiivisesta toiminnasta.

Neljäs ulottuvuus on *konseptin ulottuvuus* eli monisukupolvisen asumisen mahdollisuudet. Vastinparina toimii aiempi tutkimus siitä, mitä tällainen monisukupolvisen asumisen konsepti voisi asukkailleen tarjota, ja millaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sillä voitaisiin luoda ratkaisuja. Analyysissani keskityn siihen, millaisia mahdollisuuksia tällainen konsepti voi tuoda verrattuna tavalliseen kerrostaloasumiseen, ja mikä ei mahdollisesti toimi toivotulla tavalla.

5.5 Osallistava tutkimusote

Analyysilukujen jälkeen seuraa luku, jossa käyn läpi tutkimukseni osallistavan osan tulokset. Toteutin tutkimuksen loppuvaiheessa tutkimuksen osana asukasillan, jossa esittelin asukkaille haastattelu- ja havainnointiaineiston perusteella saamani tutkimustulokset. Lisäksi kysyin asukkailta heidän omaa mielipidettään siitä, missä määrin havaintoni ovat yleistettävissä. Tällainen osallistava tutkimusote ei ole kovin

käytetty edes ihmisten vuorovaikutusta painottavassa sosiaalitieteissä, ja toteutin osallistavan osan kokeiluluontoisena toimenä, jonka toimivuutta tällaisessa tutkimuksessa pohdin.

Valitsin tällaisen tutkimusotteen, sillä haluan tunnistaa tutkimani yhteisön jäsenet tietävinä ja tuntevina tiedon tuottajina, ei pelkästään tutkittavina ja tiedon informantteina. Näen asukkaiden itsensä olevan päteviä arvioimaan omaa asukasyhteisöään, sillä tuntevathan he sen itse kaikkein parhaiten. Näyttämällä asukkaille havaintoni heidän käsityksistään ja teoistaan, ja pyytämällä heitä arvioimaan niitä omien kokemustensa pohjalta, oli mahdollista kuulla ovatko tulokseni vakuuttavia.

Koska työni keskeisenä teoreettisena lähtökohtana on asukkaiden toimijuus, näen myös tämän vuoksi osallistavan osion sopivan hyvin tähän tutkimukseen. Asukasyhteisö ei ole mitään asukkaista irrallista, vaan se on heidän teoissaan ja heidän välisissä suhteissaan (ks. Crossley 2011). Tämän vuoksi koin, että osallistavan osion lisääminen tutkimukseen voisi tämän tutkimuksen tapauksessa olla hyvin hedelmällinen, ja tuottaa mielenkiintoisen tutkimusasetelman.

Luvussa 6.5 erittelen asukasillassa esiin nousseita asioita, ja kirjaan tarkasti ylös myös kokemuksia tällaisen tutkimuksen toteuttamisesta. Käyn läpi, millaisia haasteita tällaiseen tutkimusotteeseen liittyi, ja mitä mahdollisuuksia se tarjosi.

6. Sukupolvien välisen vuorovaikutuksen ulottuvuudet

6.1 Kohtaamisten toiminnallinen ulottuvuus

Analysoin kohtaamisia Sukupolvienkorttelilla soveltaen relationaalisen sosiologian teoriaa. Relationaalisessa näkökulmassa huomio kiinnitetään toimijoiden vuorovaikutuksessa muodostamiin erilaisiin suhteisiin ja suhteiden verkostoihin. Suhteiden ja vuorovaikutuksen verkostot pitävät sisällään toimijoita, jotka ovat vuorovaikutuksessa ja muodostavat suhteita (Crossley 2011, 2-3; ks. luku 4.1). Asukasyhteisö rakentuu asukkaiden kohdatessa toisiaan, ja jokaisessa vuorovaikutuksellisessa teossa asukkaat rakentavat suhteiden verkostoa.

Lähestyn asukkaiden kohtaamisia pieninä, vähäeleisinä ja arkisina tekoina. Marja-Liisa Honkasalo (2008, 206–212) viittaa tämän tyyppiseen toimintaan pienen toiminnan käsitteellä. Seuraavaksi erittelen tapoja, joilla asukkaat ovat jokapäiväisessä elämässään kotitalossaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Näiden hentojen suhteiden kautta he

liittyvät toisiinsa. Kiinnostukseni kohdistuu myös erityisesti sukupolvien välisiin kohtaamisiin, joita erittelen tarkemmin luvun toisella puoliskolla.

6.1.1 Kohtaamisten luonne

Sukupolvienkorttelin asukkaat kertovat kohtaavansa naapureitaan jatkuvasti.

Kohtaamisia tapahtuu omia askareita suorittaessa, kotoa lähtiessä tai sinne palatessa ja yhteisötiloissa aikaa viettäessä. Asukkaat myös kertovat, että kohtaamisia tapahtuu kaiken kaikkiaan paljon ja että he tapaavat naapureita päivittäin.

Nääksä naapureita joka päivä täällä vai satunnaisemmin? (...) - Karoliina

(...) Kyl se on yleensä et aina kun täst kävelee jonnekin, nii kyl siinä joku tulee vastaan. - Julia, 18-29-v.

Toisinaan kohtaamiset ovat nopeita, vain naapureiden tervehtimisiä. Haastatteluissa selvisi, että korttelissa on aktiivinen moikkailukulttuuri ja naapureita vähintäänkin tervehditään melkein aina.

(...) Mutta täällä kaikki tervehtii kaikkia, ja se on semmonen juttu, että sitä ei ole varmaan kaikkialla. - Sari, 45-64-v.

Se, että kaikkia tervehditään, toistuu miltei kaikissa haastatteluissa. Muutamat haastateltavat mainitsevat tervehtimisen yhteydessä myös hyvän ilmapiirin, joten korttelin aktiivinen tervehtimiskulttuuri nähdään positiivisena asiana. Eräs haastateltava kuitenkin kertoo, että myös ulkoa päin tuleva paine on saattanut vaikuttaa tervehtimisen tärkeyteen korttelissa. Hoasin talossa oli asuntojen ulko-ovien sisäpuolelle kiinnitetty leikkimielinen ohjekyltti, joka imitoi risteilylaivojen hyteissä olevia ohjeistuksia siitä, miten tulee toimia missäkin tilanteessa. Näissä kylteissä oli ohjeistettu, että asukkaiden tulee pitää hyvät tavat yllä ja tervehtiä naapureita. Emilian mukaan monet olivat ottaneet kehotuksen kirjaimellisena sääntönä, jota on pakko noudattaa:

(...) Sit kaikki moikkas toisiaan sen takii, että siellä ovesta oli lappu, jossa niin käskettiin. (nauraa) - Emilia, 18-29-v.

Tervehtiminen on esimerkki asukkaiden pienestä, vuorovaikutuksellisesta toiminnasta, jolla he luovat hentoja suhteita toisiinsa. Tervehtiminen naapureita kohdatessa on asukkaiden aktiivinen valinta ja aina suhteessa toisiin toimijoihin. Kuten eräs haastateltava tuo ilmi, tervehtimisen voi myös jättää tekemättä, mikä tuo esiin valinnan mahdollisuuden ja sitä kautta toiminnan tällaisessa tilanteessa:

No välillä ehkä moikataan, mut aina ei kuitenkaan. (...) Totta kai kun mä moikkaan, kaikki sit tervehtii takasin. Mut kyl se on usein kans jääny paitsi. - Julia, 18-29-v.

Asukkaiden välille syntyy siis jatkuvasti hentoja suhteita, kun he liikkuvat yhteistiloissa tai rapuissa ja kohtaavat ja tervehtivät toisiaan. Naapureihin solmittujen suhteiden luonne kuitenkin vaihtelee, ja joihinkin naapureihin asukkaat ovat tutustuneet paremmin, toisia taas vain tervehditään. Kaikkien kasvot eivät välttämättä jää kaikille mieleen, ja vain osan nimi tiedetään.

Törmääksä naapureihin täällä usein, vaikka tossa teidän kotitalossa tai matkalla, kun kävelet täällä muuten vaan? -Karoliina

Kyllä, aivan koko ajan. Ja vaikka en suurimman osan nimiä tunne tai muista, niin kyllähän kasvoilta tunnistaa. Melkein kaikki, tai no ei ihan kaikkia, omasta talosta melkein kaikki. Ja aina tervehditään. Niin on silleen välitöntä. - Timo, 45-64-v.

Kaikki haastateltavat kertovat toisinaan myös juttelevansa naapureiden kanssa. Toiset vaihtavat joidenkin naapureidensa kanssa kuulumisia päivittäin, toiset taas seurustelevat harvemmin. Haastateltavat kertoivat, että kevyitä keskusteluita naapureiden kanssa syntyi helposti, ja asukkaat luovat suhteita toisiinsa myös yhteisten keskustelunaiheiden kautta. Jaan asukkaiden keskustelunaiheet kolmeen teemaan. Ensimmäinen teema on talon asiat, toinen on seurustelu ja kolmas henkilökohtaiset keskustelut.

Suuri osa haastateltavista kertoo, että keskusteltavaa löytyy erityisesti talojen korjauksiin, tilojen käyttöön ja ongelmatilanteisiin liittyen. Uuteen taloon liittyvät ongelmat, kuten asuntojen korjaukset ja remonttien viivästymiset ovat nousseet suosituksi puheenaiheeksi. Tämän lisäksi asukkaat keskustelevat yhteisiin tiloihin liittyvistä asioista ja esimerkiksi rikkinäisistä asioista. Kuntosalilla syntyy helposti keskusteluita laitteiden toiminnasta tai korjaustarpeista. Pyykkituvassa puolestaan keskustellaan, jos joku on jättänyt pyykki liian pitkäksi aikaa koneeseen. Kuten Johanna kertoo, usein keskustellaan myös jostain meneillään olevaan aktiviteettiin liittyvästä:

Tosi sellaista, että ”jaa tännekin pääsee tänne kuntosalille”, ”no mitenkäs tämä laite toimii” – siis tosi sellaista asumisen ympärillä ja konkreettisten asioiden ympärillä. (...) - Johanna, 18-29-v.

Moni myös kertoo rupattelevansa muistakin asioista, kuten säästä, maailman tapahtumista ja myös kevyistä aiheista omiin elämiinsä liittyen, laidasta laitaan. Tätä nimitän seurusteluksi, jota voi käsittää myös Simmelin seurallisuuden käsitteen kautta. Simmelille seurallisuudessa on säännöt, ylä- ja alakynnykset. Yläkynnykset tarkoittaa seurusteluun osallistuvien yhteiskunnallisen aseman, varallisuuden ja maineen, sulkemista vuorovaikutuksen ulkopuolelle. Alakynnyksellä puolestaan Simmel viittaa kaikkein persoonallisimman rajaamiseen seurustelusta pois. Simmelille tällaisen

sääntelyn käyttöönotto on esimerkki moderniin elämään sopeutumisesta. Samalla seurallisuus on myös tyylyttelyiden pelipaikka. (Noro 1991, 47; ks. luku 3.2.) Myös Sukupolvienkorttelilla seurustelussa on omia kirjoittamattomia sääntöjä, joita voidaan analysoida simmeliläisen ylä- ja alakynnyksen kautta. Vaikka kukaan haastatelluista asukkaista ei maininnut vetävänsä tiukkoja rajoja keskusteluille, asukkaat eivät näe tarpeelliseksi välttämättä vuodattaa kaikkea naapureille. He puhuvat vähän pinnallisemmista asioista, vaikka omista asioista kertoisivatkin.

(...) Mutta mä oon sitä mieltä, että suomalainen on varmaan semmonen tässä iässä, että on kehittynyt ne omat ystävät ja omat ammattipiirit, niin ei koe tarpeelliseksi sitä, että mä nyt joka synnytystä kaikille kerron. (nauraa) (...) Kiva on kuitenkin tervehtiä ja jäädä juttelemaan niitä näitä. - Liisa, yli 75-v.

Seuraavassa sitaatissa Julia kuvaa korttelin keskustelukulttuuria ja pohtii myös, mistä itse haluaisi naapureiden kanssa keskustella:

No en mä nyt ihan heti ainakaan lähtis henkilökohtaisista jutuista. Kyl mä nyt silleen opiskeluista ja vapaa-ajasta ja jostain tälleen yleiselämästä voisin ihan hyvin jutella. Suomalaisille, musta tuntuu, on aina helppo puhua jostain negatiivisista asioista. Et vähän valitella jostain työstä tai tällasesta. Mutta en mä nyt alkuun lähtis sen syvemmälle. Mut ehkä se on ylipäättään kaikissakin ihmisissä silleen. - Julia, 18-29-v.

Moni myös mainitsee tutustuneensa jo vähän paremmin joihinkin asukkaisiin. Heidän kanssaan saatetaan keskustella henkilökohtaisemmistakin aiheista. Tämä on vuorovaikutuksen saamien sisältöjen kolmas muoto. Keskustelulisäntöjen nähdään myös olevan suhteessa siihen, miten hyvin keskustelukumppanit tuntevat toisensa. Mitä parempi tuttu keskustelukumppani on, sitä enemmän asioita on luontevaa jakaa itsestään. Kaksi haastateltavaa kertoi, että on tavannut korttelilla samaa alaa opiskelleen tai samalla alalla työskennelleen ihmisen. Keskenään he keskustelevat töihin ja omaan alaansa liittyvistä asioista. Kaksi haastateltavista on tutustunut joihinkin naapureihin jo niin hyvin, että he vierailevat toistensa kodeissa ja istuvat iltaa toistensa kanssa. Tällöin keskustellaankin jo ihan kaikesta.

6.1.2 Kohtaamisten kehys

Kohtaamisia tapahtuu spontaanisti käytävillä, minkä lisäksi haastatteluissa tuotiin esiin, että monet myös tietoisesti hakeutuvat yhteisötiloihin kohdatakseen naapureita. Aineistossa haastateltujen vastaukset jakautuvat tässä mielessä kahtia. Toiset haastatellut kertovat tulevansa yhteisötiloihin hakemaan seuraa, ja toiset kohtaavat naapureita vain muun toiminnan ohessa.

Haastatelluista asukkaista neljä kertoo hakeutuvansa yhteisötiloihin viettämään aikaa, jotta voisi rupertella naapureiden kanssa. Kaikki heistä edustavat korttelin päiväväestöä. Heidän lisäksi yksi haastateltava, yhden lapsen yksinhuoltajavanhempi, kertoo käyvänsä lapsensa kanssa asukastuvan leikkipaikalla. Hän usein toivoo, että paikalla olisi toinenkin lapsi, jotta hänen lapsensa saisi seuraa.

Hakeudutko sä koskaan noihin yhteisötiloihin silleen, että just haluisit jutustella ihmisten kanssa? - Karoliina

No aika vähän. Ehkä se on enemmänkin niin, että on menny lapsen kanssa ja toivonu, että oispa siellä joku toinenkin lapsi. Niin saa vähän omaa rauhaa siinä, lukee lehtee rauhassa. (...) - Laura, 30-44-v.

Lisäksi yksi eläkkeellä oleva haastateltava kertoo menevänsä asukastupaan seuran vuoksi vain hyvin harvoin. Vaikka hän ei arkisissa valinnoissaan hakeudu asukastiloihin vain seuran vuoksi, hän tuo kuitenkin esiin, että naapureita voi kohdata myös tapahtumissa. Käsittelen tapahtumiin osallistumista erikseen tämän luvun loppupuolella (6.3).

Marja kertoo, että tulee toisinaan vain rupattelemaan naapureiden kanssa erityisesti asukastupa Seurahuoneelle. Asukkaat eivät etukäteen tiedä, kuka asukastuvassa milloinkin on, vaan kohtaamisia tapahtuu milloin kenenkin kanssa. Haastatteluissa nousi esiin, että halutessaan seuraa voi saada.

Juu justiin kun maanantaisin täällä on ollu semmonen tuunauspaja. Nii ei kukaan oo oikeestaan tuunannu yhtään mitään et on tultu vaan rupattelemaan! (...) Mut on täällä kaikki ompelukoneet oikeesti ja kaikki vehkeet mil vois tehdä. Mut se nyt on yks esimerkki vaan. Et ihan hyvin voi tulla vaan seuran vuoksi. - Marja, 65-74-v.

Neljä haastateltavaa kertoo menevänsä yhteisötiloihin lähtökohtaisesti hoitamaan jotain asiaa. Jokainen näistä haastateltavista käy päivisin töissä tai opiskelee. Kohtaamisia ja keskusteluja naapureiden kanssa tapahtuu tällä tavoin myös tavallisten arkeen kuuluvien askareiden lomassa. Korttelin yhteistiloissa on suuri pesutupa ja kuntosali, ja asukkaat kertoivat tilojen käyttötarkoitusten luovan kohtaamisia. Asukkailla on monia syitä tulla yhteisötiloihin, ja kohtaamisia tapahtuu myös esimerkiksi pyykinpesun ja kuntoilun ohessa, eikä niinkään itsetarkoituksena. Esimerkiksi 45-64-vuotias Timo kertoo tulevansa yhteisötiloihin jotain erityistä syytä kuten pyykkäystä ja kuntosalia varten, ei erityisesti seurustelemaan.

Haastatteluissa korostuu päiväväestön kiinnostus hakeutua yhteisötiloihin seuran vuoksi. Vastavuoroisesti tätä ei ollut havaittavissa töissä käyvien ja opiskelevien

asukkaiden vastauksissa. Tulokset kertovat erityisesti eroavaisuuksista ajankäytössä ja mahdollisesti myös seuran tarpeessa eri-ikäisten ja erilaisessa elämäntilanteessa olevien asukkaiden välillä. Seuraavassa luvussa avaan tätä lisää.

6.1.3 Sukupolvien erilaistunut ajankäyttö

Sukupolvienkorttelilla asuu eri-ikäisiä ihmisiä: lapsia, nuoria, aikuisia, keski-ikäisiä ja eläkeläisiä. Kaikki haastatellut kertovat myös kohtaavansa kaiken ikäisiä. Nuoremmat haastatellut kertovat kohtaavansa iäkkäämpiä ihmisiä ja vanhemmat haastateltavat kertovat näkevänsä nuorempia. Myös lapsiperheitä kohdataan, ja asukastuvassa järjestetään viikoittain myös Mannerheimin lastensuojeluliiton äiti-lapsi-kerho. Kerhoon osallistuvat perheet ovat Sukupolvienkorttelin ulkopuolelta tulevia. Kuitenkin korttelin asukkaat voivat tulla katsomaan kerhon toimintaa. Korttelin vanhempi ikäpolvi saakin myös kerhon kautta luotua suhteita lapsiin ja lapsiperheisiin. Kerhon lisäksi asukastuvan lasten leikkipaikalla asukkaat kohtaavat korttelin kaikkein nuorempia asukkaita, kuten Sari kertoo:

Ja minä oon käyny joskus kuuntelemassa, kun on se äiti-lapsi-kerho, sitä jännää sirkutusta. Minulla on ikävä niitä, että on pienet lapset. (...) - Sari, 45-64-v.

Sukupolvienkortteli voi olla asukkailleen myös paikka eri-ikäisten kohtaamiselle. Sukupolvet eivät välttämättä kohtaa paljoa muuten (ks. Hagestad & Uhlenberg 2005, luku 4.3), ja Johanna kertookin näkevänsä enemmän iäkkäitä ihmisiä korttelilla kuin muualla:

K: (...) Jos sä kohtaat iäkkäämpiä ihmisiä, niin koetko sä, että muuten oot niin paljon sen ikäisten kanssa vuorovaikutuksessa? Vai onko tää vähän niinkin uusi ympäristö ja uusi tilanne kohdata heitä? -Karoliina

No on varmaan jossain määrin, tulee ehkä. Omat isovanhemmat asuu [toisessa kaupungissa] niin niitä tulee vähemmän kohdattua nykyään välimatkan takia. Ja sit toisaalta töissä on työikäisiä ihmisiä ja kaverit on oman ikäisiä. Että kyllä se silleen on joo sellainen paikka kohdata, jota ei muuten olisi. - Johanna, 18-29-v.

Vaikka kohtaamisia tapahtuukin kaikkien sukupolvien välillä, eri-ikäiset kohtaavat keskenään eri tavoilla ja eri yhteyksissä. Haastatellut asukkaat näkevät nuoremman sukupolven – opiskelijoiden ja työssäkäyvien – olevan kiireisempiä, kuin vanhemmat asukkaat. Sukupolvien erilainen aikajänne, ja sen vaikutukset sukupolvien välisiin kohtaamisiin nousikin tärkeäksi asiaksi. Nuorilla nähtiin olevan omia menoja, töitä, opintoja ja muita kiireitä, jotka vaikuttavat siihen, miten heitä tapaa korttelin tiloissa. Tämä toistui lähes kaikissa haastatteluissa, ja myös nuoremmat ikäpolvet itse näkivät asian olevan näin. Kuten Liisa asiaa kuvaa, kohtaamiset nuorien kanssa tapahtuvat

käytävillä. Vaikka kohtaamisia ja keskustelua syntyykin, nuorilla ei ole paljoa ylimääräistä aikaa, jolloin he voisivat viettää aikaa naapureiden kanssa. Marja kertoo kohtaavansa nuoria, mutta hän ei ole tutustunut heihin lainkaan:

Nääksä myös noita opiskelijoita? - Karoliina

Hirveen vähän. Mut kyl niitä on jokunen siellä brunssilla käyny, mut en mä paljon nää niitä. (...) Mut en mie tunne opistelihoita, en oo missään tekemisissä... Niil on omat menot ja aikataulut. Kato ei ne täällä paljoo rupattele mummujen kanssa. - Marja, 65-74-v.

--

Joo, ne ite änkee aina juttusille! Ne on tuolla käytävillä. Mut niillä on omat jutut. (...) - Liisa, yli 75-v.

Päivisin korttelin tiloissa kaikki asukkaat kohtaavat lähinnä vanhempia ihmisiä työikäisten ollessa töissä tai opiskelemassa. Iltaisin korttelin tiloissa liikkuvat kaiken ikäiset.

(...) Entä sit vanhempia ihmisiä, näkeekö heitä paljon? - Karoliina

Joo näkee. Hengailee tuolla käytävillä sit enemmän ja juoruaa. - Laura, 30-44-v.

Entä sit sun ittes ikäisiä? - Karoliina

Riippuu niin ajankohdasta. Mun ikäiset on yleensä töissä kaheksasta viiteen, et jos ite liikkuu siihen aikaan, ne on niitä vanhempia joiden kanssa jutustelee. Mut illemmalla sit törmää kaiken ikäisiin. - Laura, 30-44-v.

Iäkkäillä ihmisillä nähtiin olevan enemmän aikaa ja kiinnostusta viettää aikaa yhteistiloissa ja käytävillä ja seurustella naapureiden kanssa. Tämä johtaa myös siihen, että vanhempia ihmisiä näkyy yhteisötiloissa enemmän. Iäkkäämmät haastateltavat kertovat näkevänsä paljon ikäihmisiä, ja sama toistuu myös nuorempien ihmisten haastatteluissa. Johanna (18-29-v.) sanoo uskovansa iäkkäämpien ihmisten viettävän enemmän aikaa yhteisötiloissa, ja uskoo, että heillä on enemmän aikaa käytettäväksi tällaiseen toimintaan.

Yhteistiloissa tapahtuvien spontaanien kohtaamisten lisäksi asukkaat voivat kohdata myös korttelilla järjestettävissä tapahtumissa. Korttelilla on järjestetty lauantaibrunsseja, tuunauspajoja, tanssikerhoja, kielikerhoja, bänditoimintaa, kirjallisuuspiirejä, lenkkikerhoja, joul- ja vappujuhlia, yhteisiä kahvitilaisuuksia ja monia muita tapahtumia, jotka ovat kaikille korttelilaisille avoimia. Nämä tapahtumat ovat monelle asukkaalle tilaisuuksia, joissa muita asukkaita voi kohdata ja tutustua. Kahdeksan haastateltavista oli jollain tavalla osallistunut ainakin johonkin tapahtumaan, jossa he

olivat kohdanneet naapureita. Laura kertoi käyneensä monessa tapahtumassa, ja tässä sitaatissa avataan erään tapahtuman ideaa:

Joo. Ooksä ollu noissa tapahtumissa sit ite mukana? - Karoliina

(...) Brunssilla, sit oli jotain tällaisia naapureiden tutustumiskertoja, vähän semmonen speed date –tapahtuma. (...) Se onnistu mun mielestä hyvin, että se meni silleen pieleen, et kaikki jäi vaan, että juttua riitti. - Laura, 30-44-v.

No mut sehän on parasta. - Karoliina

Ja missäs muualla. Mä oon ollu ompelemassa jotain mun vaatteita pari kertaa, korjaamassa. Ja sit ois tietty kiva osallistua lukupiiriin ja käydä enemmän salilla, mut sit ei voi rasavilliä vielä yksin jättää. - Laura, 30-44-v.

Kuten Laura tuo haastattelussa esiin, monenlaiset tekijät voivat rajoittaa tapahtumiin osallistumista, kuten hänen tapauksessaan lapsen yksinhuoltajuus. Kiire ja muut menot vaikuttavatkin myös sukupolvikohtaisten erojen syntymiseen tapahtumiin osallistumisessakin. Haastatteluissa nousi esiin, että tapahtumiin osallistuu eniten vanhempia ihmisiä sekä muita Setlementitalon asukkaita, kuten liikuntarajoitteisia asukkaita ja esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevia. Kiireisillä ihmisillä ei ole puolestaan niin paljoa mahdollisuuksia osallistua tapahtumiin. Tämän arveltiin johtuvan opiskelijoiden ja työikäisten kiireisestä aikataulusta ja myös siitä, että monet tapahtumat järjestetään päiväsaikaan. Myös perheitä ja työikäisiä käy tapahtumissa jonkun verran, mutta asukkaiden esiin tuomien havaintojen mukaan Hoasin talossa asuvia opiskelijoita näkyy yhteisissä tapahtumissa vähiten. Kiinnostuksenpuutetta ei sinänsä tuotu esiin, vaikka erityisesti nuoremmat arvelivatkin tapahtumien olevan suunnattu erityisesti päiväväestölle. Haastatteleman opiskelijanuoret ja töissä käyvät aikuisetkin näkivät vaikeaksi löytää aikaa tapahtumiin osallistumiselle, kun päivät ja viikonloputkin kuluivat töissä, opinnoissa ja muissa menoissa.

Se on ehkä enemmän jotenkin se, että ne harvemmin on sellasiin aikoihin, et ite ehtis. Tavallaan, ku päivät on töissä ja viikonloppusin on ehkä muuta ohjelmaa. Ei silleen oikeen jää aikaa. - Johanna, 18-29-v.

Olen edellä luonut tarkan kuvauksen siitä, miten asukkaat kohtaavat Sukupolvienkorttelilla. Asukkaiden toiminnan tarkastelu pienen toiminnan käsitteen avulla osoitti, että asukkaiden välille muodostuu hentoja suhteita heidän kohdatessaan toisiaan korttelissa, tervehtiessään toisiaan ja rupatellessaan toistensa kanssa – niin spontaanisti kuin tietoisesti kanssakäymiseen hakeutumallakin. Tervehtimiset ja rupattelu ovat esimerkkejä asukkaiden aktiivisesta toiminnasta ja arkisista valinnoista.

Naapureiden välisissä keskusteluissa pinnalla olivat erityisesti talon asiat sekä yleistason seurustelu. Keskusteluilla kuitenkin oli rajansa, ja henkilökohtaisista asioista keskusteltiin vain vähän parempien tuttujen kanssa. Analysoin myös eri-ikäisten kohtaamisia. Kaikki kohtaavat kaiken ikäisiä, mutta aineisto osoitti, että sukupolvien väliseen vuorovaikutukseen vaikuttaa eri-ikäisten erilaistunut ajankäyttö: toisaalta eläkeikäisten runsas aktiivinen aika ja opiskelijoiden ja työikäisten kiire. Sukupolvien välisiä kohtaamisia syntyy eniten spontaanisti yhteistiloissa kohdattaessa, yhteisissä tapahtumissa puolestaan ei niin paljoa. Asukkaiden erilainen osallistuminen ja erot ajankäytössä näyttäisivät rajoittavan sukupolvien välistä vuorovaikutusta jonkin verran.

6.2 Kohtaamisten tilallinen ulottuvuus

Asukkaiden kohtaamiset ovat vahvasti tilaan sidonnaisia, ja tässä luvussa analyysi keskittyy kohtaamisten tilalliseen ulottuvuuteen. Haastattelu- ja havainnointiaineiston vastinparina toimii korttelin arkkitehtuurillisesta suunnittelusta vastanneen Mari Matomäen haastattelu. Analyysissa vertailen korttelin tilallista suunnittelua toimintatapoihin, joita korttelille on muodostunut.

Käsitän tilallisuuden fyysistä tilaa laajempänä ilmiönä. Henri Lefebvren mukaan (1999) tila ei tarkoita vain materiaalisia rakenteita, vaan myös sosiaalisia käytäntöjä ja mentaalisia käsityksiä tilasta. Tilallisuus muodostuu näiden kolmen ominaisuuden jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Sukupolvienkorttelin suunnittelussa on pyritty luomaan tilallisilla ratkaisuilla mahdollisuuksia asukkaiden tutustumiselle ja yhteistoiminnalle. Samalla kohtaamiset ja asukkaiden käymät neuvottelut muokkaavat tilaa, ja sitä myös uusinnetaan jatkuvasti ihmisten toiminnassa. Kohtaamiset tapahtuvatkin tilallisten, fyysisten rakenteiden ja sosiaalisen vuoropuhelussa. (Lefebvre 1999, 1-5, 33)

6.2.1 Kohtaamisten paikat

Joo siis käytännössä kun toi kohde valmistu, mähän sanoin, että nyt tää vasta alkaa. Et kaikki, mitä siel nyt on, se on pyritty kuvittelemaan ja luomaan sitä mahdollisuutta. - Mari Matomäki, arkkitehti

Arkkitehti Mari Matomäen mukaan Sukupolvienkorttelin suunnittelun lähtökohtana on ollut tuoda naapurit lähemmäs toisiaan luomalla kylämäinen asuinkortteli, jossa naapurit ovat toisilleen keskimääräistä kerrostaloa tutumpia. Matomäkeä on arkkitehdin työssään kiinnostanut se, miten ihmiset voivat tutustua toisiinsa kerrostalossa. Korttelin porrashuoneisiin ja yhteistiloihin on suunniteltu asukkaiden kohtaamispaikkoja, jotka ovat väljiä solmukohtia, ”korttelisilmuja”. Suunnittelussa on pyritty luomaan väljää

tilaa, jossa asukkaat näkevät toisensa jo kaukaa. Näin he pystyvät varautumaan kohtaamisiin jo hieman etukäteen ja suunnittelemaan mitä toisilleen sanovat. Tätä tilaa Matomäki kutsuu ihmissuhdeverstaaksi. Koko kortteli kiertyy ihmissuhdeverstaan ympärille, ja sellaista tilaa, jossa asukkaat mahdollisesti voivat kohdata toisensa, on luotu paljon.

Ja sit haettiin korttelisilmuja, eli sellasia paikkoja. Stockan kellon alla –tyyppisiä, pitkin ja poikin. - Mari Matomäki, arkkitehti

Korttelisilmuissa eri suunnista tulevat asukkaat kohtaavat toisiaan. Tällaisia ovat talojen porrashuoneet, yhteistilat ja eri kerroksissa olevat erilaiset istuskelupaikat ja pysähdyskohdat. Setlementtitalon ja Asuntosäätiön talon porrashuoneissa on pöytäryhmiä, joihin asukkaat ovat tuoneet kirjoja ja lehtiä. Tilojen havainnointi paljasti, että asukkaat kohtaavat toisiaan jatkuvasti juuri näissä korttelisilmuissa kulkiessaan paikasta toiseen. Osa asukkaista tervehtii toisiaan ohittamisen hetkellä, osa saattaa joskus vaihtaa kuulumisia. Keräsin havainnointiaineistoa useaan otteeseen jokaisen talon rapussa erikseen. Erityisen paljon asukkaiden välisiä kohtaamisia tapahtui Setlementtiasuntojen sekä Hyväätoivonpuiston rappuhuoneissa. Hyväätoivonpuiston rapun alakerroksessa todistin useaa kohtaamista, jossa Setlementtitalon puolelta tulevat asukkaat käyttivät ulos lähtemiseen Hyväätoivonpuiston rapun ovea. Hyväätoivonpuiston talon rappuun päästäkseen asukkaat voivat käyttää sisäkäytävää talojen välillä. Asukkaiden kulkureittien risteämistä tapahtui myös Setlementtiasuntojen pohjakerroksessa. Kodeistaan ulos lähtevät ja kotiin palaavat asukkaat kohtasivat niiden kanssa, jotka olivat matkalla yhteistiloihin. Juuri tällainen tilanne on kyseessä tässä havainnointiaineiston otteessa:

15.04: eräs nuorempi asukas suuntaa pyykkitupaan päin. Hän moikkaa minua mennessään. Hetken päästä toinen, ehkä keski-ikäinen asukas kulkee Stagen läpi kohti hissiä. Kun hän astuu hissiin, sieltä tulee jotain muita ulos, ja he huikkaavat jotain toisilleen. Tämän jälkeen (Setlementin 1B-kerroksen) ylätasolla olevakin asukas lähtee kohti yläkertaa.

Havainnointimuistiinpanojen perusteella muiden talojen asukkaat eivät kuitenkaan kulje Hoasin talon läpi, eikä asukkaiden kohtaamisia tapahdu siellä niin paljoa. Havainnointiaineiston perusteella kaikki opiskelijatalon rappuhuonetta käyttävät olivat joko matkalla asuntoihin tai niistä ulos. Talo ei yhdisty muihin korttelin taloihin sisäkäytävällä, vaikka katetusti koko korttelin pääseekin kiertämään.

Katja Maununaho (2018) on tutkinut integroidun asumisen puolijulkisten tilojen käyttöä ja hyödyntänyt tutkimuksessaan Jan Gehlin (1987, 133; 2018, 19; ref. Maununaho 2018) käsityksiä houkuttelevan kaupunkitilan ominaisuuksista. Gehlille käveleminen on keskeinen toiminto ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, ja Maununaho korostaakin kävelyn tärkeyttä integroidun asumisen muodoissa. Maununahon mukaan toiminnallisten ja oleskelutilojen sijoittaminen kävelyreittien varrelle lisää kohtaamisten todennäköisyyttä. Hän on havainnut, että jos liikkumiselle varattuun tilaan panostetaan, voi se saada vaihtoehtoisia ja sosiaalista toimintaa mahdollistavia piirteitä. (Maununaho 2018, 38.) Myös Sukupolvienkorttelin vuorovaikutuksessa liikkumisella ja kävelyllä on keskeinen merkitys. Siirtymällä paikasta toiseen asukkaiden kulkureitit risteävät, ja kohtaamisia tapahtuu erityisesti Setlementtiasuntojen ja Hyväntoivonpuiston taloissa.

Asukkaat kohtaavat toisiaan myös yhteisötiloissa, jotka on tuotu yhteen Setlementtitalon alakertaan: asukastuvassa, pesulassa, kuntosalilla, musisointitilassa ja pihalla. Näiden jo suunnittelussakin mukana olleiden solmukohtien lisäksi kohtaamispaikkoja on syntynyt myös muihin sijainteihin. Jokaisessa talossa on vain yksi rappu, joten hissejäkin on vain yksi kutakin taloa kohden. Kun asukkaita on paljon, ja monet käyttävät hissiä, samalla he kohtaavat naapureitaan hissimatkalla. Erityisen aktiivinen kohtaamispaikka on Setlementtitalon hissi, sillä talossa asuu yli sata ihmistä, joista 20:llä on jokin liikuntarajoite, joten hissi on suurella käytöllä. Tämä ilmeni myös havainnointikerroilla Setlementtitalon rapussa. Hissi oli miltei jatkuvassa liikkeessä, ja asukkaat tervehtivät toisiaan hississä jatkuvasti. Myös muiden talojen hissit ovat kohtaamisen paikkoja, vaikka havainnointikerroilla ei niissä tapahtunut yhtä paljon kohtaamisia kuin Setlementtitalossa.

Kyl toi hissi on ainakin semmonen, kun se on vähän ehkä pienesti mitoitettu tähän taloon, siinä tulee tosi paljon juteltua ihmisten kanssa. Kaveri oli käymässä ja se osuvasti sano, kun jouduttiin meneen ylös alas, niin nähtiin varmaan kolmet naapurit siinä hississä, niin se sano, että tää on maailman sosiaalisin hissi, missä hän on ikinä ollut. - Laura, 30-44-v.

Sukupolvienkortteli on savuton taloyhtiö, mutta pihan reunaan on kuitenkin muodostunut tupakkapaikka. Monien haastateltavien mukaan tupakkapaikalla ja sitä ohittaessa syntyy hyvin paljon kohtaamisia ja tupakoivien naapureiden kasvot käyvät tutuiksi. Tupakkapaikalla aikaansa viettävät asukkaat ovat myös tutustuneet toisiinsa, ja siellä kohtaakin muista asukkaista erillinen, sosiaalisesti aktiivinen ryhmä asukkaita.

Kuten Emilia kertoo, tupakkapaikka onkin yksi korttelin kohtaamispaikoista muiden joukossa:

Joskus mun kavereita on ollu käymässä ja kun he on tullu ulos tupakalle, tossa tupakkapaikalla, siinä kyllä huomaa – itse en siis polta – siinä on ihan vakkarityyppejä. Musta tuntuu, että ne vakkarityypit, jotka siinä käy, on hyvää pataa keskenään ja juttelee paljon. Sit kun mun kaverit on siinä kerran käyny, ne kans sano sitä, että hirveesti ihmiset jutteli. Sekin on ehkä semmonen sosiaalinen kohtaamispaikka. - Emilia, 18-29-v.

Sukupolvienkorttelin tilallisilla ratkaisuilla on tehty mahdolliseksi asukkaiden kohtaamisia, mutta tiloille on myös syntynyt erilaisia ominaispiirteitä, jotka muovautuvat asukkaiden tilojen käytön seurauksena. Raput ja käytävät ovat spontaanien kohtaamisten paikkoja. Matomäen mukaan kohtaamistilanteista on pyritty luomaan mahdollisimman luonnollisia, ja esimerkiksi pesutupaa käyttääkseen asukkaiden on kuljettava yhteisötilan läpi. Samalla matkalla asukas voi kohdata myös naapureita. Asukkaat kohtaavatkin toisiaan jatkuvasti ympäri korttelia, liikkueensa itse paikasta toiseen. Spontaaneja kohtaamisia tapahtuu myös pesulassa ja kuntosalilla.

Asukastupa Seurahuone sen sijaan on muodostunut myös seurustelun areenaksi, ja seurustelun nähdään jossain määrin kuuluvan Seurahuoneen ominaisuudeksi. Naapureiden kohtaamisiin sitoudutaan erilaisella intensiteetillä erilaisissa paikoissa, ja asukastuvassa olemiseen kuuluu jutusteltu naapureiden kanssa, kuten Marja asiasta kertoo:

(...) Ja tää Seurahuone palvelee sitä seurustelua. Et kenenkään ei tarvii pyytää omaan kotiin, eikä puhuu, että en oo nyt siivonnu nii voi olla vähän pölyä (nauraa). Se voi tapahtua täällä se seurustelu. - Marja, 65-74-v.

Missä sä oot kohdannu eniten naapureita? Ja millaisissa tiloissa nää kohtaamiset on ehkä eniten tapahtunu? -Karoliina

No varmaan kuntosalilla, pesutuvas välillä ja sit tietty tuol käytävillä. Mutta käytävillä se on tietty enemmän sellasta, et moikataan vastaantulevaa, ja sit kuntosalil on tullu muutaman kerran vaihdettuu muutama sana myös. - Johanna, 18-29-v.

Eri tilojen luonne ja niiden käyttötarkoitukset ovat myös vahvasti liitoksissa toisiinsa. Sukupolvienkorttelin tilat on Matomäen mukaan suunniteltu sellaisiksi, että niillä on päällekkäistä käyttöä ja monia käyttötarkoituksia. Tilan monikäyttöisyys toteutuu erityisesti asukastupa Seurahuoneessa, joka toimii seurustelun paikkana, mutta lisäksi asukkaat voivat tulla sinne vain lukemaan Hesariakin, pelaamaan Playstationia tai

odottelemaan pyykkikoneen pyörimistä. Lisäksi asukastupa on paikka, jossa korttelin tapahtumia eniten järjestetään. Tilan voi myös varata itselleen esimerkiksi juhlia varten.

Asukastuvan monipuolisuus ilmeni myös osallistuvan havainnoinnin aineistosta. Toisinaan jotkut tulivat selkeästi seurustelemaan toistensa kanssa, toisinaan vain katselemaan televisiota tai lukemaan lehteä. Seuraavassa lainauksessa havainnointiaineistosta esitetään hyvin tavanomainen hetki asukastuvassa, jossa eri asukkaat puuhailevat omia asioitaan yhteistilassa. Ennen lainauksen alkua asukastuvassa on ollut jo yksi asukas katselemassa televisiota:

Klo 11.35: Tilaan saapuu asukas oletettavasti päiväkotikäisen lapsensa kanssa. Tilassa on myös toinen televisio, johon on kytketty myös Playstation. He istuvat pleikkarin ääreen ja alkavat pelata peliä. (...)

Klo 11.40: Tilaan saapuu eläkeikäinen asukas, joka istahtaa pöydän ääreen lukemaan lehteä. Televisiota katsonut asukas poistuu ja jättää telkkarin päälle.

Pihalla asukkaat voivat hyvällä säällä istuskella ja syödä, ja lapset voivat leikkiä. Myös Stagella on useita käyttötarkoituksia, ja asukkaat käyttävät tilan videotykkiä videoiden katseluun, istuskelevat tilassa ja järjestävät tapahtumia. Julia on myös kerran varannut tilan käyttöönsä:

Me kyl kerran varattiin toi Stage, me istuttiin siel sit kavereitten kaa. Sit mä huomasin kans, et siel on piano. Sitä mä oon miettiny, et mä meen joskus myöhemmin pimputteleen, mut en mä oo viel ehtiny. - Julia, 18-29-v.

Korttelin muut tilat ovat tarkemmin sitoutuneet niiden yksittäisiin käyttötarkoituksiin. Pesulaan asukkaat menevät luonnollisesti ennen kaikkea pesemään pyykkejään ja kuntosalille mennään kuntoilemaan. Musisointihuone on bändien treenejä varten ja verstaas on paikka asioiden korjaamiselle.

6.2.2 Sukupolvet ja yhteistilat

Eri-ikäisillä on jokseenkin eri areenat korttelilla ja eri sukupolvet käyttävätkin tiloja keskenään hieman eri tavalla. Kaikkien haastattelemini asukkaiden havaintomaailma sukupolvien tavoista käyttää yhteistiloja on varsin yhteneväinen, iästä riippumatta.

Kaikissa asukashaastatteluissa toistui se, että kuntosalista on muodostunut erityisesti nuorten areena ja nuoret ovat löytäneet sen omaksi paikakseen korttelilla. Vaikka nuoret kuntosalia paljon käyttävätkin, käyvät siellä myös muunkin ikäiset kuten Timo asiasta kertoo:

Kuntosalia nyt käyttää etupainotteisesti, voisi sanoa, Hoasin porukka. Suurin osa on selvästi Hoasilta. Mut käy siellä siis meidän talostakin, ihan seinänaapurit käy.
- Timo, 45-64-v.

Haastateltavat näkivät Sukupolvienkorttelin vanhemman väestön käyvän erityisesti asukastuvassa viettämässä aikaa. Marja käy itse usein viettämässä aikaansa asukastuvassa ja tapaamassa siellä myös muita asukkaita. Hän kertoo, että nämä muutkin asukastuvassa aikaansa viettävät ovat hänen ikäluokkaansa tai vanhempia:

(...) Et täs (asukastuvassa) tapaa näitä rouvia. Et niinku leskirouvia, vanhempia rouvia on tässä istuu ja lukee ja juttelee. - Marja, 65-74-v.

Korttelin kaikkein nuorimmat asukkaat, lapset, viihtyvät pihalla leikkimässä. Moni haastateltava kertoo näkevänsä lapsia pihalla usein ja moni korttelin lapsi on löytänyt seuraa toisistaan. Timon lapsi käy usein pihalla leikkimässä:

(...). Lapsi käy siinä usein leikkimässä kavereittensa kanssa. Mutta sekin on jo sen verran vanha, että sen mukaan ei tarvii mennä. Voi parvekkeelta kuunnella, kuuluuko sieltä miten pahaa itkua tai huutoa. - Timo, 45-64-v.

Lisäksi asukastuvasta löytyy Playstation, jota lapset käyvät pelaamassa. Tämä kävi ilmi myös havaintokertojeni yhteydessä. Monesti pelikonsoli oli varattuna ja joku lapsi oli sitä pelaamassa. Lisäksi nuorimmaiseta ovat myös löytäneet Stagen eli tilan joka yhdistää yhteistilat Setlementin rappuun. Stagella on mahdollisuus käyttää videotykkiä, minkä lapset ovatkin oivaltaneet. Lasten aktiivisuus sekä asukastuvan Playstationin että Stagen hyödyntämisessä ilmeni myös havainnointikertojen yhteydessä, jolloin Stagella oli lapsia viettämässä aikaa kahdesti.

Asukastuvassa oleva lasten leikkinurkkaus palvelee perheitä, joilla on pieniä lapsia. Vanhemmat vievät pieniä lapsiaan leikkimään asukastupaan, ja toisinaan paikalta löytyy myös muita lapsia. Lisäksi asukastuvassa on järjestetty Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekerhoa. Perhekerho on korttelin ulkopuoleisena toimijana varannut tilan käyttöönsä kerhon kokoontumisten ajaksi. Kerhon osallistujat tulevat korttelin ulkopuolelta. Laura, jolla on päiväkotikäinen lapsi, kertoo käyvänsä lapsensa kanssa leikkipaikalla säännöllisesti. Toisinaan paikalla on myös muita lapsia, joista Lauran lapsi voi löytää leikkiseuraa.

Koska myös vanhemmat ikäluokat viettävät aikaa asukastuvassa, on se yksi sukupolvien kohtaamisen paikka. Iäkkäämpiä ihmisiä ja muuta päiväväestöä näyttää tilaan houkuttelevan seurustelu ja päivän lehti, pikkulapsia ja perheitä puolestaan lasten

leikkipaikka ja kouluikäisiä Playstation. Asukastuvan eri toiminnot yhdistävät nämä eri sukupolvet samaan tilaan. Kuitenkaan opiskelijat eivät asukastupaa niin paljoa käytä.

K: Nimenomaan vaikka noissa alakerran yhteisötiloissa niin onks siel kaiken ikäisiä?

(...) Pyhänä siellä näkyy olevan isiä lastensa kanssa leikkimässä ja kyllä he varmaan käyttävät niitä tiloja. Eiks täällä oo joka torstai se onks se nyt Mannerheimin lastensuojeluliiton joku, et ihan vauvoista. Et oon nähny, mitä mä oon nyt ohi menny. Et kyllä varmaan on löytäny tän paikan omalla tavallaan.
- Liisa, yli 75-v.

Asukastupa muuntautuu myös tilassa tapahtuvan toiminnan mukaan. Seuraavassa lainauksessa Johanna kertoo siitä, miten erilaiset ihmiset käyttävät mitkäkin tiloja:

Jotenkin ehkä tuntuu, että se kiinnittyy sen toiminnan ympärille. Jos tääl yhteisissä tiloissa on vaikka perhekerho, silloin täällä on lapsiperheitä. Just ehkä kuntosali on sellaista toimintaa, joka kiinnostaa sit nuoria. Ja tilan lisäksi vaikuttaa paljon se, mikä toiminta siellä on menossa. Ja ilmeisesti Polku-ravintolassa käy ilmeisesti päivisinkin eläkeläiset, ja ne, jotka asuvat tuossa tuetusti. - Johanna, 18-29-v.

Pesutupa ja käytävät mielletään puolestaan paikoiksi, joissa kaikki korttelin asukkaat liikkuvat ikään katsomatta. Kohtaamisia eri sukupolvien välillä syntyy näissä paikoissa helposti ja kaikki myös kohtaavat kaiken ikäisiä ihmisiä.

6.2.3 Neuvottelut tilasta

Tilojen käyttö muotoutuu asukkaiden jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja varsinkin korttelin valmistumisen jälkeisenä aikana yhteistilojen käytöstä on käyty neuvotteluja. Kuntosali, pesula ja asukastupa ovat aiheuttaneet eniten neuvottelutilanteita. Labit (2015) pitää konfliktin mahdollisuutta jopa sisäänrakennettuina piirteinä asumisyhteisöissä, joita hän on tutkinut. Hänen mukaansa ristiriitatilanteita voi syntyä esimerkiksi yhteistilojen organisoimisesta ja yhteisten varojen käyttämisestä. Hän painottaa konfliktien ratkaisun tärkeyttä, jotta asukas-yhteisö ei lamaannu ristiriitatilanteissa, vaan voi jouhevasti jatkaa toimintaansa. Sukupolvienkorttelissa neuvottelut tiloista ja hankinnoista ovat osin kulkeneet korttelitoimikunnan, eli jokaisen talon edustajista kootun toimielimen, kautta. Lisäksi yhteisistä asioista keskustellaan Facebookissa.

Arkkitehdin suunnitelmassa kuntosali oli avoin liikuntasali, enemmänkin balettisalin tai joogastudion tyyppinen avoin tila. Asukkaiden muuton jälkeen tilaan on kuitenkin päätetty ostaa kuntosalilaitteita. Kuntosalin osalta erilaisten näkemyserojen nähdään olevan liitoksissa ikään ja iän mukanaan tuomiin tarpeisiin ja toiveisiin. Näkemykset kuntosalin käytöstä liittyvät myös toimintakykyyn. Laitteiden valinnassa asukkailla on

ollut eriäviä näkemyksiä, joista on käyty keskustelua asukkaiden ja korttelitoimikunnan kesken. Myös korttelin Facebook-ryhmässä on saanut esittää ehdotuksia ja toiveita kuntosaliin liittyen. Neuvottelujen tuloksena kuntosalille on hankittu perinteisten kuntosalilaitteiden lisäksi myös kuntouttavia laitteita. Johannan mielestä neuvottelutilanteita syntyy erilaisista toiveista. Nuorilla, hyväkuntoisilla ihmisillä on erilaisia tarpeita välineistön suhteen kuin esimerkiksi Validian asukkailla:

Onko teillä sit ollu ristiriitoja tai eri näkemyksiä joita on jouduttu sovittelemaan sit yhteen? -Karoliina

No ensimmäisenä tulee mieleen toi kuntosali. Se oli vähän alusta alkaen sellanen et miten tota... kun se on aika pieni tila. Se on siis tosi kiva, et on kuntosali, niinku lähtökohtaisesti, mutta se on tosi pieni tila. Meil on siis korttelitoimikunta, jossa on edustajia – siis opiskelijoita, omistusasujia ja sit settlementin puolelta. Ja sit se, et miten saadaan pieneen tilaan mahdutettua kaikki mahdolliset toiveet. Opiskelijat haluaa paljon levypainoja ja settlementiasunnoissa ehkä on toivetta semmosille jollekin kuntouttavalle välineistölle. Ja sitten taas niinku niitten yhteensovittaminen. - Johanna, 18-29-v.

Kuntosalin osalta on myös keskusteltu siitä, pääseekö tilaan lapsia. Vaikka toisaalta yksi haastateltu toivoisi lastensa voivan myös tulla kuntosalille mukaan, toinen asukas näkisi lasten olemisen kuntosalilla turvallisuusriskinä. Neuvottelussa on kuitenkin päädytty siihen, että pienet lapset eivät saa tulla kuntosalille.

Haastateltavat näkivät asukaskohtaisia eroavaisuuksia tilojen käyttöön liittyvissä näkemyksissä. He eivät kuitenkaan kokeneet niiden olevan liitoksissa ikään vaan pikemminkin persoonaan. Asukashaastatteluissa nousi esiin, että erityisesti pesutuvan ja asukastuvan käytöstä ja siistiydestä on neuvoteltu paljon. Suuren pyykkituvan toiminnassa tulee eteen tilanteita, joissa toisten unohtuneet pyykkit ovat voineet häiritä, ja omien jälkien siivoamisesta asukastuvassa on neuvoteltu. Siisteydestä on keskusteltu paljon myös Facebook-ryhmissä.

(...) Joku oli sitä mieltä, että pitää aina siivota omat jäljet ja pitää kattoo, että lapset siistii sen. Joku oli käyttäny hirveesti aikaa, että oli siivonnut on, kun joku oli jättäny sen levälleen. Siitä sit oltiin vähän eri mieltä. Kaikki jotka siellä käy sit leikkimässä, ja miten siellä leikitään. Esim kenkien käytöstä ja tällasesta. - Julia, 18-29-v.

Asukkailla on erilaisia käsityksiä siivouksesta ja sen riittävydestä ja moni neuvottelu syntyy erilaisten siivouskäsitysten kohdatessa, kuten Laura asian näkee:

Vähän erilaisia ihmisiä on. Toisen mielestä ne pitää olla joka ikinen lelu oikeessa boksissa. Ja toiselle riittää, että ne voivat sekoittua bokseissa. - Laura, 30-44-v.

Asukkaat ovat ottaneet tiloja haltuun kukin omalla tavallaan. Neuvottelut tiloista ovat tilanteita, joissa asukkaiden erilaiset mielipiteet, toiveet ja näkemykset sovitetaan yhteen rajallisten resurssien puitteissa. Timo kertoo, että musiikkihuoneesta löytyy erilaisia instrumentteja, mutta hän itse ei ole niitä käyttänyt eikä harrasta musiikkia. Sen sijaan hän käy kuntosalilla, mitä moni muu asukas taas ei käytä. Kaikki toiminnot rahoitetaan yhteisesti, ja eri asukkaat hyödyntävät tiloja eri tavoin.

Tietysti siis, täällä ei voi tehdä niin, että kaikki sopis kaikille. (...) Että kyllä mä näkisin siinä isojakin eroja, että kuka käyttää mitäkin. Eikä sitä voi mitenkään poistaa sitä eroavuutta minun mielestä. Sillon pitää vaan hyväksyä se, että tää ei oo mulle, mutta mä saan irti tästä jotain muuta. - Timo, 45-64-v.

6.2.4 Suhde yhteisötiloihin

Sukupolvienkorttelin asukkaiden asumistilat laajentuvat oman henkilökohtaisen asunnon ulkopuolelle, ja yhteistiloissa heidän käytössään on moninkertaisesti neliöitä omaan asuntoonsa verrattuna. Jotkut asumiseen olennaisesti kuuluvat toiminnot, kuten pyykkäys ja vaatteiden silitys tai aamulehden lukeminen on mahdollista suorittaa yhteistiloissa. Haastateltavista suuri osa suhtautui yhteisötiloihin kodin ja julkisen tilan välimuotona. Asukkaat pitivät yhteistiloja kodinomaisena tilana, joka ei kuitenkaan aivan ole verrannollinen kotiin. Yhteistiloja kuvattiin sanoilla ”kodin jatke”, ”osa kotia” ja ”julkisen tilan ja kodin välimuoto”. Asukkaat tuntevat tilat omakseen ja kokevat viihtyvänsä niissä.

K: Joo. Miten sä suhtaudut näihin? Koeksä nää osaks sun kotia vai julkiseks tilaks vai miksi?

Hmmm aika vaikee kysymys. En mä kyl näitä julkiseks tilaks kutsuis. Ehkä nyt enemmän kodiks tai jokskuks semmoseks tosi tutuks kahvilaks (nauraa). Esimerkiks tää (asukastupa). Aika kodikas paikka, muttei kuitenkaan oma koti. - Julia, 18-29-v.

Maununahon (2018) mukaan tällaiset yhteisöllisessä asuinkäytössä olevat tilat muodostavat huokoisen puolijulkisten ja puoliyksityisten tilojen sarjan. Ne ovat välimuoto asukkaiden yksityisille asunnoille ja kadun julkiselle tilalle, ja voivatkin yhdistää asukkaita ja toisaalta tarjota myös yksityisyyttä. Sukupolvienkorttelin asukkaille tilat olivat yhteinen paikka, jossa tulee pelata yhteisten pelisääntöjen puitteissa ja jossa muut tilaa käyttävät ovat tuttuja. Laura kuvailee tilojen yksityisyyden tasoa oman laittautumisensa kautta:

Nii. Mielläksä ne (yhteisötilat) osaksi sun kotia vai julkiseksi tilaksi? Vai miten sä suhtaudut niihin? - Karoliina

Enemmän julkiseksi tilaksi. Vähän semmonen välimuoto. Kyl mä nyt harjaan hiukseni ennen kun mä menen sinne. Mut en meikkaa. - Laura, 30-44-v.

Jep (nauraa) -Karoliina

Vähän joku julkisen tilan ja kodin välimuoto. - Laura, 30-44-v.

Haastatelluista asukkaista kahdeksan piti yhteistiloja kodin jatkeena, ja kaksi asukkaista erotti oman kotinsa ja yhteistilat selkeämmin, vaikka niitä käyttivätkin ja niissä viihtyivätkin. Kuitenkin kaikille yhteistilat tuntuivat omilta ja he viettivät niissä mielellään aikaansa. He kokivat oikeudekseen käyttää niitä. Timo kertoo, että hänellä on hyvä olo oleskellessaan yhteistiloissa, ja kokee, että hänellä on oikeus niihin.

Asukkaat kokivat, että tiloja voisi mahdollisuuksien mukaan avata myös muiden tahojen käyttöön vuokraamalla. Kuitenkin pääasiallisesti tilojen tulisi olla korttelilaisten käytössä. Asukastuvassa vain vähän aikaa viettävä Julia pohtii, että pienimuotoinen vuokraaminen ei olisi pahitteeksi, mutta mikäli siellä olisi tottunut viettämään aikaa esimerkiksi aamukahvilla, voisi suhtautuminen tilojen ulkopuoliseen käyttöön olla erilainen.

Laura ei näe ongelmallisena vuokrata tiloja myös muille, mutta tuo esiin, että myös lasten leikkipaikka sijaitsee asukastuvassa. Lapselle pettymys voi olla aikuista suurempi, jos tilaan ei pääsekään leikkimään:

Ei ehkä liikaa vuokrattais. Kun se on välil vähän ikävä, jos on ajateltu mennä sinne ja siel on joku yksityistilaisuus. Ei nyt itseä haittaa, mut lapsi sit pettyy. Ja sit pitää saada sen mieli taas kääntyyn johonkin muualle. Et kyl se on tosi kiva, et päävisin ja ainakin iltasin ois asukkaiden käytössä. - Laura, 30-44-v.

Tässä luvussa olen analysoinut kohtaamisten tilallista ulottuvuutta. Toin esiin, että tilallisella suunnittelulla on pyritty mahdollistamaan asukkaiden välistä vuorovaikutusta luomalla ”korttelisilmuja”, yhteisiä tiloja ja valoisia sekä tilavia käytäviä, joissa kohdata naapureita. Näitä tiloja voidaan kuvata puolijulkiseksi: ne eivät aivan edusta kodin yksityisyyttä, mutta ovat kuitenkin asukkaille tutumpaa kuin kaupungin julkinen tila. Tulosten mukaan asukkaat kohtaavatkin toisiaan näissä paikoissa, erityisesti yhteistiloissa sekä Setlementin ja Asuntosäätiön talojen pohjakerroksissa. Hoasin talossa asukkaat eivät kuitenkaan risteä niin paljoa eivätkä muiden talojen asukkaat hyödynnä liikkumisessaan Hoasin taloa. Suunnittelulla luotujen kohtaamispaikkojen lisäksi tilat saavat myös uusia käyttötarkoituksia asukkaiden välisessä vuorovaikutuksessa. Eri tiloille on muodostunut erilaisia ominaispiirteitä: asukastupa

toimii seurustelun areenana ja esimerkiksi käytävät spontaanin kohtaamisen paikkoina. Toin myös esiin, että eri sukupolville on myös muodostunut omat areenansa korttelilla. Asukastupa on erityisesti eläkeläisten, perheiden vanhempien ja lasten aluetta, ja tilassa tapahtuukin paljon näiden sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Kuitenkaan nuoria ei paljoa asukastuvassa näy, vaan heidän paikkansa korttelilla on erityisesti kuntosali. Tiloista käydään myös jatkuvasti neuvotteluita asukkaiden välillä, eri intressien kohdatessa.

6.3 Kollektiivisen toiminnan ulottuvuus

Sukupolvienkorttelilla tapahtuu myös yhteistoimintaa, jonka käsitän sukupolvien välisen vuorovaikutuksen kollektiiviseksi ulottuvuudeksi. Analyysissa siirrytään pois kahdenkeskeisten kohtaamisten tasolta kollektiiviselle tasolle. Tämän luvun analyysissa asukashaastatteluiden vastinparina toimii korttelilla työskennelleen korttelivalmentajan asiantuntijahaastattelu sekä kaupunkiaktiivismin käsite, jonka kautta jäsenmän asukkaiden omaehtoista kollektiivista toimintaa.

6.3.1 Kollektiivisen toiminnan omaehtoisuus

Analysoin analyysiluvussa 2 eri-ikäisten osallistumista korttelilla järjestettäviin tapahtumiin. Tässä luvussa analysoin korttelin toimintaan ja tapahtumiin osallistumista kaupunkiaktiivismin näkökulmasta, ja avaan asukkaiden ajatuksia toimintaan osallistumisesta. Kaupunkiaktiivisilla (ks. Mäenpää & Faehnle 2016, 2017) viitaan asukkaiden omaehtoiseen yhteistoimintaan. Sukupolvienkorttelin kollektiivinen yhteistoiminta on pienimuotoista kaupunkiaktiivismia, jossa asukkaat toimivat oman lähiympäristönsä toiminnallisuuden parantamiseksi. Tällainen kollektiivinen toiminta ilmenee korttelilla ennen kaikkea yhteisten tapahtumien ja yhteisen toiminnan muodossa. Asukkaiden kaupunkiaktiivismi on aktiivisen roolin ottamista asukasyhteisön yhteistoiminnassa. Kaupunkiaktiivisissa yhteisöllisyys voi olla sekä toiminnan sisältönä, että tavoitteena (Mäenpää & Faehnle 2016). Myös sukupolvienkorttelin yhteisöllinen toiminta on jo tavoite itsessään. Asukkaat osallistuvat toimintaan yhteisön itsensä vuoksi, jotta voivat tuntea naapurinsa paremmin.

Sukupolvienkorttelissa on kulkenut koko ajan ajatus siitä, että asukkaat tuovat oman tietämyksensä ja osaamisensa korttelin toimintaan. Arkkitehti Mari Matomäki kertoo haastattelussaan, että jo suunnittelussa keskityttiin tällaisten seikkojen ideointiin, ja pohdittiin miten esimerkiksi eläkkeelle jääneet asukkaat, joilla on paljon tietoa ja

osaamista, voisivat jakaa tätä muille ja perustaa esimerkiksi tietokonekerhon.

Korttelivalmentajan mukaan toiminnan suunnittelussa on pyritty lähtemään tee-se-itse-ajatuksella ja pohtimaan mitä korttelilaiset voisivat opettaa toisilleen. Jotkut asukkaat ovat oman ideansa pohjalta lähteneet kehittämään toimintaa, kuten kielikerhoa, ja liikunnasta innostuneet asukkaat ovat järjestäneet lenkkikerhoa.

Mä oon ottanut silleen, että yrittäny kannustaa ihmisiä siihen, että siinä ois se näkökulma, että ihminen on ite aktiivinen toimija siinä. Ja kaikki toiminta on suunniteltu silleen, että mitä taitoja ja vahvuuksia sinulla olisi, ja mitä sinä olisit valmis tekemään. - Korttelivalmentaja

Tapahtumiin osallistuminen ja niiden järjestäminen on täysin vapaaehtoista korttelin asukkaille, eikä tapahtumiin osallistumisessa ole minkäänlaista velvoitetta, kuten esimerkiksi joissain yhteisöasumisen muodoissa, joihin voi kuulua yhteinen ruokailu, kuten esimerkiksi Jutta Harjusen (2016) tutkimassa Kuura-talossa (ks. myös luku 2.1).

Haastatellut asukkaat kokevat helpoksi mennä mukaan toimintaan, mutta toisaalta kukaan ei hae heitä kotoa mukaan tapahtumiin. Jokainen asukas voi olla juuri niin aktiivinen yhteistoiminnassa kuin kullekin omassa elämäntilanteessaan sopii, eivätkä haastateltavat näe tarkoituksenmukaisena, että kaikki osallistuisivat samalla intensiteetillä. Ne, jotka jaksavat ja haluavat esimerkiksi olla mukana järjestämässä tapahtumia tai muuten vain osallistumassa, voivat olla. Kuitenkaan ketään ei pakoteta eikä painosteta, vaan se lähtee asukkaiden omasta kiinnostuksesta, halusta ja aktiivisuudesta. Tällaista toimintaa voisi verrata esimerkiksi pienen mittakaavan asuinalueyhdistyksiin tai liikkeisiin, jotka järjestävät asioita omassa asuinpiirissään. Pro gradu -tutkielmassaan Kallio-liikettä ja Myyrmäki-liikettä tutkineen Mikko Turusen (2016, 62) mukaan kaupunginosaliikkeet eroavat toimintamuotonsa perusteella perinteisestä kansalaisaktivismista. Hänen mukaansa niiden toiminnassa painottuu yhteistoiminta ja sosiaalisuus tavoitteiden sijaan, vaikka liikkeet pyrkivätkin lähiympäristön kehittämiseen. Yhteisen toiminnan kautta asukkaiden osallisuus ja kanssakäyminen lisääntyvät.

Haastateltavat olivat käyneet tapahtumissa keskenään eri verran. Toiset olivat aktiivisia osallistujia tapahtumissa ja viettivät paljon aikaa asukastuvassa. Toiset puolestaan eivät olleet mukana yhteistoiminnassa juurikaan, vaan osallistuivat vain satunnaisesti tapahtumiin – jos sitäkään. Haastateltavat kokivat tapahtumiin osallistumisen mukavana lisänä tavalliseen kerrostaloelämään verrattuna. Marja kertoo, että hänelle

asukasyhteisössä järjestäminen, vastuunotto ja osallistuminen tuntuvat luonnolliselta ja mielekkäältä:

Ja se yhteisöllisyys tässä jotenkin sopii erittäin hyvin. Ei entinen koti ollu sillä tavalla mitenkään yhteisöllinen, mutta mä oon kuitenkin luonteeltaan semmonen, vähän niinku vois sanoo, vaikka huolenkantaja. Jos nään, että jokin on pahasti, nii kyl mä otan jonnekin yhteyden huoltomieheen. Tai korjaan roskan, jos se on siinä, tai sanotaan nyt jotain tän tyyppistä. Et oon aina mukana yhteisissä jutuissa.
- Marja, 65-74-v.

Haastateltavat eivät kokeneet painetta osallistua tapahtumiin tai järjestämiseen. Sellaiset haastateltavat, jotka eivät olleet osallistuneet paljoa yhteistoimintaan, kuitenkin harmittelivat sitä. He mieluusti osallistuisivat enemmän esimerkiksi tapahtumiin, mutta eivät kuitenkaan kokeneet, että heitä painostettaisiin osallistumaan. Liisa kertoi käyvänsä tapahtumissa toisinaan, eikä hänkään kokenut painetta osallistumiseen:

Koeksä ite mitään painetta mennä tonne tapahtumiin? - Karoliina

Ei, mä meen sillon kun mä meen, ja mulla on hauskaa jos mulla on hauskaa. En mä sinne mee mököttään. Liiallinen tuuppaaminen ja semmonen ei oo hyvästä, ja sit jos on kivaa, nii menee sit uudestaan. - Liisa, yli 75-v.

Myös korttelivalmentaja näki omassa työssään asukkaiden yhteistoiminnan vapaaehtoisena ja asukkaiden omasta mielenkiinnosta kumpuavana:

(...) Että mä tiedän että yks (asukas) tykkää olla mukana. Se on syy, miks se on muuttanu sinne, että se saa touhuta eläkepäivinä muiden ihmisten kanssa. Mutta se ei halua sitoutua mihinkään, se halua vaan olla oman aikataulun mukaan, mikä on just se idea siinä. Mut en mä toivo, että se kenellekään on mikään velvote.
- Korttelivalmentaja

Sukupolvienkorttelissa miltei kaikki tapahtumat on lähtökohtaisesti suunnattu kaikille asukas- ja ikäryhmille. Kuitenkin tapahtumien luonne ja sisältö vaikuttavat siihen keitä paikalle saapuu. Korttelivalmentajan mukaan tapahtumat, joissa on ruokaa tarjolla, kiinnostavat lähes kaikkia ikäryhmiä. Tapahtumiin, joissa on jokin teema, saapuu erityisesti perheitä. Eläkeläisiä puolestaan kiinnostavat kaikki tapahtumat. Lisäksi korttelilla on järjestetty juhlia juhlapyhinä, ja esimerkiksi jouluaattona asukkaat ovat itse järjestäneet juhlat. Tällaisiin tapahtumiin kokoontuu erityisesti sellaisia yksineläviä ihmisiä, joilla ei ole perhettä.

(...) olihan täällä vapputapahtuma ja semmosta, et on ollu kortisteita. Et noihin liittyen ja juhlapyhiin liittyen tääl on ollu, ja on ollu ehkä joku joulupuurokin (...) Et täällä kyllä noteerataan tämmöset juhlapyhät aina jolla tavalla. Et on sit juhlaa sellasillekin, joilla ei oo muualla. - Marja, 65-74-v.

Asukasvetoiselle perjantain iltapäiväkahveille kokoontuu yleensä sama ryhmä asukkaita. Kahvituokio on asukkaiden seurusteluhetki ja vetää sellaisia asukkaita, jotka ovat päiväsaikaan kotona. Vaikka kahvituokio tai muut päiväsaikaan tapahtuvat toiminnot eivät ole erityisesti suunnattu päiväväestölle, heillä on eniten mahdollisuuksia osallistua kyseisiin tapahtumiin. Päiväväestön yliedustus tapahtumissa juontaa juurensa takaisin myös sukupolvien erilaiseen ajankäyttöön, jota käsiteltiin luvussa 6.1.3. Ajankäytön erilaisuudesta kielii myös se, että missään tapahtumissa ei käy paljoa nuoria. Opiskelijanuoret on korttelivalmentajan mukaan ollut vaikein asukasryhmä tavoittaa, olivat tapahtumat minä kellonaikana tahansa. Nuoret kertovat olevansa hyvin kiireisiä, eikä asukastoimintaan osallistumiselle jää aikaa:

Mun mielestä mä oon kattonu, että semmoset jutut, mihin mua ittee kiinnostais mennä, niin joitain on viikonloppuisin. Mut sit se on myös niin, että mulla on melkein joka lauantai töitä. Voi olla, että vaan ittellä on kiireinen aikataulu, mutta kyllä musta vähän jotenkin tuntuu, että ne tapahtumat on suunniteltu semmoisiksi, että siellä käy vaan näitä eläkkeellä olevia ihmisiä. Tai vaikka äitiysvapaalla, isyysvapaalla olevia ihmisiä tai joitain muita ihmisiä, joilla ei ole päivätöitä.
- Emilia, 18-29-v.

Korttelivalmentaja ja yhteisökoordinaattori ovat olleet usein mukana tapahtumien järjestämisessä, mutta myös asukkaat osallistuvat järjestelyihin, kuten brunssilla tarjottavien ruokien valmistamiseen ja jälkien siivoamiseen. Perjantai-iltapäivien kahvitauko on täysin asukasvetoinen, ja asukkaat kokoontuvat tiettyyn aikaan keittämään ja juomaan kahvia yhdessä. Korttelivalmentajan mukaan asukkaiden aktiivisuuteen on pyritty myös kaikessa toiminnan suunnittelussa. Ajatuksena on ollut, että asukkaat järjestäisivät itse tapahtumia, ja korttelivalmentaja ja yhteisökoordinaattori vain auttaisivat. Kaikki asukkaat ovatkin tervetulleita järjestämään tapahtumia, esimerkiksi viikonloppubrunsseja, mutta usein sama ydinporukka päätyy organisoimaan tapahtuman. Haastatellut asukkaat kertovat usein samojen henkilöiden valikoituvan järjestäjien joukkoon.

Et ihan jännä nähdä miten tää muotoutuu, kun tää on uutta kaikille. Et miten sitä intoo piisaa. (...) Ja jotkut ei viivy vaan lähtee pois ja on muuttoliikettä alkuun. Ja jotkut vakiintuu ja pysyy. Mä luulen. - Marja, 65-74-v.

Ryhmään, joka on ollut mukana järjestämässä tapahtumia, on valikoitunut usein samoja henkilöitä. Mahdollisia yhteistoiminnan toimeenpanijoita näyttävät olevat sellaiset asukkaat, joilla on eniten aikaa käytettävissään. Labitin (2015, 38) mukaan tyypillisesti yhteisöasumisen projekteissa on mukana kaikkein eniten naisia. Tämä näyttäisi

toistuvan myös Sukupolvienkorttelin tapahtumien järjestämisessä. Laura kuvailee ihmisiä, jotka ovat aktiivisimpina mukana järjestämässä yhteistoimintaa, ja Juha heidän ikäjakaumaansa:

(...) , kyl se aika monesti on niitä samoja ihmisiä, jotka järjestää tapahtumia. Vanhempia naisia. (...) Silleen vähän tylsä, mut siihen se on vähän odotettavissa, että se menee. Heillä on aikaa ja kiinnostusta. Mut on siel vähän miehetkin mukana ja nuorempiakin sit. - Laura, 30-44-v.

Onks vaikka semmosesta ydinporukasta, keitä tuolla on, niin minkäikäisiä he on? - Karoliina

He on sitten eläkeläisiä ja sanotaan vaik keski-ikäisiä. – Juha, 45-64-v.

Haastatteluissa nousi esiin, että iältään aktiivisissa tapahtumien järjestäjissä on keski-ikäisiä ja eläkeläisiä. Kuitenkaan myöskään kaikkein vanhimmat asukkaat eivät ole mukana järjestämässä tapahtumia, vaikka mielellään niihin osallistuvatkin.

No mä tulin vappuna valmiille. Ja mä nautin siitä, kun oon niin paljon työkseni tehny, nii mä nautin siitä, että voi mennä valmiille. (...) Mä oon nyt siinä iässä, että mulla on oikeus mennä valmiille. Antaa heidän hössöttää, kun he on niin innoissaan. - Liisa, yli 75-v.

Asukastoiminnan edellytyksenä on asukkaiden oma aktiivisuus, mutta tämän omaehtoisuuden kääntöpuolena on asukastoiminnan mahdollinen epäaktiivisuus. Myös korttelivalmentaja toi esiin haastattelussaan, että aktiivisten ihmisten joukko on pieni, ja usein sama ydinporukka on suurimmassa vastuussa tapahtumien järjestämisestä. Hänen mukaansa muutamia innostuneita on kuitenkin vaikea sitouttaa vastuuseen tapahtumien järjestämisestä, kun innostuneimpia asukkaita on sen verran vähäinen määrä. Vaikka asukkaita tulee tapahtumiin osallistujiksi, järjestäjiä ei ole niin paljoa. Korttelin yhteistoiminta on myös muutoksessa, sillä korttelivalmentajan työsuhde on päättynyt vuoden 2019 helmikuussa. Jatkossa kaikki asukastoiminta on täysin asukasvetoista. Aineiston keruun hetkellä korttelivalmentaja oli kuitenkin vielä paikalla, ja kaikki haastatellut asukkaat näkivät korttelivalmentajan tehtävän hyvin tarpeellisena alkuvaiheen asukastoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Ne on tarpeellisia tän talon pyörittämisessä. Et ne niinku vie sitä tietoo sinne korttelille ylöspäin ja he pyörittää näitä talon asioita. Ottaa tietoo vastaan ja sumplii näitä asioita tässä talossa. - Juha, 45.64-v.

6.3.2 Yhteisöllinen asuminen ja talokohtaiset erot

Yhteisöllinen asuminen on tavanomaisesta kerrostaloasumisesta erilainen asumisen muoto, ja haastatellut asukkaat olivat hyvin tyytyväisiä uuteen asumismuotoon. Kaikki suhtautuivat positiivisesti yhteisiin tiloihin ja yhteistoimintaan, ja pitivät niitä parannuksena entisiin asuinpaikkoihinsa.

Miten jos sä vertaat noita aiempia asumismuotoja joissa oot asunu ja tätä, näkyyks se, että tässä on ajateltu tätä yhteisöllisyyttä? -Karoliina

Näky. Ja tulee kokoajan esiin sitä, että naapurit moikkailee, ja on enemmänkin niitä eläkeläisiä ja yhteisöllisiä asukkaita. Tulee kokoajan vastaan - Juha, 45.64-v.

Asukkaista vain Setlementitalon asukkaat ovat erityisesti hakeutuneet yhteisöllisen asumisen piiriin. Tosin osa heistäkin hakee asuntoa esimerkiksi edullisen vuokran takia, mutta mahdollisesti myös yhteisöllinen talo on ollut muuttopäätöksen taustalla. Sarille talon yhteisöllisyys oli tärkeä syy asunnon hakemiselle Sukupolvienkorttelista. Hän oli jo pitkään etsinyt asumismuotoa, joka olisi tavanomaista yhteisöllisempää:

Sillon, kun sä päätit hakea tänne, kiinnostiko sua nimenomaan tätä yhteisöllisyys tässä? -Karoliina

Kyllä. Mä olin kyllä, mä oon miettiny toistakymmentä vuotta (...) - Sari, 45-64-v.

--

(...) Minun omia ajatuksia oli se, että mun ei tarvinnu enää jatkaa ajattelua siitä, että miten minä sen yhteisön saisin perustettua. Se loppu se haikailu sitten. - Sari, 45-64-v.

Hoasin asukkaat eivät puolestaan ole voineet erityisesti hakeutua juuri kyseiseen taloon, vaan ovat sattumalta saaneet asuntotarjouksen. Myös haastateltujen Hyväntoivonpuiston asunto-osakeyhtiön asukkaiden mukaan asunnon ostopäätöksessä painoi enemmän Hitas-asunnon saaminen hyvältä paikalta. Kuten Johanna kertoo, ei tällöin Sukupolvienkorttelin erityislaatuisuus ollut ensisijainen muuttopäätökseen sysäävä tekijä:

Hakeuduitko sä tarkoituksellisesti tällasen asumismuodon pariin, jossa on yhteisöllistä asumista, vai oliko se enemmän sattuman kauppa? - Karoliina

Se oli enemmän sattuman kauppa. Ne hitas-asunnot arvotaan. Sinne vaan ilmottaudutaan, ja ne arvotaan ja jaetaan sen mukaan. Nii se oli sit vähän silleen, että tuli kaupan päälle, että on tällanen yhteisöllinen talo. - Johanna, 18-29-v.

Kaikki asukkaat eivät ole siis suoraan hakeutuneet yhteisöllisen asumisen pariin, vaan monissa haastatteluissa nousi esiin Sukupolvienkorttelin maantieteellisen sijainnin merkitys asukkaita muuttopäätöksissään houkutelleena tekijänä. Tämä toistui sekä

nuorien, aikuisten että eläkeläisten vastauksissa. Jatkäsaaresta on hyvät yhteydet keskustaan ja talon läheltä kulkevat monet raitiovaunut. Tällaiset vastaukset kuvaavatkin selvästi Lapintien ja Hasun (2010) ja Ilmosen (2007) kuvaamaa asumisvalintojen alakulttuuria (ks. luku 3.1), jossa tärkeäksi nousee asunnon keskeinen sijainti. Lapintien ja Hasun (2010, 152) mukaan monet saattavat painottaa asumisvalinnoissaan urbaania asumista eli mahdollisimman kaupunkimaisessa ympäristössä asumista.

Se, että asukkaat eivät ole alun perin motivoituneet yhteisölliseen asumiseen, on aiheuttanut myös haasteita kollektiiviseen toimintaan osallistumisessa. Tämä on näkynyt siinä, että yhteistoiminnassa on mukana kaikkein eniten Setlementtitalon asukkaita. Toisaalta monet muutkin, kuin Setlementtitalon asukkaat, ovat innostuneet toiminnasta kortteliin muuton jälkeen. Kuitenkin tämä rajoittaa yhteistoiminnasta mahdollisesti kiinnostuneiden joukkoa, jos asukkaat eivät ole sitoutuneet yhteisölliseen asumisen tapaan. Samalla talo- ja sukupolvikohtaiset erot tapahtumiin osallistumisessa palaavat ikäryhmien erilaiseen kiinnostukseen yhteistoimintaa kohtaan ja asukkaiden erilaiseen ajankäyttöön (ks. luku 6.1.3). Setlementtitalossa asuu enemmän eläkeläisiä ja muuta päiväväestöä, joilla on enemmän aikaa osallistua yhteistoimintaan. Timo kertoo, että tapahtumia järjestetään usein sellaisiin aikoihin, että paikalle pääsee vain Setlementtitalon asukkaita. Hän myös epäilee, että toiminnan painottaminen heidän toiveidensa suuntaan juontuu heidän aktiivisemmasta osallistumisestaan:

Tullut sellainen kuva, että vähän – ei varmaan tietoisesti – mutta (tapahtumien järjestäminen, korttelivamentaja) tekee enemmän asioita Setlementtitalon asukkaille, kuin koko-. Mut tää on nyt vaan tällanen tunne. - Timo, 45-64-v.

K: Minkä tyypisissä asioissa se näkyy? - Karoliina

En mä oikein tiedä. Ehkä vaan silleen, että näillä henkilöillä, jotka asuu Setlementtitalossa, on yleisesti ottaen enemmän aikaa näille yleisille aktiviteeteille. Ja sitten se painottuu heihin. Ja he on varmaan sitten aktiivisempia sen suhteen, mitä he haluavat ja mitä vois tehdä. Niin ehkä se on vaan se taustalla sitten. - Timo, 45-64-v.

6.3.3 Osallistuminen ja sosiaalinen media

Kaupunkiaktivismi on vahvasti liitoksissa digitalisaatioon ja sosiaalisen median kehitykseen, ja kaupunkiaktivistiset toimijat hyödyntävät sosiaalisen median alustoja järjestäytymisessään ja toiminnassaan (Mäenpää & Faehnle, 2016). Vaikka Sukupolvienkortteli on alueellisesti ja tilallisesti rajattu paikka, jossa ihmiset kohtaavat toisiaan, ulottuu korttelin vuorovaikutus myös sosiaaliseen mediaan.

Sukupolvienkorttelilla on useampi aktiivinen Facebook-ryhmä, yksi kullakin talolla, ja lisäksi yksi yhteinen, koko korttelin ryhmä.

Facebook-ryhmille on muodostunut kolme pääasiallista tehtävää, joista ensimmäinen on tiedonjakaminen. Aukkaat saavat ryhmien kautta tietoa siitä, millaisia tapahtumia korttelilla on tulossa ja mitä muuta korttelin tiloissa tapahtuu. Myös esimerkiksi tulevista kokouksista tiedotetaan näillä kanavilla.

Toiseksi ryhmässä käydään paljon keskustelua korttelin ja talojen asioista. Aukkaat myös jakavat muitakin mahdollisesti kiinnostavia uutisia ja juttuja Jätkäsaaresta. Lisäksi erityisesti Hyväätoivonpuiston omistusasujien talon aukkaat kertoivat heidän ryhmässään keskusteltavan erityisesti asuntojen korjaustarpeista ja muista talojen ja asuntojen toimintaan liittyvistä konkreettisista asioista.

Kolmanneksi Facebook-ryhmien hyvin tärkeäksikin tehtäväksi on muodostunut toiminta erilaisten asioiden jakamis-, lainaamis- ja myyntialustana. Aukkaat harjoittavat paljon kirpputorityyppistä kaupankäyntiä ryhmässä ja julkaisevat myynti-ilmoituksia.

Haastateltavien mukaan aukkaat myös kyselevät ryhmässä monenlaisia asioita lainaan ja toiset aukkaat mielellään myös lainaavat omastaan kyselijöille. Emilia kertoo hyödyntäneensä ryhmiä useaan otteeseen, kun on tarvinnut jotain tavaraa:

No mun mielestä se Facebook-ryhmä on ihan mahtava. Siellä siis tosi paljon ihmiset kyselee lainataksaan jotain. Mäkin oon, mitäköhän kaikkee mä oon sieltä lainannu. Mä oon lainannu sieltä imuriä, suodatinpussii (nauraa). Mitäköhän muuta, pyöränpumppuu (nauraa). Siinä ne varmaan oli. - Emilia, 18-29-v.

Vaikka Facebookissa monista tapahtumista tiedotetaankin, toimii lisäksi virallisena tiedotusväylänä mobiiliapplikaatio, jonka kaikki aukkaat voivat ladata älypuhelimelleen. Korttelivalmentaja kertoi haastattelussaan, että kaikki viestintä on keskitetty sovellukseen, ja lisäksi myös jokaisessa talossa on sähköinen ilmoitustaulu, jotka on kytketty sovellukseen ja näin myös niiden kautta on tiedotusta mahdollista seurata. Mikäli asukas ei ole Facebookissa eikä voi tai halua ladata sovellusta älypuhelimelleen, on tietoa mahdollista saada näiden ilmoitustaulujen kautta.

Koeksä et se([Facebook]) on tärkeä väylä, et tietää mitä täällä talossa tapahtuu?
- Karoliina

Joo kyllä mä aina katon. Ja just näitä kokousinfoja. Ja ihan semmosta tärkeetäkin asiaa. - Marja, 65-74-v.

Infotaanko niitä asioita myös jossain muualla? -Karoliina

Joo, niitä on joka seinällä. Siellä on semmoset screenit alhaalla. Ja näissä on tommoset ilmotus... Varmaan on tuossakin missä on nuo kortteliemännät nii veikkaan et siinäkin on. Aika monessakin paikassa. - Marja, 65-74-v.

Haastateltavista yhdeksän oli mukana Facebookin ryhmissä: oman talonsa ryhmässä ja yhteisessä ryhmässä. Yksi haastateltava ei ollut mukana kummassakaan, mutta hänkin oli ladannut asukassovelluksen, jonka kautta sai tietoa. Vaikka tiedotus korttelin asioista tavoittaa Facebookiin kuulumattomat henkilöt muuta kautta, he jäävät kuitenkin paitsi korttelin asioita koskevista keskusteluista, jotka ryhmissä käydään.

No jos et olis Facebookissa, koetko että saisit kuitenkin tiedon, mistä kaikista asioista keskustellaan mitä täällä tapahtuu? - Karoliina

Aika huonosti varmaan saisin. Onhan noi näytöt tuossa, mutta ne ei oo kuitenkaan sellasia, että sä voisit sormella tökkiä niitä, vaan niissä on jonkin aikaa on joku. Sanotaan, et ootat siinä hissiä, ja siinä oli mielenkiintosta, ja se meni, hissi tuli, sä oot silleen, no mä menen nyt hissiin. Sit sä unohdat jo, mitä siellä oli. (...) Et kyllä varmaan kaikkein paras Facebookin kautta tapahtuva, jos vaan ihmiset kuuluu Facebookiin. - Timo, 45-64-v.

Olen tässä luvussa tarkastellut asukkaiden yhteistoimintaa, ja kaupunkiaktiivismin käsitteellä pääsin avaamaan toiminnan omaehtoisuutta. Yhteistoiminta onkin vapaaehtoista ja asukkaiden omasta mielenkiinnosta kumpuavaa, ja yhteisen toiminnan kautta asukkaiden kanssakäyminen ja osallisuus voivat lisääntyä. Aasukkaat voivat osallistua vuorovaikutukseen myös yhteisten Facebook-ryhmien kautta. Toin esiin, että yhteistoiminnassa on mukana tapahtuman luonteesta riippuen erityisesti eläkeläisiä sekä jonkin verran myös perheitä. Opiskelijoiden osallistuminen on puolestaan vähäistä. Tätä näyttää rajoittavan jonkin verran tapahtumien ajankohdat: päiväsaikaan tapahtumiin pääsee vain päiväväestö, eivätkä opiskelijat ja työssäkäyvät ehdi mukaan. Toisaalta myös viikonloppuisin ja iltaisinkin järjestetyissä tapahtumissa päiväväestö on siltikin ylliedustettuna. Usein sama tietty porukka on ollut korttelivalmentajan ohella järjestämässä tapahtumia. Asukastoiminnan vapaaehtoisuuden kääntöpuolena onkin mahdollinen toiminnan epäaktiivisuus. Kaikki asukkaat eivät ole tietoisesti hakeutuneet yhteisölliseen taloon, mikä myös saattaa rajoittaa osallistumista ja tapahtumien tekijöiden joukkoa.

6.4 Konseptin ulottuvuus

Neljäs analysoimani sukupolvien välisen vuorovaikutuksen ulottuvuus on konseptin ulottuvuus. Monisukupolvista, yhteisöllistä asumista on ehdotettu ratkaisuksi muun muassa muuttuvan ikärakenteen mukanaan tuomiin haasteisiin, kuten iäkkäiden

ihmisten avun tarpeeseen, itsenäisessä elämässä selviytymiseen ja yksinäisyyteen (Jolanki & Kröger 2017; Helamaa & Pylväinen 2012). On myös pohdittu, voiko monisukupolvinen asuminen luoda sukupolvien välistä avunantoa ja solidaarisuutta (Labit & Dubost 2016; ks. luku 2.2.2).

Tässä analyysiluvussa keskityn monisukupolvisen asumisen mahdollisuuksiin ja jäsenän sitä, voisivatko Sukupolvienkorttelilla tapahtuvat sukupolvien väliset kohtaamiset vastata joihinkin näistä kysymyksistä. Analysoin myös sitä, mikä mahdollisesti ei toteudu Sukupolvienkorttelilla vaan vaatisi vielä syvempää kehittämistä. Esiin nouseviin tuloksiin palaan myös myöhemmässä johtopäätösten luvussa. Analyysissa kiinnostukseni liikkuu sekä kollektiivisella tasolla että asukkaiden kahdenkeskeisissä kohtaamisissa.

6.4.1 Hiljainen turvallisuus ja sosiaalinen pääoma

Jo suunnitteluvaiheesta lähtien Sukupolvienkorttelin konseptin ideana on ollut luoda keskelle kaupunkia kylämäinen yhteisö, jossa asukkaat tuntisivat hieman toisiaan. Tällainen, arkkitehti Mari Matomäen termiä käyttäen, ” urbaani maalaisuus ” tarjoaisi asukkailleen enemmän tuttuutta ja turvallisuutta verrattuna tavalliseen kerrostaloasumiseen. Haastattelemilleni korttelin asukkaille toivottu yhteisöllisyys merkitsee muun muassa sitä, että he tietävät keitä heidän ympärillään asuu, että he voivat hieman rupatella naapureiden kanssa ja halutessaan osallistua yhteisiin tapahtumiin. Timolle naapureiden läheisyys ja tieto siitä, että muutkin ovat edes jollain tasolla sitoutuneet yhteisöllisyyteen, tuo turvan tunnetta:

No mä oon aika yksityinen ihminen, mä en oo hirveen yhteisöllinen. (...) Muuta kun että mulla on mukavat suhteet mun naapureihin ja mä nään niitä jossain yhteisissä tilanteissa tai tilaisuuksissa. Ja se luo semmosta niinkun jonkinlaisesta turvan tunnetta. Kun tunnet vähän sitä porukkaa, joka sulla ympärillä on. Että se ei olo vaan sitä, että elämä loppuu ja alkaa siinä ulko-ovella, että sen jälkeen toinen maailma, sisällä on sun oma maailma. Että se vähän sekottuu silleen, että sä tunnet, että oven ulkopuolellakin ollaan jollain tavalla oman porukan piirissä.
- Timo, 45-64-v.

Kuten Timo edellisessä sitaatissa kertoo, Sukupolvienkorttelin kylämäisyys näyttäisi toteutuvan jonkinlaisena perusturvallisuuden tunteena. Kutsun tätä kokemusta *hiljaiseksi turvallisuudeksi*. Hiljainen turvallisuus on kirjoittamatonta ja ääneen lausumatonta turvallisuutta, jota asukkaiden yhteenliittymät luovat. Hiljainen turvallisuus syntyy asukkaiden jatkuvissa kohtaamisissa ja yhteisissä tapahtumissa, kun naapurit alkavat tulla tavanomaista kerrostaloasumista tutummiksi.

Siis minähän olen onnellinen, kun saan asua keskellä kaikkea yksin. Kun ei halua olla yksin täysin, voi olla, että kuulee ääniä, juuri tuolta ikkunasta päin. Mä nään tapahtumat, mä en oo koskaan yksin. Mulla on se ikkuna (...) raollaan, että mä tavallaan ihan tän verran oon yhteydessä. (...) Jos on tällasta yhteisöllisyyttä sanotaan vaikka vanhainkotimuodossa, vai mikä se voisi olla, niin kannatan ajatusta. Mutta tämä, että kaikki ikäluokat on samassa, tähän on vielä hienompi juttu. - Sari, 45-64-v.

Myös Helamaa ja Pylvänen (2012, 17) korostavat yhteistoiminnan kautta syntyvää turvallisuudentunnetta merkittäväksi asiaksi asumisen yhteisöllisyydessä. Heidän mukaansa kontaktit naapureihin voivat rikastuttaa sosiaalista piiriä perheen ja ystäväpiirien ulkopuolelle. Yhteisöllisen toiminnan tuomien verkostojen onkin toivottu tuovan ratkaisuja monia piinaavaan yksinäisyyteen (mm. Jolanki ym 2017, 15). Sukupolvienkorttelin asukkaat voivat halutessaan hakeutua yhteistiloihin rupattelemaan muiden asukkaiden kanssa, ja haastatteluissa nousi esiin, että juttuseuraa löytyy, jos sitä haluaa. Sari kertoo, miten pienet kohtaamiset naapureiden kanssa voivat kanssa ehkäistä yksinäisyyttä:

(...) Ihmisellä yksinäisyys muuttuu ei-yksinäisyydeksi silloin, kun ihmisellä on aina ympärillä ihmisiä. Vaikkei puhuiskaan heidän kanssa, he on kuitenkin läsnä. - Sari, 45-64-v.

Yhteisöllisestä asumisesta ja yhteisöasumisesta käydyssä tutkimuskeskustelussa on usein nähty yhteisöasumisen rakentavan sosiaalista pääomaa (Labit 2015; Ruiu 2016; ks. luku 2.1). Asukkaiden sosiaaliset kontaktit ja hiljainen turvallisuus liittyvät myös tähän keskusteluun. Sosiaalisella pääomalla viitataan useimmiten sosiaaliin verkostoihin, vastavuoroisuuden normeihin ja luottamukseen (Iisakka & Alanen 2006).

Asukkaiden haastatteluissa nousi esiin, että kohtaamiset naapureiden kanssa luovat sosiaalista pääomaa – verkostoja ja yhteisiä toimintamuotoja, sekä myös yhteisiä sääntöjä ja normeja. Sukupolvienkorttelissa on haastattelujen perusteella havaittavissa *bonding*-tyyppistä sitovaa sosiaalista pääomaa (ks luku 2.1; Halpern 2005), joka on liitoksissa asukkaiden väliseen luottamukseen ja jaettuihin sääntöihin. Asukkaat kokevat muidenkin olevan ainakin jollain tasolla sitoutuneita talojen yhteisöllisyyteen. He myös kokevat, että voisivat saada muilta apua pyytäessään. Myös tällainen luottamus nousi haastatteluissa esiin, ja näen sen yhtenä hiljaisen turvallisuuden piirteenä.

Turvallisuudentunne ja asukkaiden suhteiden verkostossa syntyvä sosiaalinen pääoma lisäävät asukkaiden välistä solidaarisuutta. Haastatellut kokivat, että sukupolvet voivat

oppia jotain toisiltaan ja sukupolvien välisillä kohtaamisilla koettiin olevan positiivinen vaikutus asukkaisiin, kuten Pentti kertoo:

Kyllä ja mä luulen että tää tällanen tilanne muuttaa kans lasten käyttäytymistä. Että ne oppii kantamaan semmosta yhteisöllisyyttä ja kohteliaisuutta toista ihmistä kohtaan. Mä luulen, että se on kasvattanu heitä täällä. - Pentti, yli 75-v.

Asumismuodon nähtiin myös tarjoavan mahdollisuuksia erilaisuuden ymmärtämiseen ja hyväksymiseen. Haastatteluissa nousi esiin, että asukkaat ovat keskenään hyvin erilaisia ja heillä on erilaisia käyttäytymismalleja. Näiden kohdatessa haastatellut kokivat asukasyhteisön jäsenten oppivan hyväksymään erilaisuutta. Myös Validian erityisasumisen positiiviset vaikutukset nousivat esiin haastatteluissa. Integroimalla erityisasunnot osaksi tavallista kerrostaloa (ks. Helamaa & Pylvänen 2012) on mahdollista tuoda myös Validian asukkaat tavallisen asumisen piiriin, ja samalla muut asukkaat tottuvat elämään yhdessä kaikenlaisten asukkaiden kanssa. Sarin mielestä monisukupolvinen asumismuoto voi avartaa asukkaiden maailmankuvaa:

Läsnäolo on ihan hirvittävän suuri ja siinä se oma rikkaus kasvaa sillä, että kaikki on erilaisia, niin saa imettyä itseensä paljon semmosia juttuja ja ideoita, käyttäytymistä tai puhemuotoja, mitä ei ois muuten, tähänkin ikään mennessä, tullu ajatelleeksikaan. - Sari, 45-64-v.

6.4.2 Haasteena monisukupolvinen apu

Naapureiden ollessa tuttuja, voi asukkaiden välille syntyä keskinäistä avunantoa.

Naapuriapu on perinteisesti kyliin ja maaseutuun itsestään selvästi liitettävä ominaisuus, joka tukee arjessa selviytymistä (Hämeenaho 2012, 96). Sukupolvienkorttelin ideana on ollut siirtää tällainen kylämäinen naapuriapu kaupunkimaiseen ympäristöön, jossa ihmiset voisivat auttaa toisiaan. Asukkaiden haastatteluissa kävi ilmi, että naapuriapua on korttelissa olemassa jo joissain muodoissa. Naapurit lainaavat toisiltaan tavaroita ja muita hyödykkeitä Facebook-ryhmien välityksellä sekä koputtamalla toistensa ovelle. Eräs pyörätuolia käyttävä asukas kertoi, että hän on myös joskus kaatunut, jolloin korttelilaiset miehet ovat auttaneet nostamaan hänet takaisin ylös. Haastattelemani ikäihmiset kertovat saavansa apua esimerkiksi roskien viennissä ja muissa pienissä arkisissa asioissa, ja liikuntarajoitteiset haastateltavat kertoivat aina saavansa apua halutessaan, esimerkiksi ovien availuissa.

Vaikka naapuriapua on jossain määrin korttelilla jo olemassa, haastatelluilla asukkailla on kuitenkin toiveita vielä tiiviimmästä avunannosta. Monisukupolvista asumista Ranskassa ja Saksassa tutkineiden Anne Labitin ja Natalie Dubostin mukaan (2016) eri-

ikäisten asukkaiden sitoutuminen yhteisölliseen asumiseen voi luoda sukupolvien välisen avunannon muotoja. Heidän tutkimissaan yhteisöissä vanhemmat ihmiset hoitivat perheiden lapsia, ja vastavuoroisesti nuoremmat perheet katsoivat vanhempien ihmisten perään ja auttoivat heitä silloin kuin tarvittiin. Labitin (2015, 40) mukaan puolijulkiset yhteistilat voivat edesauttaa tällaisen asukkaiden välisen avunannon syntymistä. Labitin ja Dubostin (2016) tutkimat asuinyhteisöt ovat hyvin erilaisia suhteessa Sukupolvienkortteliin, eikä niitä tämän vuoksi voida suoraan vertailla. Kuitenkin Labitin ja Dubostin tutkimustulokset nostavat mielenkiintoisesti esiin, miten sukupolvien väliset keskinäiset suhteet ja avun verkostot voisivat mahdollisesti toteutua monisukupolvisessa asumisessa.

Myös Sukupolvienkorttelin asukkaiden haastatteluissa nousi esiin toiveita ja odotuksia naapureiden välisestä avusta, ja tavoista, joilla eri-ikäiset asukkaat voisivat auttaa toisiaan. Eri-ikäisillä ja korttelin eri ryhmillä on erilaisia kokemuksia, toiveita ja näkemyksiä siitä, minkälaista apua he tarvitsisivat. Kuitenkaan sukupolvien välisen avunannon muotoja ei ollut vielä juurikaan muodostunut. Erityisesti perheelliset ja iäkkäämmät haastatellut toivat esiin omia tarpeitaan. Asukashaastatteluissa nousi esiin, että vanhempi polvi toivoisi nuoremmilta apua IT-asioissa:

Siis mulla olis suuri tarve, mutta se kynnys siihen pyytämiseen on suuri. Mullahan on siis tää tietotekniikka. (...) - Pentti, yli 75-v.

Mut oisko just nää IT - nää tietokoneasiat sellasia, missä vois pyytää apua? - Karoliina

Semmonen ois tervetullutta. Joskus kun menee jumiin, niin mä oon soittanu Elisaan vikapäivystykseen ja aina on sit järjestynny sillä tavalla. Et mä en oo mikään tekninen ihminen ollenkaan, mutta neuvojen mukaan on sit pärjänny. Mut ois kiva, kun täällä olis, että vois soittaa, että tuuksä katsomaan. - Pentti, yli 75-v.

Oisko se just sellanen, missä nuorempi sukupolvi vois auttaa vanhempia? - Karoliina

Se ois kyllä just siinä. Ja sitä mä oon ajatellutkin, että pitäis joskus olla tämmönen lista ihan tuolla toimistossa, luettelo vapaaehtoisista henkilöistä, jotka voisi missäkin asioissa tulla auttamaan. - Pentti, yli 75-v.

Perheellisillä ihmisillä puolestaan olisi toiveita erityisesti lastenhoidon suhteen. Laura kertoi hieman odottaneensa taloon muuttaessaan, että yhteisöllinen kortteli voisi tarjota jonkinlaisen turvaverkon ja konkreettista apua yksinhuoltajavanhemmalle. Kuitenkaan hän ei ole toistaiseksi löytänyt apua lapsen hoidossa. Asukkaat toivat esiin, että Hoasin talossa saattaisi hyvinkin asua opiskelijoita, jotka korvausta vastaan voisivat hoitaa

lapsia. Haastateltavat myös näkivät, että eläkeläiset voisivat auttaa heitä lastenhoidossa ja toimia niin sanottuina varamummoina.

Ooksä nähny täällä mitenkään, että eri-ikäiset auttais toisiaan? Sanotaan vaikka nuoremmat vanhempia tai... - Karoliina

No mä en oo kyllä henkilökohtaisesti sellasta huomannut. Vaikka mä joskus sillon, kun mä kuulin tästä sukupolvienkortteli-ajatuksesta, mä just mietiskelin semmosia skenaarioita, että löytäisin jonkun mummon, joka vois hoitaa lasta pari tuntia tai tälleen. Mut sitä ei käytännössä oo tapahtunu, mutta ehkä se pitäis vielä yrittää etsiä täältä semmonen henkilö. - Timo, 45-64-v.

Nuoremmat, lapsettomat ihmiset eivät itse tuoneet esiin omia tarpeitaan. Kuitenkin he kokivat, että voisivat auttaa vanhempaa polvea tai apua tarvitsevia. Tämän uskottiin kuitenkin vaativan suurempaa järjestämistä, jonkinlaista alustaa tai korttelivalvojen organisoimaa toiminnan muotoa.

Voisko sun mielestä eri-ikäiset auttaa täällä jotenkin toisiaan? Vaikka jossain arjen asioissa? -Karoliina

Joo, kyl mä uskon. Ainakin silleen, että nuoremmat vois auttaa noita vanhempia. Ja sit kun täällä on perheitä, niin siinäkin vois sit viettää aikaa. Mä uskon, että nuoremmat vois viettää niiden lasten kaa, tai sit vanhemmatkin ihmiset vois tykätä viettää aika pienten lasten kaa. Mä oon ite aikanaan tehny töitä semmosena – ei niinku lähihoitajana- mut mä oon viettäny aikaa vanhusten kaa ja käyny niille kaupassa ja vieny roskia. Ja oikeestaan mä huomasin, et ne halus vaan et mä vietän niiden kaa aikaa ja juttelen. Ja jotain tollasta mä uskon, että joku vois ehkä. - Julia, 18-29-v.

Asukkaat kertoivat avun pyytämisen olevan heille vaikeaa. Jolanki ym. (2017, 113) esittävät, että pärjäämisen eetos on juurrettu syvälle suomalaiseen kulttuuriin. Heidän tutkimuksensa asumisen yhteisöllisyydestä ja hyvästä vanhuudesta kuitenkin osoitti, että yhteistoiminta tuo sosiaalisia kontakteja ja näin madaltaa myös avun pyytämisen kynnystä (mts. 113). Avun pyytämisessä voidaan vaatia tuttuutta ja vastavuoroisuutta. Sukupolvienkorttelin haastatellut asukkaat kaipaisivat tiiviimpiä, kahdenkeskeisiä suhteita, jotta apua voisi pyytää. Haastateltavat eivät olleet toistaiseksi luoneet paljoa suhteita eri-ikäisten kanssa, jotta esimerkiksi lastenhoitoavun pyytäminen opiskelijanuorilta tai eläkeläisiltä olisi luontevaa.

Mut kyl se edelleenkin vaatis jotain sellasta syvempää tutustumista, että vois jättää tai kehtais pyytää et vois viedä tän lapsen hoitoon. - Laura, 30-44-v.

--

Tuntuistko se sit turvalliselta jättää lapsi tästä jonkun korttelilaisen hoidettavaks? - Karoliina

Joo, kyl se ehkä eri tavalla, kun veis johonkin ulkopuolelle. Varsinkin jos se ois joku tämmönen ihminen, johon on jo tutustunut ja jonkun verran jutellu. - Laura, 30-44-v

Monisukupolvista asumista Ranskassa ja Saksassa tutkineiden Anne Labitin ja Nathalie Dubostin (2016, ks. luku 2.2.2) tutkimassa kahdessa saksalaisessa asuinyhteisössä vanhemmilla ikäluokilla oli paljon ylimääräistä aikaa ja he näkivät perheiden olevan kiireisiä. Tästä huolimatta sukupolvet auttoivat aktiivisesti toisiaan ja henkilökohtaisia syvempiä suhteita oli muodostunut. Tämän tutkimusten tulosten mukaan myös Sukupolvienkorttelilla nuorten ja työssäkäyvien elämäntyöli nähdään kiireisenä, mikä rajoittaa sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Sukupolvien välisiä henkilökohtaisia suhteita ei ole muodostunut samoissa määrin.

Vaikka haastatteluissa ei noussut esiin asukkaiden muodostamia monisukupolvisia suhteita, Sukupolvienkorttelin asukkaat olivat kuitenkin rakentaneet kahdenkeskeisiä ystävyyssuhteita toisiinsa ja vierailivat toistensa kodeissa. Suhteita oli muodostettu samaan vertaisryhmään kuuluvien kanssa, esimerkiksi perheiden vanhemmat toisten vanhempien kanssa, lapset lapsien kanssa ja eläkeläiset eläkeläisten kanssa. Kuitenkin kaikki haastateltavat olivat avoimia kaikenlaisille tuttavuuksille.

(...) Entä mitä sä aattelet, haluaisitko sä löytää ystäviä täältä tai parempia tuttavuuksia? – Karoliina

No olishan se tietysti ihan kiva. Mut ne tulee sattumoisin. Että ihminen tapaa aina sellasia ihmisiä, joita kulloinkin tarvitsee. - Pentti, yli 75-v.

Labitin ja Dubostin (2016) mukaan samaan vertaisryhmään kuuluvat ihmiset luovat helpommin vahvempia suhteita keskenään. Samanlainen ilmiö oli havaittavissa Sukupolvienkorttelissa. Jotkut haastateltavat ovat tutustuneet joihinkin naapureihin enemmänkin, ja vierailevat toistensa kodeissa. Kuitenkaan monisukupolvisia suhteita ei niinkään noussut haastatteluissa esiin. Syvempiä suhteita oli luotu lähinnä omien vertaisryhmien kanssa, perheet perheiden kanssa, yksinhuoltajaäiti muiden yksinhuoltajaäitien kanssa ja eläkeläiset eläkeläisten kanssa. Labit (2015) toi tutkimuksessaan esiin, että suhteet saman ikäisten kanssa saattavatkin muodostua hyvin tärkeiksi asukkaille.

Tässä analyysiluvussa olen analysoinut konseptin tasoa eli monisukupolvisen asumisen tuomia mahdollisuuksia ja toisaalta haasteita, joita haastatteluaineistosta nousi esiin. Esitin, että asukkaiden tuttuus tuottaa hiljaista turvallisuutta eli perusturvallisuuden tunnetta. Jatkuva kohtaaminen erilaisten ja eri-ikäisten naapureiden kanssa näyttää

aineiston perusteella tuottavan myös sosiaalista pääomaa ja avartavan asukkaiden maailmankuvaa. Toin kuitenkin esiin, että vielä tiiviimmälle asukkaiden väliselle avulle olisi toivetta, jokaisella ikäryhmällä omien tarpeidensa mukaisesti. Iäkkäillä ihmisillä olisi toiveita apuun tietokoneenkäytössä ja perheillä puolestaan lastenhoidon kanssa.

6.5 Tutkimuksen osallistava osa

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen osallistavan osan tulokset. Osallistava osa toteutettiin tutkimuksen aivan lopuksi huhtikuussa 2019, kun tutkimustulokset olivat jo selvillä. Osallistava osa oli asukasilta, jossa esittelin työni tulokset ja kuulin, mitä asukkaat ovat niistä mieltä. Tällä tavalla otin asukkaat mukaan tutkimukseni tekemiseen myös aktiivisina tiedon tuottajina, ei vain tutkittavina. Tilaisuuden kutsussa tehtiin selväksi, että tutkimustulosten esittämisen lisäksi tarkoitus on kirjata ylös illan aikana esiin nousevia aiheita ja asukkaiden mielipiteitä. Toteutin tämän osallistavan osan kokeillakseni tällaisen tutkimusotteen käyttöä sosiologisessa tutkimuksessa, ja seuraavaksi kerron siitä saamistani tuloksista ja kokemuksistani.

Tilaisuudessa esittelin tutkimukseni ja tulokset, ja halusin kuulla asukkaiden mielipiteitä siitä, missä määrin havaintoni ovat yleistettävissä. Asukkaat saivat myös mahdollisuuden keskustella siitä, nousiko esiin jotain merkittävää. Tilaisuudessa ilmeni, että tuloksillani antama kuvaus korttelilla tapahtuvasta vuorovaikutuksesta kuvaa hyvin asukkaiden näkemystä korttelista.

Asukkaat kokivat tutkimustulokseni korttelista löytämästäni hiljaisesta turvallisuudesta merkittävänä tuloksena. He yhtyivät näkemykseeni siitä, että korttelilla asukkaat tuntevat olevansa osa yhteisöä, johon muutkin ovat jollain lailla sitoutuneet. Heidän mukaansa juuri hyvät suhteet naapureihin, hyvä ilmapiiri ja naapureiden läheisyys voivat toteutua tällaisena hiljaisena turvallisuudentunteena. Asukkaat mainitsivat myös, että korttelilla on vahva me-henki, joka tukee väitettäni sosiaalisissa suhteissa muodostuvasta arkea tukevasta verkostosta. Asukkaat kertoivat monien rupattelevan käytävillä, tiettyjen asukkaiden seurustelevan asukastuvassa ja kaikkien tervehtivän. Tällaiset kohtaamiset luovat heidän mukaansa hyvää henkeä korttelille.

Myös tutkimustulokseni siitä, että eri-ikäiset toivoisivat sukupolvien välistä tiiviimpää avunantoa, herätti keskustelua. Asukkaiden välillä tapahtuu jo nyt sosiaalisuutta kahdenkeskeisellä ja kollektiivisella tasolla, mutta näitä suhteita ei aineistoni perusteella ole vielä paljoa saatu jäsennettyä keskinäiseksi avunannoksi. Korttelilla on jo olemassa

toimivia kollektiivisia väyliä, ja ehdotin asukkaille, voisiko avunantoa järjestää jonkin alustamaisen ratkaisun kautta. Tällainen voisi olla esimerkiksi aikapankki.

Aikapankkitoiminnalla tarkoitetaan pieniä vastavuoroisuuteen perustuvia järjestelmiä, joissa ihmisten välisiä palveluja vaihdetaan keskenään hyödyntämällä aikapankin alustaa. Ideana aikapankissa on, että kaikki työ on samanarvoista.

Aikapankkisysteemissä on käytössä oma rahayksikkö, joka esimerkiksi Stadin aikapankissa on ”tovi”, jollaisen saa lahjoittamalla aikaansa auttamalla muita.

Keräämiään toveja voi käyttää vastaanottamalla apua joltain toiselta. (Mäenpää ym. 2017, 157; Stadin aikapankki 2010.) Tällaisella tai jollain muulla systeemillä voisi yhdistää esimerkiksi lastenhoitoapua tarvitsevat perheet ja tietokoneen ja älypuhelimien käytössä apua tarvitsevan vanhemman sukupolven.

Asukkaat näkivät tällaisen ehdotuksen mahdollisena, mutta käytännössä vaikeana toteuttaa Sukupolvienkorttelissa. Kaikki verkossa toimivat alustat ovat hankalia, sillä ne rajaavat vanhempaa väestöä pois sovelluksen käyttäjistä. Asukkaat yhtyivät tutkimustulokseeni siitä, että korttelin vanhempi väestö tarvitsisi apua juuri tietokoneen ja älypuhelimien käytössä. Aikapankki toimii lähtökohtaisesti verkossa, mutta Sukupolvienkorttelin etuna on sen paikkaan liitoksissa oleva rakenne. Asukkaat ovat fyysisesti lähellä toisiaan, joten apukin voisi olla paikallisuuteen perustuvaa. Jokin kollektiiviseen alustaan perustuva systeemi voisi asukkaiden mielestä olla hyvä, mutta se ei saisi olla käyttöjärjestelmältään vaativa, jotta kuka tahansa voisi ottaa sen käyttöön. Eräs asukas ehdottikin miten avun tarjoajat ja tarvitsijat tuotaisiin yhteen. Jokainen voisi ilmaista oman osaamisensa, ja avun tarjoaminen voisi tapahtua kokoamalla yhteen listan nimistä, joihin voisi tarvittaessa ottaa yhteyttä. Asukkaat myös lisäsivät, että ovat kuulleet joidenkin perheiden hankkineen lastenhoitoapua Hoasin talon opiskelija-asukkailta palkkaa vastaan. He näkivätkin, että tällaiset kahdenkeskeiset suhteet voisi olla paras tapa yhdistää avun tarvitsijat ja auttajat.

Tilaisuudessa nousi vahvasti esiin myös yhteistoiminnan järjestäminen.

Tutkimustulokseni kollektiivisesta toiminnasta yhdistyivät vahvasti asukkaiden näkemyksiin, ja lisäksi asukkaat toivat mielipiteillään myös päivitettyä tietoa aiheesta. Korttelin yhteistoiminta on tämän tutkimuksen valmistumishetkellä murrosvaiheessa, sillä kaksi vuotta korttelilla työskennellyt korttelivalmentaja on lopettanut tehtävässään. Tämä toi tilaisuudessa mielenkiintoisesti esiin sen, mikä on muuttunut aineistonkeruuni ajankohdan jälkeen. Korttelivalmentaja oli usein vastuussa tapahtumien järjestämisestä,

mutta jatkossa vastuu on täysin asukkailla itsellään. Asukkaat ovat muodostaneet korttelitiimin, joka järjestää tapahtumia, ja Settlementiasunnoilla on lisäksi oman talon sisäistä toimintaa. Kuitenkin asukkaita on vaikea saada sitoutettua mukaan, ja yhteistoiminta hakee tällä hetkellä muotoaan. Asukkaat näkivät, että järjestämisen ei tulisi kasautua vain yhden ihmisen harteille, vaan tekijöitä tarvittaisiin paljon mukaan. Heidän mielestään yhteistoiminnan potentiaalia ja ihmisten tietoja ja taitoja on jäänyt käyttämättä, ja ihmisiä on ollut vaikea saada mukaan järjestämään. Kollektiivisen toiminnan ratkaiseminen onkin korttelin seuraavia suuria haasteita ja kehittämiskohteita.

Mielestäni tällainen osallistava tutkimusote tuotti hedelmällisiä tuloksia. Esiin nousi sekä hyötyjä että haasteita, joita tällainen tutkimusote voi tuoda. Asukasillassa selvisi, että tutkimustulosteni kuvaus korttelin vuorovaikutuksesta kuvaa hyvin asukkaiden näkemystä korttelista. Tämä vahvistaa tulosten paikkansapitävyyttä ja nostaa tutkimuksen validiteetin ja reliabiliteetin tasoa. Validiteetin käsitteellä viitataan yleisimmin siihen, tutkitaanko tutkimuksessa sitä, mitä sen on tarkoitus tutkia (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136). Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan laadullisessa tutkimuksessa validiteetilla tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä, ovatko tutkimus, tulokset ja tehdyt päätelmät päteviä. Pertti Töttö (2004) on huomauttanut, että tutkimuksella voidaan aina vain raapaista tutkittavan ilmiön pintaa. Tutkittavasta ilmiöstä ei siis ole koskaan mahdollista luoda täysin kokonaisvaltaista kuvausta eikä kuvata tutkimusraportissa täysin sellaisena kuten tutkija sen tutkimustilanteessa näkee. Tutkimuksen vakuuttavuutta voidaan kuitenkin arvioida sillä perusteella miten hyvin tutkijan konstruktiot vastaavat tutkittavien käsityksiä. (Saaranen & Puusniekka 2006.) Kuten asukasillassa kävi ilmi, tutkimustulokseni mukainen kuvaus ilmiöstä vastaa tutkittavien käsityksiä, mikä vahvistaa päätelmää tutkimuksen validiteetista.

Tutkimuksen reliabiliteetilla viitataan puolestaan siihen, onko tutkimus toistettavissa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136). Asukkaiden osallistaminen tutkimustulosten arvioimiseen voi mielestäni nostaa myös tutkimuksen reliabiliteettia, sillä saatu palaute asukasillassa voi vähentää aineiston satunnaisuuden riskiä. Haastatteluihin päätyi vain hyvin pieni osa kaikista asukkaista, ja tällaisessa haastattelututkimuksessa voikin olla riskinä tietynlaisten asukkaiden valikoituminen mukaan tutkimukseen. Tuomalla tutkimustulokset muidenkin asukkaiden nähtäväksi voidaan varmentaa sitä, että samoihin tutkimustuloksiin voitaisiin päätyä myös uudestaan. Laadullisen tutkimuksen ajallista reliabiliteettia arvioidessa on tosin huomioitava, että tarkoituksaan ei ole luoda

tutkittavasta kohteesta muuttumatonta kuvaa, vaan historia ja luonnolliset muutokset vaikuttavat tutkimuskohteeseen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kuitenkin asukasillassa saatu asukkaiden palaute antaa viitteitä käytettyjen metodien ja aineistosta saatujen tutkimustulosten luotettavuudesta.

Ennen asukastilaisuutta ei minulla ollut tietoa osanottajien lukumäärästä, ja tilaisuuteen saapui lopulta paikalle vain neljä keskusteluun osallistunutta aikuista asukasta. Mukana oli lisäksi yksi taaperoikäinen lapsi, joka keskittyi vain leikkimiseen. Asukkaiden määrä jäi toivomaani pienemmäksi, mutta vähäisellä osanottajien määrällä oli sekä hyviä että huonoja puolia. Koska asukkaita tuli paikalle vain vähän, käytiin tuloksia läpi hyvin keskustelunomaisesti, mikä oli mielestäni erittäin hedelmällistä. Keskustelimme jokaisesta tuloksesta erikseen, joten aiheet eivät ehtineet unohtua kuulijoilta. Koska asukkaita oli näin vähän, jokainen rohkaistui puhumaan, ja kaikkien näkökulmia kuultiin. Tämä oli varmasti suotuisin seuraus, joka vähäisestä osanottajamäärästä koitui. Paikalle saapuneet asukkaat edustivat keskenään täysin eri ikäluokkia, joten kaiken ikäisten ääni nousi esiin myös tässä tutkimuksen vaiheessa.

Haasteena tällaisessa tilaisuudessa voi olla se, että jotkut asukkaat vievät enemmän puheenvuoroja keskustelussa, kuten tässäkin tapauksessa kävi. Yksi asiasta hyvin kiinnostunut asukas oli äänessä eniten. Tämä on varmasti hyvin tyypillistä, ja tällöin rohkeampi ja kovaäänisempi henkilö voi jättää hiljaisemmat varjoonsa. Tässä kyseisessä tilanteessa matala osanottajien määrä madalsi kuitenkin kynnystä ottaa osaa keskusteluun, joten kaikki saivat puhua. Riskinä oli, että paikalle saapuisi vain esimerkiksi tiettyä ryhmää edustavia ihmisiä, jolloin keskustelu olisi voinut muodostua hyvin yksipuoliseksi. Nyt niin ei käynyt, vaan paikalla oli eri ikäluokkia edustavia ihmisiä, sekä omistus- että vuokra-asujia.

Suurempi osanottajamäärä asukasillassa olisi tarjonnut kattavamman otoksen Sukupolvienkorttelin asukkaista, ja useita mielipiteitä jäi nyt varmasti kuulematta. Esiin nousseet äänet eivät siis välttämättä vastaa koko yhteisön yleistä näkemystä. Koen kuitenkin, että jo neljänkin henkilön mielipiteet vahvistavat esittämiäni argumentteja, sillä keskenään ne olivat niin yhteneväisiä.

Osallistava osa toteutettiin tutkimuksen aivan loppuvaiheessa, kun tulokset ja johtopäätökset olivat jo selvillä ja kirjattu. Tämän vuoksi on helppo pitää erillään tutkimuksen vaiheet ennen asukasiltaa, ja nähdä sen vaikutukset johtopäätöksiin.

7. Johtopäätökset

7.1 Tulokset

Edellisissä luvuissa olen esitellyt aineistoni analyysia ja tuloksia lähestymällä Sukupolvienkorttelilla tapahtuvaa sukupolvien välistä vuorovaikutusta sen neljän eri ulottuvuuden kautta. Näitä olivat kohtaamisten toiminnallinen ulottuvuus, kohtaamisten tilallinen ulottuvuus, kollektiivisen toiminnan ulottuvuus ja konseptin ulottuvuus. Seuraavaksi vedän hieman yhteen tutkimuksen tuloksia peilaamalla niitä luvussa neljä esittämiini tutkimuskysymyksiin. Tutkimusongelmakseni esitin, miten sukupolvien välisen vuorovaikutuksen kautta rakennetaan asukasyhteisöä Sukupolvienkorttelissa. Tämä ongelman erittelin kolmeen tutkimuskysymykseen.

Näistä ensimmäiseen kysymykseen – millaisia vuorovaikutuksen muotoja korttelissa esiintyy – etsin vastausta erityisesti ensimmäisessä ja kolmannessa analyysiluvussa, kun erittelin mahdollisimman konkreettisesti kohtaamisten ja yhteistoiminnan tasolla tapahtuvaa vuorovaikutusta. Analyysissa selvitin asukkaiden välille muodostuvia hentoja suhteita, jotka syntyvät heidän jatkuvissa kohtaamisissaan. Tällaista toimintaa jäsensin hyödyntäen Marja-Liisa Honkasalon (2008) pienen toiminnan käsitettä ja relationaalisen sosiologian käsitystä toiminnasta (ks. Crossley 2011). Näiden käsitteiden avulla pyrin analyysissa valottamaan kaikkein pienintä mahdollista sosiaalista toimintaa ja ymmärsin jo seurassa olemisen vuorovaikutukseksi. Tällaisten toisinaan hennoiksi jäävien suhteiden kautta syntyy asukkaiden suhteiden rihmasto eli asukasyhteisö. Asukasyhteisön muodostaminen on prosessimaista, ja se muovautuu jatkuvasti jokaisessa kohtaamisessa ja luodussa suhteessa toisiin asukkaisiin. Tutkimustuloksena on, että vuorovaikutuksen muotoja ovat asukkaiden kohtaamiset käytävillä, tervehtimiset ja rupattelu naapureiden kanssa. Vuorovaikutuksella ilmeni myös rajoituksia, ja jäsensin asukkaiden välisten keskustelujen jakautuvan kolmeen pääteemaan: talon asioihin, seurallisuuteen ja henkilökohtaisiin aiheisiin. Uuteen taloon liittyvät korjaus- ja parannusehdotukset on suosittu puheenaihe, ja toisaalta asukkaat rupattelevat keskenään myös kevyistä aiheista, joita vertasin Simmelin seurallisuuden käsitteeseen ja sen ylä- ja alakynnykseen. Yläkynnys tarkoittaa seurusteluun osallistuvien yhteiskunnallisen aseman, varallisuuden ja maineen, sulkemista vuorovaikutuksen ulkopuolelle, ja alakynnyksellä puolestaan Simmel viittaa kaikkein persoonallisimman rajaamista seurustelusta pois (Noro 1991, 47). Henkilökohtaisemmat

asiat asukkaat kertoivat säästävänsä vain parempien tuttujen kanssa käytäviin keskusteluihin.

Asukkaat kohtaavat toisiaan myös kollektiivisella tasolla eli yhteisissä tapahtumissa. Tuloksena on, että myös yhteistoiminta on osoitus asukkaiden sosiaalisesta toiminnasta. Jäsensin omaehtoisuutta hyödyntämällä kaupunkiaktiivismin käsitettä (Mäenpää & Fahnle 2016). Sukupolvienkorttelilla osallistuminen kollektiiviseen toimintaan on täysin vapaaehtoista ja omasta mielenkiinnosta kumpuavaa. Sukupolvienkorttelin yhteistoiminnasta jokainen asukas voi ottaa irti sen, mitä hän itse haluaa, tarvitsee ja mihin hänellä riittää ajallisia resursseja.

Tulosten mukaan vapaaehtoisuuden kääntöpuolena on kuitenkin toiminnan mahdollinen epäaktiivisuus. Kun minkäänlaista velvoitetta yhteistoimintaan ei ole, voi tekijöiden joukko jäädä pieneksi. Kaikki Sukupolvienkorttelin asukkaat eivät ole hakeutuneet erityisesti yhteisöllisen asumisen piiriin, vaan ovat muuttopäätöksessään priorisoineet esimerkiksi halpaa vuokraa, hitas-omistusasumista tai keskeistä sijaintia Helsingissä. Tämä rajoittaa myös mahdollisia yhteistoiminnan tekijöiden joukkoa, ja talokohtaisia eroja onkin havaittavissa. Setlementtiasunnoista osallistuu eniten henkilöitä yhteistoimintaan, ja Hoasilta puolestaan vähiten. Potentiaalisia toiminnan tekijöitä löytyisi mahdollisesti enemmän, jos kaikki asukkaat olisivat alun perinkin sitoutuneet yhteistoimintaan. Tuloksena on, että tapahtumista ja yhteistoiminnasta jo valmiiksi kiinnostuneet asukkaat ovat aktiivisia osallistujia, ja tämä näyttäisi koskevan suurimmaksi osaksi päiväväestöä.

Toisen tutkimuskysymykseni – miten korttelin yhteistilat vaikuttavat kanssakäymiseen – esitin aineistolleni erityisesti toisessa, tilallisen ulottuvuuden analyysiluvussa. Vastinparina asukkaiden haastatteluille ja havainnointiaineistolle hyödynsin korttelin suunnitelleen arkkitehdin Mari Matomäen haastattelua. Arkkitehtuurillisella suunnittelulla on pyritty mahdollistamaan asukkaiden kohtaamisia, ja myös käytännössä tilalliset ratkaisut tarjoavat asukkaille paikkoja vuorovaikutukselle. Tutkimustuloksena on, että asukkaat kohtaavat spontaanisti käytävillä ja korttelisilmuissa, ja toisaalta saattavat myös hakeutua yhteisötiloihin seurustelua varten. Samalla asukkaiden sosiaalinen kanssakäyminen myös muokkaa tiloja. Korttelin yhteistiloista muodostuu omanlaisiaan, ja ne saavat omia käyttötarkoituksiaan asukkaiden arkisissa toiminnoissa. Suunnittelusta irralliset asiat, kuten esimerkiksi Helsingin sanomat tai Playstation voivat

olla tekijöitä, jotka tuovat asukastupaan kävijöitä. Samalla tiloista, niiden käytöstä ja niihin hankittavista asioista käydään korttelin asukkaiden kesken neuvotteluja. Yhteistoiminnallaan asukkaat tekevät yhteistiloista puolestaan myös kollektiivisen kohtaamisen paikkoja.

Kolmas tutkimuskysymykseni – miten kanssakäymisen monisukupolvisuus toteutuu Sukupolvienkorttelilla tapahtuvissa kohtaamisissa ja yhteistoiminnassa – on kulkenut mukani koko analyysin ajan, ja on liitoksissa myös kahteen edelliseen tutkimuskysymykseen. Tähän kysymykseen etsin vastausta erityisesti myös viimeisessä, konseptin ulottuvuuden analyysiluvussa. Tulosten mukaan monisukupolvisuus toteutuu kohtaamisten tasolla, sillä asukkaat kohtaavat kaiken ikäisiä ja kaikenlaisia asukkaita. Tilallisuuden tasolla sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa on kuitenkin rajoituksia. Keskeisenä tuloksena on, että sukupolvilla on hieman eri areenat korttelilla. Asukastuvassa on monia eri toimintoja, kuten leikkipaikka ja Playstation, jotka kiinnostavat lapsia, ja päivän lehti ja mahdollisuus seurusteluun, jotka taas vetävät ikäihmisiä paikalle. Eri toiminnot yhdistävät nämä eri sukupolvet samaan tilaan. Kuitenkaan nuoret eivät asukastupaa niinkään käytä. Nuorten areenaksi korttelilla onkin muodostunut erityisesti kuntosali. Käytävät ja pesutupa ovat puolestaan kaikkien käytössä yhtä lailla ja siten sukupolvien kohtaamisen paikkoja.

Eri-ikäiset eivät myöskään osallistu aivan samalla tavalla korttelilla järjestettäviin tapahtumiin. Eläkeläisillä ja muulla päiväväestöllä on enemmän aikaa ja kiinnostusta osallistua päiväsaikaankin järjestettäviin tapahtumiin. Perheet ja työikäiset osallistuvat tapahtumiin jonkin verran, mutta opiskelijoita ja nuoria ei tapahtumissa käy paljoa. Ajankäytön erilaisuus näkyi myös kohtaamisten tasolla: päivisin korttelin tiloissa liikkui enimmäkseen eläkeläisiä, kun taas ilta-aikaan työssäkäyvät ja opiskelijat käyttivät yhteistiloja enemmän.

Tulosten mukaan sillä, että eri-ikäiset ja erilaiset ihmiset kuitenkin kohtaavat korttelilla, on positiivisia vaikutuksia. Erilaisten asukkaiden kohtaaminen voi avartaa asukkaiden maailmankuvaa ja näin lisätä sukupolvien välistä solidaarisuutta. Tutkimustulosten mukaan kohtaamiset naapureiden kanssa luovat myös sosiaalista pääomaa eli yhteisiä toimintamuotoja, verkostoja, luottomusta ja normeja. Esittelin keskeisenä tutkimustuloksenani hiljaisen turvallisuuden, jota asuminen tuttujen naapurien ympäröimänä luo. Haastatteluissa nousi esiin, että naapureiden tunteminen tuo

perusturvallisuuden tunnetta. Keskeisenä tutkimustuloksena oli myös, että korttelissa syntyvät sosiaaliset kontaktit voivat myös ehkäistä yksinäisyyttä. Moni haastateltava kertoi myös saaneensa naapureiltaan apua avainten jäädessä kotiin, pyörätuolissa olevia asukkaita auteltiin ovien avaamisessa, ja iäkkäitä haastateltavia oli autettu esimerkiksi roskien viennissä.

Asukkailla olisi kuitenkin toiveita vielä konkreettisempaan sukupolvien väliseen apuun. Tulosten mukaan perheet toivoisivat apua erityisesti lastenhoidossa, missä apua voisi pyytää sekä eläkeläispolvelta että opiskelija-asukkailta. Ikäihmiset puolestaan voisivat tarvita apua IT-asioissa, joissa nuorempi polvi voisi tukea iäkkäämpää sukupolvea.

7.2 Johtopäätökset

Tulosten mukaan korttelin yhteistilat ovat niin sanottuja puolijulkisia tiloja: eivät aivan yksityistä aluetta, mutta toisaalta niihin ei kenellä tahansa ole pääsyä. Puolijulkisessa tilassa naapurit ovat tutumpia toisilleen kuin tavanomaisessa kerrostaloasumisessa.

Mihin ihmiset sitten tarvitsevat tällaista puolijulkista tilaa? Tulosten pohjalta ensimmäisenä johtopäätöksenäni esitän, että puolijulkisessa tilassa asukkaiden välille syntyy hentoja suhteita, jotka ovat edesauttamassa tietynlaisen sosiaalisen rihmaston, arkea tukevan kudoksen rakentumista. Tässä verkostossa syntyvä hiljainen turvallisuus, näkymätön perusturvallisuudentunne, on asukkaiden arkea tukeva asia, jonka Sukupolvienkorttelin konsepti voi asukkailleen tarjota. Vahvoja ja heikkoja naapurisuhteita tutkineiden Henning ja Liebergin (1996) mukaan juuri hennot suhteet voivat luoda turvallisuutta, sosiaalista tukea ja käytännönkin apua. Asukkaiden haastatteluissa ilmeni, että naapureita on mahdollista nähdä ja juttuseuraa löytyy, jos sitä haluaa. Vaikka korttelin suunnittelussa onkin huomioitu se, että ihmiset haluavat elää hyvin yksityisesti, on korttelille luotu arkkitehtuurin keinoin myös paikkoja, joissa asukkaat voivat luonnollisesti kohdata toisiaan. Asukkaiden mahdollisuus hakeutua rupattelemaan yhteisötiloihin voi näin luoda asukkaille vaivattomia sosiaalisia kontakteja, joita ei muuten syntyisi. Tällainen sosiaalinen verkosto voi myös näin ehkäistä yksinäisyyttä.

Tutkimustuloksena on, että asukkailla olisi kuitenkin toiveita ja tarpeita vielä syvemmälle sukupolvien väliselle avunannolle. Sukupolvienkorttelissa kanssakäymistä tapahtuu asukkaiden kesken kohtaamisten tasolla sekä myös kollektiivisella tasolla. Kuitenkaan tämä ei välttämättä johda sellaisiin asukkaiden välisiin suhteisiin, jotka

jäsentyisivät avunannoksi. Toisena johtopäätöksenäni esitän, että jotta sukupolvien välinen apu voisi muuttua vielä tiiviimmäksi, vaatisi se tiukempien kahdenkeskeisten suhteiden muodostumista tai kollektiivisen avunannon muodon toteuttamista. Sukupolvienkorttelilla on olemassa kollektiivisia väyliä, joita voisi hyödyntää avunannon lisäämisessä.

Sukupolvien välinen apu nousi merkittäväksi aiheeksi myös tutkimuksen osallistavan osuuden tilaisuudessa. Esitin asukkaille ratkaisuehdotuksena jonkinlaisen kollektiivista alustaa hyödyntävän systeemin, esimerkiksi aikapankin, käyttöönoton. Aikapankissa naapuriavun palvelukset vaihtaisivat omistajaa oman rahayksikkönsä, tovin, kautta. Tällaisella idealla voisi yhdistää lastenhoitoapua tarvitsevat perheet ja IT-apua tarvitsevan vanhemman sukupolven. Kuitenkin aikapankki toimii internetissä, mikä asukkaiden mielestä voisi koitua ongelmaksi. Tämä rajaisi suoraan pois ison apua tarvitsevan ryhmän, tietokoneen ja älypuhelimien käytössä tukea tarvitsevat ikäihmiset. Jonkinlaisen Sukupolvienkorttelin asukkaiden paikallista läheisyyttä hyödyntävän systeemin kehittämiseen suhtauduttiin kuitenkin suopeasti. Toisaalta myös kahdenkeskeisten suhteiden vahvistaminen avunantoa varten nähtiin hyvänä vaihtoehtona. Asukasillassa asukkaat toivat esiin, että jo nyt joku perhe saa lastenhoitoapua Hoasin talossa asuvalta opiskelijalta palkkaa vastaan. Tällaisissa kahdenkeskeisissä avun muodoissa apua tarvitsevat pitäisi kuitenkin tuoda yhteen laajemmassa mittakaavassa. Sukupolvienkorttelissa syntynyt turvallisuuden verkosto voisi antaa hyvät edellytykset tällaisen avun antamiselle ja hyödyntämiselle, mutta tällä hetkellä vain keinot asukkaiden yhteen saattamiseen puuttuvat. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella saatujen tulosten perusteella tulevissa Sukupolvienkorttelin kaltaisissa asumiskortteleissa tällaisen järjestelmän kehittämiseen kannattaisi panostaa jo hankkeen alkuvaiheessa, sillä tällaiselle voisi selvästi olla tarvetta.

Esittelin luvussa 4.4. Hagestadin ja Uhlenbergin (2005) käsityksen ikäsegregaatiosta eli sukupolvien eriytymisestä. Luvussa 4.5 kerroin tutkimukseni tavoitteena olevan selvittää, voiko Sukupolvienkorttelin asumismuoto lähentää sukupolvia, vai onko korttelilla havaittavissa ikäsegregaatiota. Hagestadin ja Uhlenbergin mukaan institutionaalinen ikäsegregaatio jakaa eri-ikäisille miellettyjä asioita, kuten koulut ja työpaikat, kuuluvaksi vain tiettyyn ikävaiheeseen. Tilallinen ikäsegregaatio puolestaan on seurausta siitä, etteivät eri-ikäiset ole kasvokkaisuudessa vuorovaikutuksessa samassa tilassa. Sukupolvienkorttelin voi nähdä haastavan tällaista ikäsegregaatiota ja

konseptilla on pyrkimys tuoda sukupolvia lähemmäs toisiaan saman katon alle, vuorovaikutukseen toistensa kanssa. Sukupolvienkortteli voi olla asukkailleen harvoja paikkoja, joissa he pääsevät kohtaamaan kaiken ikäisiä. Kolmantena johtopäätöksenäni esitän, että Sukupolvienkortteli lähentää sukupolvia jossain määrin, mutta ei täysin poista vakiintuneita sukupolvien eriytymisen tapoja. Eri-ikäiset asukkaat käyttävät korttelin tiloja eri tavoilla ja eri määrissä, joten yhteistilojen käyttöön liittyy jonkin verran tilallisen ikäsegregaation piirteitä. Tutkimustuloksena on, että esimerkiksi nuorempi sukupolvi käyttää paljon kuntosalia, kun taas asukastuvassa viihtyy enemmän eläkeläisiä ja perheitä lapsineen. Hagestadin ja Uhlenbergin (mt.) mukaan eri-ikäiset eriävät toisistaan myös kulttuurisen ikäsegregaation kautta, eli erilaiset elämäntavat ja kiinnostuksen kohteet jakavat ikäryhmiä erilleen. Kulttuurisen ikäsegregaation kautta voi jäsentää myös Sukupolvienkorttelilla havaittavissa olevaa tilannetta, jossa eri-ikäisillä on erilaisia ajankäyttöön liittyviä tottumuksia. Tulosten mukaan eläkeläisillä ja muulla päiväväestöllä oli enemmän aikaa yhteistoimintaan ja ajan viettoon korttelin tiloissa, kuin kiireisillä opiskelijoilla ja työssäkäyvillä aikuisilla, joilla ei riitä tähän niin paljon aikaa. Monisukupolvinen asuminen ei siis välttämättä kykene ratkaisemaan kulttuurisia syitä sukupolvien eriytymiseen, joka liittyy esimerkiksi juuri ajankäyttöön.

7.3 Kontribuutio aiempaan tutkimuskeskusteluun

Erilaisia yhteisöllisen asumisen malleja on esitetty ratkaisuksi eri ryhmien tarpeisiin, ja niiden on nähty vastaavan muun muassa väestön ikääntymiseen liittyviin haasteisiin, yksinäisyyden kasvuun, muuttuviin perherakenteisiin ja kasvavaan osallistumisen tarpeeseen (mm. Labit & Dubost; Helamaa & Pylvänen 2012; Jolanki ym. 2017; ks. luku 2). Tässä tutkimuksessa olen tuonut esiin yhden asukasyhteisön tutkimisen kautta, mihin tällainen konsepti voi mahdollisesti olla ratkaisu ja millaisia haasteita asukkaiden arjessa voi nousta esiin. Tutkimustulosteni perusteella Sukupolvienkorttelin monisukupolvinen yhteisöllinen asumismuoto voi lisätä sosiaalisten kontaktien määrää elämässä, vähentää yksinäisyyttä, lisätä kohtaamisia eri-ikäisten välillä ja tarjota asukkaille mielekästä tekemistä. Toin esiin myös sukupolvienvälisen avun toteuttamisen haasteen. Monisukupolvisten asumisyhteisöjen tutkimuksessaan Labit ja Dubost (2016) ovat esittäneet keskeisenä havaintonaan, että sukupolvien välinen solidaarisuus ei ole automaattisesti tai luonnollisesti syntyvää, vaan sukupolvien välisiin konflikteihin on varauduttava. Hankkeiden huolellinen toteutus on tärkeää, jotta asukasyhteisöt voivat muodostua ja kommunikoida toivotulla tavalla. Tärkeä tekijä monisukupolvisen

solidaarisuuden syntymisessä on yksityisten ja yhteisten tilojen järjestäminen siten, että yhteistoiminta on mahdollista. (Labit & Dubost 2016.) Myös tämän tutkimuksen tulokset antavat viitteitä siitä, että huolellinen suunnittelu on ensiarvoisen tärkeää ja hankkeen alkuvaiheen yhteistoimintaan kannattaa panostaa. Aukkaat luovat heikkoja suhteita kohdatessaan toisiaan yhteistiloissa, ja voivat tehdä asioita yhdessä myös seuran itsensä vuoksi. Tätä on Sukupolvienkorttelilla ollut tukemassa korttelivalmentajan tehtävä, jonka roolin asukkaat kokivat hyvin tärkeäksi. Kollektiivinen toiminta ja tapahtumat ovat olleet tilanteita, joissa naapurit ovat päässeet tutustumaan toisiinsa. Kuten aiemmin johtopäätöksenäni osoitin, naapureiden tutustuessa toisiinsa perusturvallisuudentunne voi tarjota asukkaille tukea arkeen. Kuitenkin tämä vaatii asukastoiminnan suunnittelua ja yhteisiä tiloja, joissa kontaktien luominen on mahdollista.

Suunnittelulla luotujen mahdollisuuksien lisäksi asukkaat ottavat arjessaan toiminnan omiin käsiinsä ja alkavat elää korttelissa omalla tavallaan. Aukkaat luovat yhteistiloille omia merkityksiä, ja heidän vuorovaikutuksensa vaikuttaa tiloihin samalla tavoin kuin tilat heidän vuorovaikutukseensa. Tilat muuntuvat asukkaiden käytössä. Myös asukkaiden yhteistoiminta alkaa muotoutua korttelin käytännöissä, ja sitä leimaa vapaaehtoisuus ja omaehtoisuus. Tätä toimintaa voi kuvata kaupunkiaktiivisuuden termin (Mäenpää & Faehnle 2016; 2017) ja tällaisen asukastoiminnan tutkimus liittyy keskusteluun kaupunkiaktiivisesta toiminnasta, asukkaiden omaehtoisesta yhteistoiminnasta, joka on perinteisistä instituutioista irrallista.

Huomion kiinnittäminen konseptin toteutukseen osoittaa, että asumista ei tulisi tutkia vain oman asunnon seinien sisäpuolelle rajoittuvana asiana. Asunto ei ole vain fyysinen rakenne, vaan erottamattomasti yhteyksissä ympäristönsä lisäksi myös kotiin: oman paikan ja minuuden etsimiseen (Hasu 2017). Asunto yhdistyy laajemmin kaupunkiin ja ympäröiviin alueisiin. Asunnon voi nähdä olevan kuin käyttöliittymä kaupungin mahdollisuuksiin, ja näin ymmärrettynä kaupungin palvelut ja tarjonta ovat osa asumista (Mäenpää 2011, 67). Tämä tulee Sukupolvienkorttelin tapauksessa hyvin näkyväksi. Koko Sukupolvienkorttelin konsepti yhteistiloineen ja yhteistoimintoineen tulee ymmärtää osaksi asukkaiden asumista.

Sosiologinen näkökulma yhteisöllisen asumisen tutkimuksessa vie huomion siihen, millaista vuorovaikutusta konsepti voi mahdollistaa. Olen pohtinut myös konseptin

rajoituksia ja mitä se voi tarjota millekin asukasryhmälle. Toisaalta kortteli pystyy tuomaan eläkeläisille tilan ja mahdollisuuden kanssakäymiseen, ja kollektiivinen toiminta saattaa olla juuri eläkeläisiä eniten kiinnostavaa. Kuten Antti Wallin (2019) tuo esiin, lähiympäristö korostuu päiväväestön eli erityisesti eläkeläisten elämässä. Aktiivisina ja hyväkuntoisina eläkevuosina monia voi kiinnostaa puuhailu muiden eläkeläisten kanssa. Johanna Liliuksen (2017) mukaan myöskään kotonaan lapsia hoitavat vanhemmat eivät välttämättä halua jäädä vain omaan asuntoonsa, vaan myös he tarvitsevat liikkumavaraa kaupungissa. Yhteisöllisessä asumisessa oman asunnon lähiympäristö korostuu, ja kiinnittämällä huomion asukkaiden arkiseen toimintaan olen luonut silmäyksen siihen, millaista on ihmisten välinen kanssakäyminen ja seurallisuus korttelin puolijulkisessa tilassa. Elämä Sukupolvienkorttelissa näyttäisikin edustavan kaupungissa asumiselle tyypillistä kanssakäymistä, jolle on ominaista etäisyydenotto, hetkittäisyys ja positiivinen anonymiteetti (esim. Ilmonen 2007; ks. luku 3.1-3.2). Asukkaat voivat osallistua Sukupolvienkorttelin seurallisuuteen itse valitsemallaan intensiteetillä silloin kuin haluavat. Kuten aiemmassa tutkimuksessa on todettu, kaupunkielämään kuuluu myös toisten yksityisyyden kunnioittaminen (esim. Kortteinen 1982), ja Sukupolvienkorttelin asukkaiden oma asunto tarjoaa paikan omalle henkilökohtaiselle tilalle.

Tulevaisuudessa kaupungistuminen jatkuu Suomessa ja maailmalla, ja kaupungit tiivistyvät entisestään (Nissinen 2015). Yhä useampi kaupunkilainen asuu tulevaisuudessa kerrostalossa, ja urbaani elämäntapa tulee olemaan yhä useamman ulottuvilla. Samalla kun rakennettu kaupunkiympäristö tiivistyy, yhteisöllisemmät kaupunkiasumisen muodot tulevat mitä todennäköisimmin lisääntymään (mt.). Yhteiset kaupunkitilat voivat kompensoida muuten tiivistä asumista, ja yhteisöllisten asumismuotojen monipuoliset yhteisötilat vähentävät neliöiden tarvetta omassa asunnossa. Kodin pinta-ala voi laajentua asunnon ulkopuolelle jopa monella sadalla neliöllä yhteisten tilojen ansiosta. (Korpela 2014, 106-108.) Tällaisissa tiloissa naapurit kohtaavat keskenään, ja Sukupolvienkorttelista löytämäni hiljainen turvallisuus voi olla yksi positiivinen seuraus tällaisissa yhteistiloissa tapahtuvasta seurallisuudesta. Asukkaiden hentojen suhteiden luoma sosiaalinen rihmasto on kerrostalon sisällä tapahtuvaa kaupunkiseurallisuutta, seurassa olemista, ja hiljainen turvallisuus siitä nousevaa. Tiivistyvässä kaupungissa tämä voi tuoda lisäarvoa tavalliselle kerrostaloasumiselle. Mikäli tulevaisuudessa tiivistyvässä kaupunkikehityksessä

varataan lisää tilaa jaettaville tiloille ja naapureiden yhteistoiminnalle, voi tämä mahdollisesti lisätä asukkaiden tyytyväisyyttä.

Tutkimuksessani olen tarkastellut monisukupolvista asumista painottaen asukkaiden näkökulmaa. Koska Suomessa monisukupolvista asumista ei ole vielä tutkittu paljoa, olen halunnut tuoda esiin, miten asukkaat asumiskonseptin kokevat. Tutkimuksellani Sukupolvienkorttelista pystyin kuitenkin tavoittamaan vain tietyn hetken Sukupolvienkorttelin matkan varrelta, ja tutkimuksen osallistavan osion asukasillassa nousi esiin aiheita, jotka kaipaisivat lisää tutkimusta. Sukupolvienkorttelin yhteistoiminta on nyt murrosvaiheessa korttelivalmentajan työtehtävän päätyttyä. Olisi mielenkiintoista selvittää, miten yhteistoiminta lähtee muotoutumaan, kun vastuu korttelivalmentajalta on siirtynyt täysin asukkaille itselleen.

Lähdin tutkimaan asukasyhteisöä sukupolvien näkökulmasta. Sukupolvienkortteli on kuitenkin myös siten uudenlainen konsepti, että se yhdistää yhteisöllisen asumisen piiriin sekä vuokralaisia että omistusasujia. Sukupolvienkorttelia tai muuta samanlaisella konseptilla toteutettua taloa voisi olla hedelmällistä tutkia myös asuntojen hallintamuodon näkökulmasta. Tällöin voitaisiin tuottaa tietoa siitä, miten asukasyhteisö rakentuu eri tavalla asuvien ihmisten vuorovaikutuksessa. Sukupolvienkorttelin vertailu johonkin toiseen asukasyhteisöön voisi olla myös mielenkiintoinen lähtökohta jatkotutkimukselle.

Arvioidessani tutkimusentekoprosessiani olen huomannut joitain vahvuuksia ja heikkouksia tutkimukseni teon varrelta. Olen tyytyväinen työni menetelmällisiin ulottuvuuksiin. Yhdistämällä osallistuvaa havainnointia haastatteluaineistoon sain muodostettua vielä moniulotteisemman kuvan tutkimastani ilmiöstä. Myös arkkitehdin ja korttelivalmentajan asiantuntijahaastattelut toivat aineistoon lisää ulottuvuuksia. Kuitenkin jälkikäteen näen menetelmissäni myös asioita, jotka nykyisten tietojeni valossa tekisin toisin. Nyt havainnointiaineisto kerättiin pääosin puoli vuotta haastattelujen jälkeen siten, että välissä oli useamman kuukauden tauko. Koen, että jo puolessa vuodessa asukasyhteisö ehtii muuttua, sillä yhteisö ei ole koskaan valmis vaan aina prosessissa. Olisin voinut saada vielä terävämmän kuvan tietystä vaiheesta Sukupolvienkorttelin matkan varrelta, jos haastattelut ja havainnointi olisivat tapahtuneet samalla hetkellä.

Toteutin tutkimukseni osana myös osallistavan osion, joka mielestäni istui tähän tutkimukseen erittäin hyvin ja monipuolisti tutkimusasetelmaani. Koen, että asukkaiden osallistaminen tutkimustulosten arviointiin vahvisti tutkimustulosteni pätevyyttä, lisäsi tutkimukseni läpinäkyvyyttä Sukupolvienkorttelin asukasyhteisölle ja poiki myös jatkotutkimusehdotuksia. Positiiviset kokemukseni puoltavat tällaisen tutkimusotteen omaksumista, ja toivoisin näkeväni osallistavan tutkimusotteen hyödyntämistä sosiaalitieteissä enemmänkin.

Tämä tutkielma on tutkimus vain yhdestä asukasyhteisöstä, eikä saamiani tuloksia voi yleistää koskemaan kaikkia monisukupolvisen asumisen konsepteja. Kuitenkin tutkimustulokseni tarjoavat tietoa siitä, miten asukkaat voivat kohdata monisukupolvisessa asumismuodossa, miten yhteistoiminta voi jäsentyä ja millaisia mahdollisuuksia sekä haasteita asukkaiden arjessa voi ilmetä. Uskon, että tätä tietoa on mahdollista hyödyntää tulevissa monisukupolvisen asumisen hankkeissa ja niiden suunnittelussa.

Lähteet

- Anttila, E. (2015). *Esikaupunkien vuosisata: Paikallinen yhteisöllisyys Helsingin seudun vanhoissa työväen esikaupungeissa 1900-luvulla*. Väitöskirja, Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2015:7. Helsinki: Unigrafia.
- Anttila, T., Nätti, J. & Väisänen, M. (2007). Työ, perhe ja aikapulan hallinta. *Janus*, 15(3), 245-260.
- Anttonen, A. (1989). *Tarina Tuulenkylästä: Raportti erään asuinyhteisön synnystä ja arjesta*. Helsinki: Asuntohallitus.
- Ara-viesti (29.8.2018). *ARA-asumista Jätkäsaarella: Sukupolvienkortteli – ainutlaatuinen yhteisöllisyyttä korostava konsepti*. [http://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/ARAviesti/ARAviestin_verkkoartikkelit/ARAasumista_Jatkasaarella_Sukupolvienkor\(47753\)](http://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/ARAviesti/ARAviestin_verkkoartikkelit/ARAasumista_Jatkasaarella_Sukupolvienkor(47753)) (luettu 6.11.2018)
- Asuntosäätiö (n.d.). *Sukupolvienkortteli harjakorkeudessa*. <https://www.asuntosaatio.fi/etusivu/sukupolvienkortteli-harjakorkeudessa> (luettu 6.11.2018)
- Chiodelli, F. & Baglione V. (2014). Living together privately: for a cautious reading of cohousing. *Urban Research & Practice*, 7(1), 20-34.
- Crapanzano, V. (1986). *Waiting. The whites in South Africa*. New York: Vintage.
- Crossley, N. (2011). *Towards Relational Sociology*. London: Routledge.
- Dahlström, M. & Minkkinen, S. (2009). *Loppukiri: vaihtoehtoista asumista seniori-iässä*. Juva: WSOY.
- Ebner, P. (2007). Integrated Living. Teoksessa Schittich, C. (toim.), *Housing for People of All Ages*, 11-23.
- Egerö, B. (2010). Introduction: Cohousing – Issues and Challenges. Teoksessa Vestbro, D. U. (toim) *Living Together – Cohousing Ideas*. Stockholm: Division of Urban and Regional Studies, Royal Institute of Technology in Collaboration with Kollektivhus NU 2010. 11-20.

- Evans, S. (2009). "That lot up there and us down here": Social interaction and a sense of community in a mixed tenure UK retirement village. *Ageing & Society*, 29(2), 199–216. DOI: 10.1017/S0144686X08007678
- Gehl, J. (1987/2010). *Life Between Buildings. Using Public Space*. Copenhagen: The Danish Architectural Press.
- Gehl, J. (2018). *Ihmisten kaupunki*. Rakennustieto Oy, Helsinki.
- Gittel, R., & Vidal, A. (1998). *Community organizing: building social capital as a development strategy*. Thousand Oaks: Sage.
- Glass, A. P. (2009). Aging in a Community of Mutual Support: The Emergence of an Elder Intentional Cohousing Community in the United States. *Journal of Housing for the Elderly*, 23(4), 283-303. DOI: 10.1080/02763890903326970
- Haarni, I. (2010). *Kolmas elämä. Aktiiviset eläkeikäiset kaupungissa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Haavio-Mannila, E., Majamaa, K., Tanskanen, A., Hämäläinen, H., Karisto, A., Rotkirch, A., & Roos, J. P. (2009). *Sukupolvien ketju: suuret ikäluokat ja sukupolvien välinen vuorovaikutus Suomessa*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 107. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Hagestad, G. & Uhlenberg, P. (2005). The Social Separation of Old and Young: A Root of Ageism. *Journal of Social Issues*, 61(2), 343-360. DOI: 10.1111/j.1540-4560.2005.00409.x
- Hakonen, S. (2008). Ikääntyvien voimavarat. Teoksessa Hakonen, S. & Suomi, A. (toim.). *Kuluerästä voimavaraksi: sosiokulttuurinen kannanotto ikääntymiskysymykseen*. Jyväskylä: PS-kustannus, 121-154.
- Halpern, D. (2005). *Social capital*. Cambridge: Polity.
- Harjunen, J. (2016). *Miten asuinyhteisöä tehdään ryhmärakennutetussa kerrostalossa? Yhteisöllinen asuminen postmodernina yhteisöllisyytenä ja tilallisena kysymyksenä*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/167189> (luettu 25.1.2018)

Hasu, E. (2017). *Asumisen valinnat ja päätöksenteko paljastettuina: "mitä kaikkea me ei tajuttukaan kun tähän muutettiin ja mökistä luovuttiin"*. Väitöskirja. Doctoral Dissertations 43/2017. Aalto-yliopisto.

Helamaa, A. & Pylvänen, R. (2012). *Askeleita kohti yhteisöasumista. Selvitys yhteisöasumisen muodoista ja toteuttamisesta*. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto. <http://docplayer.fi/2338417-Anna-helamaa-riikka-pylvanen-askeleita-kohti-yhteisoasumista.html> (luettu 25.3.2018)

Henning, C. & Lieberg, M. (1996). Strong ties or weak ties? Neighborhood networks in a new perspective. *Scandinavian Housing and Planning Research*, 13, 1-18.

Honkasalo, M-L. (2008). *Reikä sydämessä: sairaus pohjoiskarjalaisessa maisemassa*. Tampere: Vastapaino.

Hämeenaho, P. (2012). Naapuriapu maaseudulla. Teoksessa M. Kattilakoski, A. Kilpeläinen, & P. Peltomäki (toim.): *Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluja maaseudulle*. Helsinki: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja (1/2012), 96-108. http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/2150/MMM_YTR_2012-WEB.pdf . (luettu 26.2.2019)

Iisakka, L. & Alanen, A. (2006). Sosiaalinen pääoma Suomessa: kotimaista ja kansainvälistä taustaa. Julkaisussa Iisakka, L. (toim.) *Sosiaalinen pääoma Suomessa: tilastokatsaus*. Helsinki: Tilastokeskus, 7-14. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/isbn_952-467-532-3_luku1.html (luettu 15.4.2019)

Ilmonen, M. (2007). Vetovoimainen kerrostalo. Teoksessa *Kerrostalojen kehittäminen – talotyypiselvitys*. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja, 2007:10.

Jacobsson, K. (2015). *Urban grassroots movements in Central and Eastern Europe*. Ashgate: Farnham.

Jolanki, O. & Kröger, T. (2015). Onko vanhalla varaa valita? Vanhojen ihmisten uudet asumisvaihtoehdot. Teoksessa J. Häkli, R. Vilkkonen & L. Vähäkylä (toim.), *Kaikki kotona? Asumisen uudet tuulet*. Helsinki: Gaudeamus, 82-92.

- Jolanki, O., Leinonen, E., Rajaniemi, J., Rappe, E., Räsänen, T., Teittinen, O., Topo, P. (2017). Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2017:47.
- Kehl, K., & Then, V. (2013). Community and Civil Society Returns of Multi-generation Cohousing in Germany. *Journal of Civil Society*, 9(1), 41-57. DOI: 10.1080/17448689.2013.771084.
- Korpela, S. (2014). *Yhteinen talo. Ryhmärakennuttaminen ja yhteisöasumisen pohjoismainen malli*. Helsinki: Into.
- Kortteinen, M. (1982). *Lähiö: Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Otava.
- Kortteinen, M. & Vaattovaara, M. (1999). Pääkaupunkiseudun kehityssuunta on kääntynyt. *Yhteiskuntapolitiikka*, 64(4), 342-351.
- Kortteinen, M. & Vaattovaara, M. (2012). Segregaatiosta ja sen inhimillisestä ja yhteiskunnallisesta merkityksestä. *Talous ja yhteiskunta*, 40(3), 60-66.
- Kortteinen, M. & Vaattovaara, M. (2015). Segregaation aika. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80(6), 562-574.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Kyttä, M., Pahkasalo, K., & Vaattovaara, M. (2010). Asuminen – eletty unelma. Teoksessa Anneli Juntto (toim.): *Asumisen unelmat ja arki*. Helsinki: Gaudeamus, 91-120.
- Labit, A. (2015). Self-managed co-housing in the context of an ageing population in Europe. *Urban Research & Practice*, 8(1), 32-45.
- Labit, A. & Dubost, N. (2016). Housing and ageing in France and Germany: the intergenerational solution. *Housing, Care and Support*, 19(2), 45-54.
- Lefebvre H. (1991). *The Production of Space*. Oxford: Blackwell.
- Lagerspetz, O. (1998). Luottamus, yksilöllisyys ja yhteiskunta. Teoksessa Kotkavirta J. & Laitinen A. (toim.): *Yhteisö*. Jyväskylä: SopHi, 215-236.
- Lapintie, K. & Hasu, E. (2010). Asumisen monet kulttuurit. Teoksessa Anneli Juntto (toim.): *Asumisen unelmat ja arki*. Helsinki: Gaudeamus, 151-176.

- Lilius, J. (2017). Urban space in the everyday lives of mothers and fathers on family leave in Helsinki. *European Urban and Regional Studies*, 24(1), 104-118. DOI: 10.1177/0969776415619662
- Mannheim, K. (1952). *Essays on the Sociology of Knowledge by Karl Mannheim*. New York: Routledge.
- Maununaho, K. (2018). Ihmisen näkökulma integroidun asumisen jaetuissa tiloissa. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 56(4), 28-44.
<https://journal.fi/yhdyskuntasuunnittelu/article/view/78163> (luettu 4.3.2019)
- Myllyniemi, Sami (2016). *Katse tulevaisuudessa, nuorisobarometri 2016*.
<https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2016/> (ladattu 8.3.2019)
- Mäenpää, P. (2005). *Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta*. Väitöskirja. Helsinki: Tammi.
- Mäenpää, P. (2008). Avara urbanismi. Yritys ymmärtää kaupunki toisin. Teoksessa Markku Norvasuo (toim.): *Asuttaisiinko Toisin? Kaupunkiasumisen uusia konsepteja kartoittamassa*. Espoo: Yliopistopaino Oy. 21-48.
- Mäenpää, P. (2011). Helsinki takaisin jaloilleen. Askelia toimivampaan kaupunkiin. Helsinki: Gaudeamus.
- Mäenpää, P. & Faehnle, M. 2016. Kaupunkiaktivismi voimavarana. *Kvartti*, 3 (2016), 16-33. <http://www.kvartti.fi/fi/kvartti-3-2016> (luettu 19.2.2019)
- Mäenpää, P. & Faehnle, M. (2017). Itseorganisoituva kaupunki: hallinta, talous ja demokratia. *Futura*, 36(4), 28-40. <http://www.doria.fi/handle/10024/166256> (luettu 5.2.2019)
- Mäenpää, P., Faehnle, M. & Nylund, M. (2017). Talouden uudet muodot. Teoksessa Harmaala, M-M., Toivola, T., Faehnle, M., Manninen, P., Mäenpää, P. & Nylund, M.: *Jakamistalous*. Helsinki: Alma Talent, 149-160.
- Nissinen, H. (30.03.2015). Sitran trendit: Kaupunkien roolit korostuvat. Sitra.
<https://www.sitra.fi/artikkelit/sitran-trendit-kaupunkien-roolit-korostuvat/> (luettu 4.5.2019)

- Noro, A. (1991). *Muoto, moderniteetti ja kolmas. Tutkielma Georg Simmelin sosiologiasta*. Jyväskylä: tutkijaliitto.
- Noro, A. (1996). Georg Simmel - muotojen sosiologiasta moderniteetin diagnoosiin. Teoksessa Gronow, J., Noro, A. & Töttö, P. *Sosiologian klassikot*. Helsinki: Gaudeamus, 231-621.
- Purhonen, S. (2007). *Sukupolvien ongelma. Tutkielmia sukupolven käsitteestä, sukupolvitietoisuudesta ja suurista ikäluokista*. Väitöskirja, Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 251. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/23412> (luettu 21.2.2018)
- Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: America's declining social capital. Teoksessa Crothers, L. & Lockhart, C. (toim.): *Culture and politics*, IV, 223-234.
- Ruiu L. M. (2016). The Social Capital of Cohousing Communities. *Sociology*, 50(2), 400-415.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2005). *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.
- Rättilä, T. & Rinne, J. (2017). Ei osallistumista vaan vaikuttamista! Asukasaktiivit paikallisina toimijoina ja asuinympäristön kehittäjinä. Teoksessa Bäcklund P., Häkli J. & Schulman H. (toim.) *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä*. Tampere: Tampere University Press, 99-117.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). Menetelmäopetuksen tietovaranto. KvaliMOTV kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html, https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html (luettu 2.5.2019)
- Setlementtiasunnot (n.d.). <https://setlementtiasunnot.fi/talot/jatkasaaren-setlementtiasunnot/>. (luettu 30.3.2019)
- Silvennoinen, H. & Hirvonen, J. (2002). *Koti kerrostalossa: asukkaiden arjen kokemuksia asumisestaan*. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Simmel, G. (2005). *Suurkaupunki ja moderni elämä*. Kirjoituksia vuosilta 1895-1917. Helsinki: Gaudeamus.

Stadin aikapankki (20.5.2010). <https://stadinaikapankki.wordpress.com/> (luettu 23.4.2019)

Strandell, A. (2017). *Asukasbarometri 2016 – Kysely kaupunkimaisista asuinympäristöistä*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 19/2017. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/193009> (luettu 23.3.2019)

Sukupolvienkortteli (n.d.). <http://sukupolvienkortteli.fi/> (luettu 30.3.2019)

Tani, S. (2011). Oikeus oleskella? Hengailua kauppakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue ja ympäristö*, 40(2), 3-16.

Tilastokeskus (2017a). Perheet. *Vuosikatsaus 2017*, 3. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/perh/2017/02/perh_2017_02_2018-12-05_kat_003_fi.html (luettu 24.3.2019)

Tilastokeskus (2017b). Asunnot ja asuinolot. *Yleiskatsaus 2017*, 2. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/asas/2017/01/asas_2017_01_2018-10-10_kat_002_fi.html (luettu 8.3.2019)

Tilastokeskus (2018a). Väestöennuste. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tie_001_fi.html (luettu 24.3.2019)

Tilastokeskus (2018b). Väestörakenne. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html> (luettu 24.3.2019)

Tummers, L. (2015). The re-emergence of self-managed co-housing in Europe: A critical review of co-housing research. *Urban Studies Journal Limited 2015*, 1-18.

Tummers, L. (2017). Learning from co-housing initiatives. Between Passivhaus engineers and active inhabitants. *A+BE Architecture and the Built Environment*, 14. <https://doi.org/10.7480/abe.2017.14> (luettu 31.1.2019)

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Turunen, M. (2016). *Väriä seinään ja väkeä kaduille – kaupunginosaliikkeiden toiminta ja tavoitteet*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/163836> (luettu 23.2.2019)

Töttö, P. (2004). *Syvällistä ja pinnallista: teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino.

Ukkonen-Mikkola, T. (2011). *Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.

<https://tampub.uta.fi/handle/10024/66723> (luettu 24.2.2018)

Vestbro, D.U. & Horelli, L. (2012). Design for Gender Equality: The History of Cohousing Ideas and Realities. *Built Environment*, 38(3), 315-335.

Vilkama, K., Lönnqvist, H., Väliniemi-Laurson, J. & M. Tuominen (2014). *Erilaistuva pääkaupunkiseutu. Sosioekonomiset erot alueittain 2002–2012*. Tutkimuksia 2014:1. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vilka, H. (2006). *Tutki ja havainnoi*. Helsinki: Tammi.

Wallin, A. (2019). *Eläkeläisten tila. Kaupunkitilan ja eläkeläisten sosiaalisen toiminnan tarkastelua*. Väitöskirja, Tampereen yliopiston väitöskirjat 9.

<http://tampub.uta.fi/handle/10024/104899> (luettu 21.2.2019)

Williams J. (2005). Designing neighbourhoods for social interaction: The case of cohousing. *Journal of Urban Design*, 10(1), 195-227.

Liitteet

Liite 1, Haastattelun teemarunko

Aluksi

- Tutkimuksen esittely haastateltavalle lyhyesti
- Perustiedot tutkijalle tiedoksi:
 - Ikä
 - Työssäkäynti ja ammatti
 - Missä talossa asut, ja keitä kotitalouteen kuuluu
 - Kuinka kauan olet asunut

1. Elämä Sukupolvienkorttelissa

- Oletko tarkoituksellisesti hakeutunut asumaan Sukupolvienkorttelin kaltaisen yhteisöllisen asumismuodon pariin?
- Minkälaisia kokemuksia ja ajatuksia sinulla on täällä asumisesta nyt, kun olet asunut täällä jonkun aikaa?
- Koetko, että täällä asuminen eroaa aiempiin asumismuotoihisi? Jos eroaa, mitä pidät merkittävimpinä eroina?
- Millaisia odotuksia sinulla oli asumisesta täällä? Entä oliko jotain epäilyjä?

2. Kohtaamiset naapureiden kanssa

- Ovatko kohtaamiset naapureiden kanssa jokapäiväisiä? Vai satunnaisia?
- Missä tilanteissa kohtaat muita asukkaita (tapahtumissa, tavallisen päivän aikana yhteisöllisissä tiloissa, rapussa tai pyykituvassa, kuntosalilla tms.)?
- Hakeudutko tietoisesti yhteisöllisiin tiloihin, jotta voisit viettää aikaa naapureiden kanssa?
- Oletko tutustunut naapureihin?
- Pyritkö luomaan syvempiä suhteita naapureiden kanssa vai jutustelemaan niitä näitä?
- Haluaisitko löytää ystäviä täältä?
- Suhteessa edellisiin asumismuotoihin, onko kohtaamisia naapureiden kanssa täällä enemmän tai vähemmän? Tapahtuvatko ne erilaisissa tilanteissa?
- Oletko osallistunut tapahtumiin tai ollut itse mukana järjestämässä jotain tapahtumia korttelilla? Koetko toiminnan järjestämisen helpoksi?
- Koetko painetta osallistua tapahtumiin tai viettää aikaa yhteisöllisissä tiloissa?

3. Sukupolvien kohtaamiset

- Kohtaatko kaiken ikäisiä?
- Kohtaako sukupolvienkorttelissa enemmän muun kuin itsesi ikäisiä kuin muualla?
- Kun tapaat naapureitasi, ovatko he sinun itsesi ikäisiä vai kaiken ikäisiä?
- Käyttävätkö eri-ikäiset tiloja mielestäsi samalla tavalla? Jos eivät, mitä eroja huomaat?
- Minkä ikäiset tuntuvat käyttävän eniten tiloja/ mitä tiloja? Osaatko sanoa miksi?
- Onko eri-ikäisten välillä mielestäsi erilaisia käsityksiä siitä, miten tiloissa tulisi olla, tai mitä siellä pitäisi järjestää?

4. Vuorovaikutuksen rajat

- Mistä yleensä juttelette naapureiden kanssa?
- Mitä naapureiden kanssa jaetaan itsestään?
- Kuinka henkilökohtaisia asioita muista tiedetään ja kerrotaan?
- Mitä ei kerrota?

5. Tilojen käyttö

- Mitä tiloja käytät ja miksi? Viihdytkö niissä hyvin?
 - § asukastupa Seurahuone
 - § kuntosali
 - § musisointitilat
 - § verstaas
 - § pesula ja ompelunurkkaus,
 - § yhteinen piha
 - § ravintola Polku
 - § taloyhtiöiden saunat
- Missä kohtaat eniten naapureita?
- Mitä ajattelet yhteisötiloista?
- Koetko yhteisötilat osaksi kotiasi? Vai julkiseksi tilaksi, vai joksikin muuksi?
- Keillä on mielestäsi oikeus käyttää tiloja? Asukkailla vai myös muilla?
Entä jos asukkailla on vieraita, mihin tiloihin heitä saa mielestäsi tuoda?
- Koetko, että eri-ikäisillä on tapana käyttää tiloja eri tavoin?
- Syntykö tilojen käytössä erimielisyyksiä? Millaisia, ja mihin tiloihin liittyviä?
Mistä uskot niiden johtuvan?

6. Osallistuminen korttelin asioihin

- Onko korttelilla Facebook-, Whatsapp- tai muita ryhmiä? Käsitelläänkö siellä korttelin asioita? Osallistuko itse keskusteluun?
- Jos et käytä sosiaalista mediaa, koetko saavasi tietoa korttelin tapahtumista muuta kautta? Miten?
- Osallistutko korttelin asioista käytävään keskusteluun?
- Millaisia mahdollisuuksia sinulla on vaikuttaa talon asioihin?
- Miten koet korttelivalmentajan roolin, onko tarpeellista että on yksi palkattu henkilö hoitamassa asioita?

7. Avunanto ja turvallisuus

- Onko korttelissa asukkaiden keskinäistä avunantoa tai esimerkiksi työkalujen lainausrinkejä, tai lastenhoitoa tai muuta?
- Voisivatko eri-ikäiset mielestäsi auttaa toisiaan jotenkin? Entä onko muodostunut sukupolvien välisiä avunannon muotoja?
- Kuvitellaan, että sinulle sattuisi jotain yksin omassa asunnossasi ollessa. Uskotko, että saisit apua naapureilta tarvittaessa? Minkälainen olo sinulle tulee siitä ajatuksesta?